

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Гуманітарний факультет
Кафедра філології

**МОВА ТА ІДЕНТИФІКАЦІЯ : “ЮКІШ”
У (ДВОМОВНІЙ) УКРАЇНСЬКІЙ ДІЯСПОРІ ПІВНІЧНОЇ
АМЕРИКИ**

Студентки ІV курсу
групи ГФІ-17-Б
Марії-Надії Баняс

Наукова керівниця:
кандидатка філолог. наук,
доцентка кафедри філології
Наталія Цісар

Львів 2021

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ I “Перемикання кодів” в контексті мови та ідентифікації: явище “юкішу”	6
1.1. Поняття діаспори. Сучасний контекст української діаспори.....	6
1.2. Визначення поняття “юкіш” та його дослідження.....	9
1.3. Перемикання мовленнєвих кодів у білінгвів. Визначення поняття. Світовий та український контексти	12
1.3.1. Лексичні приклади перемикання кодів. Типи перемикання кодів.....	17
1.4. Зв’язок між мовою та ідентифікацією.....	19
Розділ II “Юкіш” в мовленні двомовної української діаспори в Канаді.....	22
2.1. Макроконтекст дослідження: формування української діаспори в Канаді	22
2.2. Група опитуваних.....	23
2.3. Структурні та змістові особливості інтерв’ю. Очікувані результати.....	25
2.4. Переваги і недоліки якісних методів дослідження.....	27
2.5. Сфери та умови функціонування української та англійської мов у діаспорі.....	29
2.6. Вплив мовної ідентифікації на національну.....	32
2.7. Особливості комунікації між різними поколіннями діаспори.....	36
2.8. Лексичний та граматичний компонент перемикання кодів у діаспорі	38
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	44

ДОДАТОК 1 Список запитань інтерв'ю	47
ДОДАТОК 1А Список умовних позначень транскрипції	48
ДОДАТОК 2 Інтерв'ю з Пітером	49
ДОДАТОК 3 Інтерв'ю з Оленою	59
ДОДАТОК 4 Інтерв'ю з Ларисою	69
ДОДАТОК 5 Інтерв'ю з Віктором	76
ДОДАТОК 6 Інтерв'ю з Андрієм	82
ДОДАТОК 7 Інтерв'ю з Алісою	95
ДОДАТОК 8 Інтерв'ю з Богданою	101
ДОДАТОК 9 Інтерв'ю з Інною	108
ДОДАТОК 10 Інтерв'ю з Юлія	112
ДОДАТОК 11 Інтерв'ю з Романом	120
ДОДАТОК 12 Інтерв'ю з Вірою	129
ДОДАТОК 13 Інтерв'ю з Олесею	135
ДОДАТОК 14 Інтерв'ю з Христиною	140
ДОДАТОК 15 Інтерв'ю зі Світланою	150
ДОДАТОК 16 Інтерв'ю з Анастасією	160

ВСТУП

Станом на 2016 рік в Канаді тільки за офіційними даними перепису населення мешкає близько 1,4 мільйона українців¹. Частина з них у щоденному мовленні використовує “юкіш” - перемикування між українською та англійською мовами. Попри поширеність цього явища, “юкіш” залишається малодослідженою ділянкою на мовній карті світу. За останні десять років не було опубліковано жодної ґрунтовної праці на цю тему. Серед основоположних статей, що вияскравлюють “юкіш” лише робота Данила Гузара-Струка(2000) “Поміж “юкішем” і забуттям : українська мова в Канаді сьогодні” - дослідження про причини виникнення “юкішу” та презентація його конкретних прикладів; Христини Гудими(2011) “Українська мова в Канаді - від процвітання до зникнення” - аналіз особливостей “юкішу” та його відмінностей від інших прикладів “перемикування кодів”, та канадської дослідниці діалектів Наомі Наджі “Спадщини мов як нові діалекти”(2011) - розгляд “юкіш” під призмою діалектів.

Через неупинний процес сучасної еміґрації українців тема “юкішу” серед української діаспори в Канаді є особливо *актуальною*.

Метою цієї дипломної роботи є дослідження та аналіз “юкішу” на прикладах мовлення діаспорян Канади.

Завданнями були окреслення поняття діаспори, “юкішу”, перемикування кодів; вияскравлення їх досліджень в українському та світовому контекстах; з’ясування особливостей мовлення української діаспори в Канаді, кореляції поміж мовою, що вказана рідною, та

¹ Census Profile, 2016 Census Canada, URL : <https://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2016/dp-pd/prof/details/page.cfm?Lang=E&Geo1=PR&Code1=01&Geo2=PR&Code2=01&SearchText=Canada&SearchType=Begin&SearchPR=01&B1=Ethnic%20origin&TABID=1&type=0>

національною ідентифікацією - приналежністю до української діаспори; визначення сфер та ситуацій, в яких респонденти застосовують українську або англійську мови.

Об'єктом дослідження є явище “юкішу” та відповіді опитуваних в інтерв'ю про ідентифікацію за мовою і приклади перемикання кодів, *предметом* - перемикання кодів, їх типи, кореляція між мовою та ідентифікацією.

Основними *методами* роботи є *якісний*, зокрема *інтерв'ювання* респондентів, щоб зібрати дані соціодемографічної вибірки та інформацію про рідну мову, приклади застосування “юкішу” в мовленні, *дискурс-аналіз*, щоб виявити варіативність теорій щодо перемикання кодів, *описовий* - для інтерпретації даних, отриманих з інтерв'ювання діаспорян, їх систематизації та класифікації даних.

Матеріалами для теоретичного розділу слугували праці Данила Гузара-Струка, Христини Гудини та Наомі Наджі, практичний розділ базується на особистих досвідах респондентів, вияскравлених під час інтерв'ювання.

Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та 16 додатків. Перший, теоретичний, охоплює визначення понять “діаспора”, “юкіш”, “перемикання кодів”, огляд досліджень цих понять, містить перелік типів перемикання, аналіз їх лексичної складової, вияскравлення залежності мови та ідентифікації. Другий, практичний розділ, включає в себе опис групи опитуваних, структурних і змістових особливостей інтерв'ю, показ переваг та недоліків такого якісного методу дослідження як інтерв'ювання, вияскравлення сфер та ситуацій, в яких діаспоряни застосовують українську чи англійську мови, а також особливості комунікації поміж різними поколіннями діаспори.

Додатки містять основні питання інтерв'ю, список умовних позначень транскрипції, а також, власне, 15 транскрибованих інтерв'ю з 15 діяспорянами, віком від 21 до 52 років. Імена респондентів змінені.

Теоретична цінність полягає у тому, що її результати можуть бути використаними для подальших та глибших досліджень загалом явища перемикування кодів, та зокрема щодо “юкішу”.

Практична цінність роботи полягає в конкретних прикладах слів, які діяспоряни переносять з однієї мови на іншу, та ситуаціях, в яких вони застосовують саме українську чи англійську мови. Кількість схожих практичних досліджень “юкішу” обмежена кількома працями, вже згаданими вище.

РОЗДІЛ I

“Перемикання кодів” в контексті мови та ідентифікації: явище “юкішу”

1.1. Поняття діаспори. Історичний контекст української діаспори.

Діаспорою називають “населення, зокрема члени етнічної чи релігійної групи, які походили з одного місця, але розпоршились по різних місцях. Слово “діаспора” походить від давньогрецького *dia speiro*, що означає “сіяти”². Це також “мігранти чи нащадки мігрантів, чия особистість та почуття приналежності сформувалися внаслідок їхнього міграційного досвіду та походження”³. (IOM Glossary on Migration, 2019)

Еміграція як масове явище заторкнула Україну вкінці XIX, на початку XX століття, до початку Першої світової війни. Вона була спричинена важкими економічними умовами, відсутністю роботи, зокрема через аграрне перенаселення; серед українців спостерігалась висока смертність у молодому віці.⁴ Це переселення історично відносять до першої серед чотирьох хвиль, і називають “трудоим” за метою переселення, та “трансатлантичним” за його напрямом. Загальна кількість українців, що того була змушена виїхали за кордон становила 500 тис. осіб⁵. У межах цієї хвилі більшість емігрантів оселились у США та Північній Америці⁶, зокрема в Канадських провінціях Манітоба та Саскачеван, мешканці яких і сформували ядро наших інтерв’ю.

Особливістю другої хвилі протягом міжвоєнного періоду (1921-1939) зокрема через вище перелічені причини, а також через

² Словник Британіка [Електронний ресурс] Режим доступу:

<https://www.britannica.com/topic/diaspora-social-science>

³ Міжнародне еміграційне право [Електронний ресурс] Режим доступу:

https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf

⁴ Darcovich, W. & Yuzyk, P. (Eds.). (1980). A Statistical Compendium on the Ukrainians in Canada, 1891- 1976. Ottawa: University of Ottawa Press c. 13

⁵Юрій Макар “Українська діаспора: походження, характер, сучасний стан.” с.12

⁶ Ясь О.В. ЕМІГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ [Електронний ресурс] . – Режим доступу:

http://www.history.org.ua/?termin=Emigraciya_ukr_naseleण्या

політичний тиск, була еміграція представників національної інтелігенції, діячів освіти та культури⁷.

Третя ж розпочалась наприкінці Другої світової війни та охопила здебільшого тих осіб, щоб стали біженцями, або повернулись із примусових робіт з Німеччини, а для СРСР стали зрадниками, і потерпали від переслідування.

Четверта хвиля - найближча до сьогодення, розпочалась незадовго до та невдовзі після здобуття Україною незалежності. Цей еміграційний рух був спричинений пострадянською розрухою в усіх сферах життя - освіті, медицині; влада не забезпечувала роботу та житло громадянам, а отже тільки за кілька років до США, Австралії, Бразилії, Франції та Канади виїхало понад 7 мільйонів українців.

Її відмінністю є зокрема добровільне та навіть охоче переселення українців до Канади.

У результаті усіх переселенських хвиль, а також переїздів з особистих причин, станом на 2016 рік тільки за офіційними даними в Канаді проживає близько 1,4 мільйони українців⁸.

Дослідження показують, що зазвичай у середовищі, де є панівні мови, мови меншин зазнають тиску і, якщо нічого не робити для їх розвитку, то вже третє покоління емігрантів не матиме мовного спадку⁹. Проте це не стосується діаспори Канади, адже там Уряд проводить важливу для національних меншин політику “У розмаїтті наша сила”. Її складовими є, зокрема, уроки української в школах та можливе зарахування цих класів при вступі до університету¹⁰.

⁷ Marunchak, M. (1982). The Ukrainian Canadians: a history, 2nd ed., Winnipeg and Ottawa

⁸ Census Profile, 2016 Census Canada [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://surl.li/vtcd>

⁹ Fishman, J. (1989). Language and ethnicity in minority sociolinguistic perspective, Clevedon, Avon, England, Philadelphia: Multilingual Matters.

¹⁰С. Полякова, О.Воловіна “Українська діаспора в Канаді : методологія та практика дослідження” Режим доступу :

http://shevchenko.org/wp-content/uploads/2019/12/Ukr-Can-article_2019.pdf

Незважаючи на складні життєві ситуації, що призвели до еміграції, українці докладали усіх зусиль для збереження власної мови, культури та ідентичності. Промовистим є факт, що “донедавна вони мали найменшу статистику міжетнічних шлюбів серед національних меншин Канади.¹¹”

Діаспорою називають “населення, зокрема членів етнічної чи релігійної групи, які походили з одного місця, але розпоршились по різних місцях.”.

Українці через економічні, суспільні та політичні причини змушені були емігрувати до США, Канади, Австралії, Бразилії та Франції. Всього виокремлюють 4 хвилі переселення - від кінця XIX століття до сьогодні.

Станом на 2016 рік в Канаді проживає близько 1,4 мільйони українців.

¹¹ Sekirin, P. (1994). Endangered Dialect: Sociolinguistic Study of the Ukrainian Language in Canada, Sociolinguistic Studies and Language Planning, Proceedings of the XVIth annual meeting of the Atlantic provinces linguistic association.
Struk, D. (2000). Between Ukish and Oblivion: The Ukrainian Language in Canada Today. Режим доступу : [// www.utoronto.ca/elul/Struk-mem/Works/BetweenUkish.pdf](http://www.utoronto.ca/elul/Struk-mem/Works/BetweenUkish.pdf)

1.2 Визначення поняття “юкіш” та його дослідження

Через англomовне суспільство, у якому діаспоряни перебували та користувались послугами: школи, університети, крамниці, спортзали, компанії, а також через свій білінгвізм, вони починали змішувати обидві мови між собою, формуючи таку собі англо-українську говірку - “юкіш”.

“Юкіш” (Ukish – від англ. Ukrainian English) за визначенням Ольги Андрієвської у статті “Вплив англійзмів на українську мову” є “мовою українських нащадків, які створюють речення відповідно до українських граматичних правил, де більшість слів - англійською.”¹² Це мовлення у діаспорі часто називають “half-на-пів”, “перекиданням мов” або “укрінглішом”.

Член української діаспори в Канаді, літературознавець та критик, Данило Гузар-Струк називає “юкіш” “сумішшю української та англійської”, що з’явився у жителів першої хвилі еміграції вкінці ІХ століття. Цей вид “юкішу” називають “класичним” - вкладання англійського слова до живої української мови.

Він також вважає, що “юкіш” виник як відповідь водночас на бажання діаспори зберегти мову та наявність безлічі предметів, явищ та понять, що не мали однозначного відповідника. Так, слова, що були українцям звичні вдома, залишились в мовленні, ті ж, що були новими і невідомими, використовували англійською, або ж пристосовували граматично до нашої мови, додаючи родові, множинні та відмінкові закінчення.

Христина Гудима, науковиця Університету Саскачевану, у праці “Українська мова в Канаді : від процвітання до зникнення?” виокремлює

¹² Andriyevska O. S. “Influence of Anglicisms on the Ukrainian language”, Режим доступу : http://www.rusnauka.com/21_NIEK_2007/Philologia/24190.doc.htm

декілька ключових особливостей “юкішу”, його відмінностей від стандартної української мови :

- “юкіш” розвинувся з південно-західного українського діалекту, а отже містить чимало запозичень з польської, румунської та німецької;
- через ті самі причини у “юкішу” значно менше російських запозичень, аніж є в стандартній українській;
- однак, те, що робить канадський діалект української “юкішем” це постійний вплив англійської мови, запозичення і пристосування англійських слів.¹³

Вона також виявляє мовну інтерференцію на фонетичному, синтаксичному та лексичному рівнях. Поняття мовної інтерференції ввели у застосування представники Празького лінгвістичного гуртка. Польсько-американський мовознавець Уріель Вайнрайх дав цьому поняттю визначення - відхилення від мовних норм білінгами, що відбувається через контакти між мовами. Інше визначення свідчить про те, що «Інтерференція – взаємне проникнення в мовлення білінгвів елементів різних рівнів двох мов, якими він володіє, що сприймається як іншомовний акцент».¹⁴ Таким чином “юкіш” можна вважати поняттям, приналежним до мовної інтерференції.

Науковець Олександр Роїк у 1965 році зібрав цілі списки слів англійською, що їх діаспора пристосувала до свого мовлення. Серед найяскравіших прикладів, які він зве лексичними запозиченнями - “Pie -> [paɪa], Cookies -> [kukisy], Train -> [tryna], Fight (v) -> [fajtuvatysja], Drive (v) -> [drajvuvaty], Farm (v) -> [farmaruvaty]”¹⁵. Ці приклади виявляють мовлення здебільшого старшого покоління діаспори, що емігрувало до Канади, розмовляючи застарілою на сьогодні лексикою.

¹³ Христина Гудима “Ukrainian language in Canada: From prosperity to extinction?”

¹⁴ Weinreich, Uriel. 1968. Language in Contact. Mouton: The Hague-Paris

¹⁵ Royik, A. (1965). Lexical Borrowings in Alberta Ukrainian, University of Alberta Press

Христина Гудима посилаючись на статтю Д. Струка, зазначає, що українці мають чи не найвищий відсоток володіння рідною мовою серед усіх етнічних груп Канади. Проте у 2000-них цей показник зменшується і на зміну мовній ідентифікації приходять ідентифікація за традиціями та звичаями¹⁶. Статус української мови в еміграції є під загрозою і підтримується або в таких громадах та організаціях, як от Пласт, Український конгрес, СУМ, українські школи, церковні спільноти.

Наомі Наджі з Університету Торонто у своїй статті “Спадщини мов як нові діалекти” роздумує над поняттям діалекту і його застосовуваністю чи незастосовуваністю до змішаного мовлення діаспор. Так, на її думку діалектом є різновид мови, де присутня певна локальна складова. Діаспорне ж мовлення є відмінним від звичайного діалекту мови, складніше, структурованіше і використовуване більшою кількістю осіб¹⁷.

Також Наомі Наджі досліджує різноманітні мовні змішування, на основі таких мов як наприклад корейська, кантонська, італійська, російська, фетар і українська. Тільки змішання української та англійської у формі “юкішу” серед них є цілковито визнаним за такими пунктами як “описані лінгвістичні особливості” та “аналіз варіативності”. Тоді як “канадська корейська” чи “канадський фетар” хоч і поширились з середини ХХ століття, та не є застосовуваними великою кількістю мовців, а отже не є дослідженими, та навіть представленими у пошукових системах.¹⁸

Гудима підсумовує, що останні кілька десятиріч вживання української звужується до домашнього, натомість усі інші сфери займає спілкування англійською. Так, за орієнтовно 100 років українців в Канаді українська перетворюється з рідної мови до мови-спадщини від батьків чи дідів.

¹⁶ Христина Гудима “Ukrainian language in Canada: From prosperity to extinction?”

¹⁷ Naomi Nagy “Heritage languages as new dialects”, 2011, с.17

¹⁸ Naomi Nagy “Heritage languages as new dialects”, 2011, с.20

1.3. Перемикання мовленнєвих кодів у білінгвів. Визначення поняття. Світовий та український контексти.

Термін “switching codes” - українською знаний як “перемикання кодів”, “кодове переключення” або “перескакування між мовами” - позначає перемикання з однієї мови або діалекта на іншу носіями¹⁹.

Цей лінгвістичний феномен зазвичай стосується країн, чії громадяни в своєму мовленні послуговуються двома та більше мовами, або ж членів діаспор, що проживають у відмінному від рідного мовному середовищі.

Наприклад, в США відоме явище Спанглішу - суміш іспанської і англійської мов, яку вперше так назвав Сальвадор Тіо у 1940 році. Спангліш виник через багатовікове тісне переплетення цих мов у спілкуванні людей впродовж мігрування іспаномовного населення до США починаючи з XVI століття. Ним послуговується “латиноамериканське населення США і населення Мексики, що мешкає біля північного кордону, а також населення країн Центральної Америки”²⁰. Перемикання між цими двома мовами не має усталених задокументованих правил та норм, однак його особливістю є перенесення дієслівного відмінювання іспанських слів на англійські, а також калькування цілих англійських фраз на іспанську. Спангліш хоч і не визнаний окремою мовою, та ним розмовляють як на побутовому рівні, так і в школах, державних установах, в політичній та медіасфері. Виокремлені кілька різновидів Спанглішу, залежно від місця застосування : кубинський, домініканський, пуерто-ріканський, техасько-мексиканський та чиказький.

А в Сінгапурі білінгви та мультилінгви застосовують Сингліш - так звану креольську мову - змішання англійської та китайської.

¹⁹ Визначення поняття “code-switching” у словнику Merriam-Webster Електронний ресурс, Режим доступу : <https://www.merriam-webster.com/dictionary/code-switching>

²⁰Nina Križanec Rodica “Spanglish: an English Spanish Language Phenomenon”, Режим доступу : <http://events.ff.uni-mb.si/mir/files/2009/KrizanecSpanglish.pdf>

Кембриджський словник визначає Сингліш як “тип англійської, якою розмовляють в Сінгапурі”²¹, не згадуючи про домішки інших мов. Це явище зародилось у 1920-тих роках - часу, коли у Сінгапурі відкрили перший британський порт, і до міста почали приїжджати китайці та таміли (народ Південної Азії). Особливостями Синглішу є використання деяких питальних слів китайською в реченні англійською, вилучення з речення англійською дієслова “бути”, а також запозичення деяких слів з малазійської мови²².

Або ж, яскравим прикладом перемикання між мовами є Франгле в Канаді - суміш французької та англійської, що є дуже мало дослідженим, хоч і широко застосовується у мовленні. Іншими прикладами малодосліджених прикладів перемикання між мовами є фетар - франко-провансальська мова, а також канадсько-російська говірка.

В українському контексті перемикання кодів втілюється в діяспорі, що живе в Північній Америці, і називається “юкіш”. Через велику кількість мовців у діяспорі, зокрема Канади, “юкіш” згадується в працях іноземних науковців як яскравий приклад перемикання кодів²³.

Дослідження перемикання кодів викликає очевидне запитання - чому, якщо можна послуговуватись однією мовою, хтось обирає дві чи кілька? Такий вибір називають “заповненням лексичних прогалів”. Науковці дійшли до висновку, що це явище таки збагачує комунікативний потенціал мовця.²⁴

Наомі Наджі з Університету Торонто у своїй статті “Спадщини мов як нові діалекти” згадує про історичні обставини, коли почали

²¹ Визначення поняття Сингліш у Кембриджському словнику

<https://dictionary.cambridge.org/ru/%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C/%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/singlish>

²² “5 UNIQUE FEATURES OF SINGLISH” Електронний ресурс. Режим доступу :

<https://etoninstitute.com/blog/5-unique-features-singlish>

²³ Nagy, Naomi “Heritage languages as new dialects” Режим доступу :

https://www.researchgate.net/publication/292953846_Heritage_Languages_as_New_Dialects

²⁴ Gumperz 1982: 69

виокремлюватися різновиди національних мов, використовуваних емігрантами. Так письменник Курсен у своєму епістолярному романі (1846) описував “французько-канадський діалект”²⁵.

Згодом науковці почали виділяти дві основних класифікації - ситуативне і метафоричне перемикування кодів²⁶.

Ситуативне перемикування кодів є ключовим у цьому дослідженні, адже виявляє сфери застосування мов. Його умовами можуть бути :

- зміна теми розмови - якщо мовець на роботі спілкується однією мовою, ймовірно, при розмові про неї в дружньому колі він також переключиться на цю мову;
- зміна ролі співрозмовника - наприклад з батьками, родиною розмовляють однією мовою, в школі чи коледжі іншою;
- зміна кількості співрозмовників - якщо до компанії доєднується хтось, хто не володіє мовою більшості.²⁷

Друге ж стосується натяків, алюзій, поведінкових питань²⁸ - як от для певного прохання батьки можуть використовувати певну мову, аби наголосити на терміновості чи важливості справи. Або ж перестрибування на мову країни-агресора, щоб зробити зрозумілою якусь ключову тезу також належить до метафоричного перемикування кодів.

Явище перемикування кодів належить до сфери досліджень соціолінгвістики й лінгвоантропології. У цій галузі в Україні працюють і вивченням та вияснюванням для загалу зокрема цього явища займаються такі науковці як Людмила Масенко, Орест Ткаченко, Олександра Сербенська та Роман Кісь, часто беручи за основу “перемикування кодів” явище суржику.

²⁵Nagy, Naomi “Heritage languages as new dialects” Режим доступу : https://www.researchgate.net/publication/292953846_Heritage_Languages_as_New_Dialects

²⁶ An Analysis of Code switching Occurred in A Puppet Show Електронний ресурс. Режим доступу : <https://journal.unair.ac.id/download-fullpapers-anglicist1e82851b6efull.pdf>

²⁷ Janet Holmes, An Introduction to Sociolinguistics, p.36.

²⁸ Janet Holmes, An Introduction to Sociolinguistics, p.36.

Фахівець із соціолінгвістики, мовознавець Орест Ткаченко у своїй книзі “Українська мова: сьогодення та історична перспектива” надає широкий контекст, охоплюючи водночас й історію України та української мови, і їх місце на карті світу, і мовне самоствердження українців.²⁹

Роман Кісь у авторській монографії, виданій 2002 року, “Мова, думка і культурна реальність (від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму)” робить перші кроки у галузі лінгвокультурології та розкриває зв’язок мови та ментальності, а також закономірностей мовної поведінки різних етносів.³⁰

Ставлення до суржика в українському науковому просторі не є однозначним. Наприклад, мовознавиця Олександра Сербенська, за редакторства якої видано підручник “Антисуржик”, наголошує на тому, що такий вид перемикування кодів є “скаліченою мовою”, яка “притуплює”.³¹

Людмила Масенко у своїй книзі “Суржик : між мовою і язиком”³² розкриває причини перемикування між мовами та змішування мов на основі поняття мовної інтерференції. Цитовані Масенко праці Хаугена [Хауген 1972: 69–70] свідчать про три типи контакту між двома мовами у мовленні - перемикування, інтерференція та змішування. Останнім з яких є суржик, адже він хаотичний - “у свідомості носіїв суржику немає чіткого розрізнення двох мовних систем, що спричиняє хаотичне змішування елементів обох мов”³³. Зазначимо, що за книгою Масенко, “юкіш” не є

²⁹О. Ткаченко “Українська мова: сьогодення і історична перспектива” Режим доступу : https://shron1.chtyvo.org.ua/Tkachenko_Orest/Ukrainska_mova_Sohodennia_i_istorychna_perspektyva.pdf?PHPSESSID=gk24e1jq248c9us82o587hf5b3

³⁰Роман Кісь, 2002 “Мова, думка і культурна реальність (від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму) Режим доступу : <http://surl.li/vjik>

³¹ Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити / За заг. ред. О. Сербенської. – JL, 1994. – С. 6-7.

³² Людмила Масенко “Суржик: між мовою і язиком”, Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/16244/Masenko_Surzhyk_mizh_movoju_i_azykom.pdf?sequence=1&isAllowed=y

³³ Людмила Масенко “Суржик: між мовою і язиком”, Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/16244/Masenko_Surzhyk_mizh_movoju_i_azykom.pdf?sequence=1&isAllowed=y

суржиком, адже на відміну від нього є явищем не хаотичним, а системним, не індивідуальним, а колективним.

Ставлення ж до суржика в українському науковому просторі не є однозначним. Наприклад, мовознавиця Олександра Сербенська, за редакторства якої видано підручник “Антисуржик”, наголошує на тому, що такий вид перемикування кодів є “скаліченою мовою”, яка “притупляє”.³⁴

³⁴ За заг. ред. О. Сербенської “Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити” – JL, 1994. – С. 6-7.

1.3.1. Лексичні приклади перемикання кодів. Типи перемикання кодів

Щоб згодом у практичній частині зрозуміти, чому під час перемикання кодів застосовують чи не застосовують певне слово, варто звернутись до її лексичного складника та типів перемикання кодів. Іменники, що становлять лексичне ядро, а також прості поширені в мовленні дієслова, мовці не замінюють на відповідники з іншої мови. Наприклад, серед української діяспори слова “дерево”, “стіл”, “двері”, “дихати”, “знати” і т.п. не зазнають впливу англійської мови. Тоді як спеціальні слова, що не є у щоденному вжитку, як от “наслідок” та “карта” замінюють на англійські “консеквінси” та “мапа”.

Людмила Білоконенко у своїй статті “Перемикання кодів в умовах становлення професійної лінгвістичної компетенції” 2018 року вияскраплює види перемикання кодів за допомогою дослідження-опитування 60-ти студентів 2-4 курсів Криворізького державного педагогічного університету, з різних міст України. Обрані студенти володіють українською та російською, а також опановують англійську. Респондентам було запропоновано обрати будь-яке слово іншої мови до поданого, яке вони вважають відповідником.³⁵

За результатами відповідей респондентів класифіковано 4 типи перемикання кодів :

- дослівне перекладне перемикання коду - білосніжний → белоснежный – snowy, торжество → торжество – triumph;
- недослівне перекладне перемикання коду - boy → юнак, брудний → противный;
- помилкове перекладне перемикання коду - orthodox → вірний, будильник → alarm;

³⁵ Людмила Білоконенко “Перемикання кодів в умовах становлення професійної лінгвістичної компетенції” 2018 рік
Режим доступу : http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v37/part_3/10.pdf

- асоціативне неперекладне перемикання коду - (бажання → love, приклад → приводить (приклад), посредственность → без талантів;

Таким чином, перші два типи застосовували здебільшого ті, хто добре володів мовою, два наступні - ті, у кого з іноземною лексикою були труднощі. До останнього типу можна віднести порушене перемикання кодів, тобто суржик. За книгою Людмили Масенко “Суржик : між мовою і язиком” дізнаємось, що “юкіш” не є суржиком, адже належить до такого типу мовних контактів як перемикання кодів, а не хаотичне та нерозрізнене їх змішування. Як висновок, перемикання кодів прямо залежить від рівня мов, якими спілкується мовець, а також від тривалості практичного вживання вивчених мов.

Перемикання кодів може бути не лише несвідомим процесом, а й цілеспрямованою тактикою задля певної мети. Катерина Чаус у своїй статті “Деякі особливості перемикання коду в мовленні українських політиків” зазначає, що в українському середовищі політики часто переходять на російську, намагаючись надати своєму висловлюванню негативного відтінку. Так чинили Арсеній Яценюк, Олена Бондаренко та Ірина Геращенко.

І. Геращенко: *“Все было замечательно. I ми це приймали, бо це ж була опозиція.”*

А.Яценюк : *“А тепер третє я вам скажу. «Ваше сегодня» я точно не испорчу...”*³⁶

Можлива також навмисна відмова перейти на мову опонента, якщо мовці не хочуть, щоб їх зрозуміли.

³⁶Катерина Чаус “Деякі особливості перемикання коду в мовленні українських політиків”
Режим доступу : https://keui.files.wordpress.com/2013/12/45_chaus.pdf

1.4. Зв'язок між мовою та ідентифікацією

Стаття-дослідження Струка також розкриває потужний вплив мови на ідентифікацію людини. У діяспорі зокрема Північної Америки, де люди є емігрантами з різних країн, а отже територіально не на батьківщині, їх ключовий лакмусовий папірець ідентифікації - мова. Так само як у 1991 році знання української мови було підтвердженням “українськості” в Україні”.

Данило Струк також вияснює зв'язок поміж освітою діяспорян, соціальним статусом, походженням, їх ідентифікацією та їх мовленням, словами та конструкціями, що застосовують. Так, за науковцем, той з діяспорян, хто каже “писок” замість “лице” вважається нижчим за статусом, менш освіченим. Той ж, хто замість звичного “авто” каже “гара” ідентифікується як житель (української діаспори) Північної Америки³⁷. Однак, дослідник вважає, що українська, як і мови сильних держав, потребує розвиватись, бути відкритою до нових слів, а отже нехай навіть утворені в еміграції синоніми на позначення одного поняття прийнятні та не повинні викликати критики з боку консервативно налаштованих мовців.

Сьогодні ж ідентифікація за мовою не є однозначною навіть в межах України. Всеукраїнське опитування Київського міжнародного інституту соціології 2017 року засвідчує такі результати - 49,6% українців спілкуються державною мовою, тоді як 25% завжди чи переважно спілкуються російською, 23,7% спілкуються обома порівну³⁸. Це при тому, що за іншим опитування КМІС 2017 року “етнічними українцями себе назвали 88% опитаних, росіянами – менш як 6%”. Тож й казати про національну приналежність тих, хто виїхав за кордон. Однак, моїм

³⁷ Struk D.H. “Between Ukish and Oblivion: The Ukrainian Language in Canada Today.” In: First Wave Immigrants. The First Fifty Years of Ukrainian Settlement in Australia. Ed. Halyna Koscharsky. – NY: Nova Science Publishers, Inc, 2000. – P.67-74.

³⁸ Київський міжнародний інститут соціології, Електронний ресурс, режим доступу : <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=832&page=1>

завданням є простежити на прикладі невеликої групи діаспорян алгоритми самоідентифікації.

Цікавим є факт ідентифікації себе як українців тими людьми, що є діаспорою в третьому чи четвертому поколінні, але не розмовляють українською і ніколи в Україні не були. З цього бачимо, що національна ідентифікація може бути спричиненою не лише більш об'єктивними умовами, як от знання мови, підтримка традицій і звичаїв, стійка продержавна політика, а й більш суб'єктивними, як от особисте бажання чи, наприклад вигода (доступ до певних посад, закладів, подій за умови певної самоідентифікації).

Христина Гудима посилаючись на статтю Струка, зазначає, що українці мають чи не найвищий відсоток володіння рідною мовою серед усіх етнічних груп Канади. Проте у 2000-них цей показник зменшується і на зміну мовній ідентифікації приходять ідентифікація за традиціями та звичаями.

Висновок : Діаспорою називають емігрантів з певної країни, що продовжують розмовляти мовою Батьківщини та дотичні до її традицій та звичаїв. Всього було 4 хвили еміграції, а станом на 2016 рік кількість українців в Канаді складає близько 1,4 мільйона осіб. Через постійне перебування в англomовному середовищі та майже відсутність української мовної практики, діаспоряни змішували слова української та англійської мов. Так утворився “юкіш”. В основі цього явища - процес “перемикання кодів”, основними методиками якого є ситуативне та метафоричне перемикання.

Мова безпосередньо пов'язана із національною ідентифікацією - співвіднесенням себе чи інших з певною країною чи народом. Використовуючи процес перемикання кодів на прикладі явища “юкішу”, підбір лексики та граматична складова можуть зазнавати змін, часто

негативних, щодо чистоти мови. За дослідженням Білоконенка базовими є такі типи перемикання кодів : дослівне перекладне, недослівне перекладне, помилкове перекладне та асоціативне неперекладне перемикання коду.

РОЗДІЛ II

“Юкіш” в мовленні двомовної української діяспори в Канаді

2.1. Макроконтекст дослідження: формування української діяспори в Канаді

Серед причини переїзду до Канади (окрім респондентів, що там народились): здобуття вищої освіти (4 респондентів) - *“я приїхала сюди навчатися і після навчання залишилася тут”³⁹* та працевлаштування (9 респондентів) - *“з України переїхав в пошуках кращих економічних перспектив у житті”⁴⁰*, *“ми з чоловіком переїхали сюди по контракту по його роботі”⁴¹*, *“кожні батьки хочуть кращого майбутнього для дітей і ... стабільного кращого життя”⁴²*.

Різниця у причинах еміграції перших хвиль і сьогодні (так званої четвертої) суміжні, однак якщо для перших переїзд був вимушеним кроком і не мав нічого спільного з особистим бажанням, то зараз саме воно мотивує українців змінювати країну проживання - *“Ми дуже багато років сюда намагалися потрапити та ось через 5 років зусиль ми таки (тут)”⁴³*, *“ми завжди мали ідею жити в англomовній ... країні. Я взагалі з 16 років знала, що буду там жити”⁴⁴*.

³⁹ ДОДАТОК 7 “Інтерв’ю з Алісою” рядок 9

⁴⁰ ДОДАТОК 6 “Інтерв’ю з Андрієм” рядки 25-26

⁴¹ ДОДАТОК 3 “Інтерв’ю з Оленою” рядок 26

⁴² ДОДАТОК 14 “Інтерв’ю з Христиною”, рядок 23-26

⁴³ ДОДАТОК 3 “Інтерв’ю з Оленою” (рядки 27-29)

⁴⁴ ДОДАТОК 14 “Інтерв’ю з Христиною”, рядок 18

2.2. Група опитуваних

Для аналізу “юкішу” на практиці та збору конкретних прикладів його застосування проведено 15 індивідуальних інтерв’ю (Додатки 2-16) з 15 членами української діаспори. Респонденти зголошувалися на інтерв’ю в закритих групах діаспори у Фейсбуці. Серед опитаних - 11 жінок та 4 чоловіків. Наймолодшій респондентці 21 років, найстаршому 52. Більшість респондентів проживають у Канадських провінціях Манітоба, Саскачеван, Онтаріо, зокрема у містах Саскатун, Вінніпег, Едмонтон, Торонто та Оттава. Найменший термін перебування в Канаді складає 3 місяці (до того респондентка 12 років жила в США), найдовший - 52 років (усе життя, респондент народився в Канаді та є четвертим поколінням діаспори).

Номер додатку	Змінене ім'я респондента	Місто проживання респондента	Вік	Кількість років проживання в Канаді
2	Пітер	Вінніпег	52	52 (народився в Канаді)
3	Олена	Вінніпег	33	4
4	Лариса	Вінніпег	33	10
5	Віктор	Торонто	23	23 (народився в Канаді)
6	Андрій	Торонто	34	12
7	Аліса	Торонто	24	3,5
8	Богдана	Торонто	33	3 місяці (до того 12 років жила в Америці)
9	Інна	Онтаріо	37	5
10	Юлія	Вінніпег	53	17
11	Роман	Вінніпег	32	2

12	Віра	Саскатун	42	4
13	Олеся	Саскатун	32	32
14	Христина	Саскачеван, Реджайна	37	6
15	Світлана	Саскачеван	43	16
16	Анастасією	Торонто	21	4

Серед сфер діяльності респондентів - освіта, охорона здоров'я, фінанси, юриспруденція, сфера послуг; серед посад - імміграційний консультант, керівник центру опіки над людьми похилого віку, продавець у продуктовому магазині, бухгалтер, вчителі, соціолог, приватний підприємець, аналітичний директор у Міністерстві сільського господарства, пенсіонери, пенсіонерки та студенти і студентки університетів в Канаді.

2.3. Структурні та змістові особливості інтерв'ю. Очікувані результати

Інтерв'ю складалось з двох розділів - соціодемографічної вибірки (8 пунктів) - вік, рід діяльності, місце народження, країна та місто проживання, термін перебування за кордоном, причина виїзду з України; та, власне, основних запитань (20) щодо асоціацій з українською та англійською мовою, сфер їх застосування, ідентифікації себе з українською діаспорою, її визначення та діяльність, приклади ситуацій, де обирають сказати англійське слово замість українського, та приклади самих слів. (Додаток 1). Середня тривалість індивідуального інтерв'ю - 25-30 хвилин.

Розмови були записані за згодою респондентів, розшифровані дослівно та прокодовані. Імена змінені, цитати з інтерв'ю в практичному розділі подані для аналізу конкретних мовних та суспільних явищ в діаспорі.

Інтерв'ю розпочиналось коротким знайомством поза записом, попередженням про запис; поясненням, як все відбуватиметься із зазначенням, що респондент може відповідати на запитання так, як вважає за потрібне, попередженням про орієнтовну тривалість інтерв'ю. Також на цьому етапі, якщо попередньо я не мала можливості представити себе і своє дослідження респондентові, то коротко його описувала. У декількох випадках це відбувалось вкінці розмови за ініціативи опитуваних.

На етапі соціодемографічної вибірки окрім того, що респонденти відповідали, я коротко коментувала їх відповіді :

- Скажіть, будь ласка, де ви народились.
- Я зі Львова.
- Привіт вам зі Львова!
- (усміхається)

Або наприклад пояснювала доцільність питання про вік.

- Вибачте за таке питання (киває), бо я дивлюся дуже на реакцію жінок (усміхається), коли його запитую. Скажіть, будь ласка, скільки вам років. То теж для вибірки.

- (голосно сміється) усміхаючись - Мені 33 роки.

Основна частина - питання, перелічені в Додатку 1, слідували в однаковій послідовності для кожного респондента за винятком випадків, коли опитуваний сам торкався теми, що за планом йде пізніше.

Головними були запитання щодо мовної ідентичності, ідентифікації себе з діаспорою, сферами застосування української та англійської мов. Важливим дослідницьким завданням, що постало перед респондентами, була підготовка прикладів слів, які вони чи члени їх родин переносять в мовленні з однієї мови на іншу, та пояснення, чому саме ці слова.

Хоч відповіді на деякі запитання і передбачають саме коротку чи розлогу відповідь, кожен з респондентів розумів це по-різному. Наприклад, на запитання “Як вас звать? Як до вас можна звертатись?” кілька опитуваних окрім імені назвали також вік, місце проживання, професію, освіту та причину переїзду до Канади. Інші ж на питання про перемикання кодів не могли згадати прикладів, а описували явище загалом.

Основну частину закінчувала фразою “Дякую! Це було дуже цікаво! З мого боку це все. Може маєте що додати до того, що вже сказали?” У більшості випадків після цієї фрази респонденти розповідали ще історії з діаспорного життя, декларували свою позицію щодо української мови чи України загалом.

За результатами інтерв'ю очікувалось знайти високу кореляцію між рідною мовою та національною ідентифікацією через дані про те, яка з мов є рідною діаспорянам, як часто та у яких сферах вони використовують переважно українську мову, а де говорять англійською. Окрім цього важливо було зібрати перелік слів та словосполучень, які респонденти переносять із мови в мову не перекладаючи або адаптуючи.

2.4. Переваги і недоліки якісних методів досліджень

Якісні методи дослідження дозволяють отримати несподівані відкриття, визначити на конкретних прикладах, а у нашому випадку на досвідах респондентів, чимало явищ та їх подробиць, які, можливо, до того не були відомими взагалі, або ж не(достатньо) дослідженими та вияскравленими.

Таким способом легше зібрати яскраві ситуації, різноманітні приклади і часом промовисті тези щодо якогось феномену.

Окрім цього, якісні дослідження є досить гнучкими, адже після кожного опитування чи інтерв'ювання можна уточнити питання чи звузити контекст. Незалежно від того, чи результатом інтерв'ю є підтвердження чи спростування поданої спочатку тези, відповіді є хорошим полем для подальшої інтерпретації причин таких відповідей.

Іноді, якщо теоретичні дані є опрацьованими, відповіді вибірки можуть бути частково передбачувані.

Формування вибірки є викликом якісних методів дослідження, адже якщо інтерв'ювали 10 осіб, а висновки поширюють на кілька тисяч, то така вибірка не є репрезентативною.

Саме тільки опитування може бути проведено із порушеннями особистого простору респондента - нерелевантні темі дослідження запитання, підведення до відповіді, що потрібна, або ж опитуваний може бути недостатньо відкритим та комунікабельними, подавати неправдиві дані.

Окрім цього, важливу роль у якісному методі відіграє інтерпретація. Дещо з сказаного респондентами може бути навмисно вилучено або подано так, як необхідно досліднику. Якщо ж респондент коротко згадав якесь явище, не надаючи йому істотного значення, а

дослідник взяв цю згадку за основу, то об'єктивності дослідження загрожує неправильне розставлення акцентів⁴⁵.

Висновок : Перевагами кількісного методу дослідження є відкриття нових чи недостатньо досліджених явищ та феноменів на прикладах особистих досвідів респондентів; гнучкість в удосконаленні запитань та структури інтерв'ю, відповідно до потреби; можливість дослідити когнітивні характеристики та поведінкові аспекти респондентів.

Недоліками можуть стати недостатня відкритість та комунікабельність опитуваних, неправдиві дані; порушення стандартів ведення інтерв'ю : упередженість інтерв'юера до підбору респондентів, схиляння опитуваних до потрібної відповіді; неправильна інтерпретація : зміщення акцентів, вилучення цитат, які не підходять досліднику.

⁴⁵ Т. Вуек, Вступ до андрагогіки, Варшава 1996, с. 125-127

2.5. Сфери та умови функціонування української та англійської мов у діяспорі

73% відсотки діяспоряни застосовують українську мову переважно вдома, розмовляючи з чоловіком чи дружиною, дітьми (незалежно від того, народились вони в Україні чи вже в Канаді), батьками та родичами. Також, якщо мають україномовних друзів чи колег з діяспори, не цураються рідної мови.

Вона згідно з відповідями найчастіше асоціюється, звісно, з домом, батьками, важливістю їм телефонувати, бабусями та дідусями, віршами Шевченка і Леся Подерв'янського, Пасхальними та Великодніми традиціями, з українськими стравами і церквою.

Робота у 73% відсотків опитаних англомова, окрім, звісно, випадків, коли це консультування українців, обслуговування в магазині українських продуктів чи викладання в українській школі.

Тож англійська асоціюється з роботою, бізнесом, престижем, можливостями, мовою дітей, “з іноземцями”⁴⁶ (хоча респондентка живе за кордоном понад 12 років і володіє англійською на рівні носія”), а також у одному випадку з домом (респондентка пояснює, що цуралась такої асоціації протягом 5-ти років, адже сподівалась за всяку ціну повернутись до України. Однак коли вийшла заміж за канадця та народила сина, Канада почала для неї бути батьківщиною своєї дитини, а отже і її).

Якщо аналізувати перемикання між мовами як свідомий, цілеспрямований та повноцінний (не кілька слів однією мови в реченні іншою), то варто навести такі приклади : *“Коли ми з моїм хлопцем сваримось, ми використовуємо англійську мову”*⁴⁷, *“З дружиною я більше російською спілкуюсь, ніж українською, але в моменти коли я дуже сильно*

⁴⁶ ДОДАТОК 8 “Інтерв'ю з Богданою” (рядки 86-88)

⁴⁷ ДОДАТОК 16 “Інтерв'ю з Анастасією”, рядки 94-96

про щось переживаю, можу не задумуючись, перейти, перескочити з мови на мову”⁴⁸.

Один з респондентів згадує, що у розмові з подругою завжди послуговувався виключно українською, однак, *“як тільки... хтось третій російськомовний приєднувався, ... одразу на російську переходили, ... якась соціальна підсвідома звичка. Але ... коли підключався хтось англomовний, всі вже переходили на англійську.”⁴⁹* Чоловік вважає, що в діаспорному спілкуванні існує негласна *“свого роду ієрархія мов”⁵⁰*. Інша опитана розповідає, що перші хвилі емігрантів утискали на чужині, особливо дітей в школах цькували, коли ті визнавали, що є українцями. Тож тепер для старшого покоління діаспори є особливо важливим за можливості не переходити на англійську.

Інша респондентка у відповідь на мови, якими володіє, згадує, що розуміє російську та може нею говорити, однак через власні переконання *“принципово зараз навіть з росіянами переходить на англійську”⁵¹*

У яких конкретних випадках діаспоряни вдаються до використання відповідників англійською в реченні українською?

Перш за все, коли згадують про рід своєї діяльності, навчання, спеціальність, посаду, назву компанії чи підрозділу, часто пояснюючи українською, що це означає - *“я зараз є директором of cooperations, то називається loan care pure home”⁵²*, *“я закінчила teacher's college в Україні, так ніби педагогічний коледж, ... зробила половину master і переїхала до Канади”⁵³*, *“два роки вчилася на fulltime, на постійному навчанні”⁵⁴*, *“я зробила master в healthcare administration”⁵⁵*, *“але мій background був як*

⁴⁸ ДОДАТОК 6 “Інтерв’ю з Андрієм”, рядки 292-293

⁴⁹ ДОДАТОК 6 “Інтерв’ю з Андрієм”, рядки 161-167

⁵⁰ ДОДАТОК 6 “Інтерв’ю з Андрієм” рядок 168

⁵¹ ДОДАТОК 15 “Інтерв’ю зі Світланою”, рядок 92-95

⁵² ДОДАТОК 15 “Інтерв’ю зі Світланою”, рядок 8-9

⁵³ ДОДАТОК 15 “Інтерв’ю зі Світланою”, рядки 17-20

⁵⁴ ДОДАТОК 15 “Інтерв’ю зі Світланою”, рядки 21-22

⁵⁵ ДОДАТОК 15 “Інтерв’ю зі Світланою”, рядки 23-24

HR⁵⁶”, “я працюю в accounting-у”⁵⁷, “працюю в банку, financial adviser⁵⁸”, “ну у нас це називається kindergarten, коли діти йдуть ніби на підготовку до школи⁵⁹”, “жіночка розказувала, що її дочка отримала scholarship в університеті, закінчила, а потім змогла поступити на роботу в гаверменті”⁶⁰, “мій чоловік погодився працювати драйвером”⁶¹.

Також вживаючи короткі слова та конструкції, що позначають ствердження, заперечення, згоду та інші суміжні сенси, мовці обирають використовувати їх англійською в реченні українською. Серед найчастотніших прикладів - “sure”, “i hope i won't regret”, “whatever”, “sorry”, “absolutely”, “no way”, “yes”, “you know what”, “hello”.

Предмети побуту, елементи інтер'єру та екстер'єру, фразові дієслова, поняття, що мають вузьке значення і українські відповідники його не передають, також вживаються англійською через її щоденне використання у мовленні і з україномовними родичами і з англомовними колегами чи друзями : *back yard, front yard, movie night, meeting, basement, stand by, ticket, parking, free, truck, hiking, mailbox, delivery, pick up*.

Часто англійською діяспоряни називають предмети, якщо, навіть за їх наявності в Україні, у повсякденний мовленнєвий вжиток назва увійшла вже в Канаді. Наприклад, десятирічна дитина після переїзду почала використовувати ноутбук, тож називатиме його вже *laptop*.

⁵⁶ ДОДАТОК 14 “Інтерв'ю зі Світланою”, рядок 26

⁵⁷ ДОДАТОК 3, “Інтерв'ю з Оленою”, рядки 6

⁵⁸ ДОДАТОК 15 “Інтерв'ю з Анастасією”, рядок 16

⁵⁹ ДОДАТОК 15 “Інтерв'ю з Анастасією”, рядок 162-164

⁶⁰ ДОДАТОК 6 “Інтерв'ю з Андрієм”, рядки 95-98

⁶¹ ДОДАТОК 14 “Інтерв'ю з Христиною”, рядок 23

2.6. Вплив мовної ідентифікації на національну

60% респондентів визначають українську як свою рідну мову. Для 20 % рідною є російська, для інших 20 % - англійська. Окрім неї згадують також володіння російською, німецькою, польською, іспанською, французькою, та навіть івритом.

100% відсотків опитаних у відповідь на запитання “Чи ідентифікуєте ви себе як частину української діаспори” озвучують ствердне так. Один з них, що народився вже в Канаді, зазначає, що для нього “член діаспори це хтось, хто прагне назад до Батьківщини, до чогось іншого. Я себе вважаю членом української громади в Канаді.”

Стійкою є ідентифікація молодого покоління, що нещодавно емігрували. Друзі двадцятидворічної респондентки, що приїхала Канади навчатись і залишилась, часто кажуть *“Твій акцент на англійській мові ... вже починає пропадати, ... навіть не чути, що ти з України. ... Ти вже майже канадка!”* “Ні, - каже, - не кажіть, що я канадка, я українка, навіть якщо я буду жити в Канаді 10 років⁶²”.

Парадоксальним є явище нащадків діаспорян другої чи третьої хвилі, що не знають мови, однак ідентифікують себе як українці - *“у Йортоні ... дуже велика частина населення вважає себе українцями, хоча не говорить українською, ... вони з тих хвиль попередніх⁶³”, “Багато хто, особливо в Саскачевані, я пам’ятаю, коли ти спілкуєшся з людиною англійською, ти її питаєш і вона каже “Та я українець”. .. “Ну ти ж не можеш бути українцем, ти ж не говориш, ти не був ніколи в Україні, ти не знаєш свят”. І вони дуже ображались, для них це дуже важливо.⁶⁴”* *“це дуже типowo для Канади, коли він каже “100 років назад моя баба переїхала, від царя тікала”. От і вони ідентифікують себе як українці.*

⁶² ДОДАТОК 15 “Інтерв’ю з Анастасією”, рядки 109-115

⁶³ ДОДАТОК 3 “Інтерв’ю з Оленою”, рядки 38-45

⁶⁴ ДОДАТОК 14 “Інтерв’ю з Христіною”, рядки 121-129

Знають, що таке борщ, вміють його готувати, але спілкуються на рівні “капустоголовий”, “привіт”, “гроші”⁶⁵.

Причиною такого явища є стійка позиція предків, які переїхали до Канади, про важливість визнання ідентичності, особливо через їх болісний досвід цькування через це. *“Їх бабці з дідами переїжджали сюди, і їх дуже цькували тут, якщо вони визнавали, що вони українці. Їм доводилось це приховувати, не говорити українською, намагались якнайшвидше соціалізуватись, але вони все одно ...лишали дітям це знання, що ми українці.”⁶⁶*

Діаспора для респондентів є перш за все мостом між країною поточного проживання і працевлаштування, та Батьківщиною. Саме активна участь в громадському, релігійному, інформаційному та суспільному житті діаспори дає їм змогу підтримувати зв'язок з Україною, пам'ятати мову, застосовувати традиції, слідкувати за новинами.

Зокрема цікаво, що у багатьох опитаних я не зауважила жодного акценту, і якщо у тих, хто живе в Канаді 3-5 років, це не викликає здивування, однак, чим довше живеш в іншій країні і менше розмовляєш рідною, акцент з'являється сам по собі. Опитані пояснюють це щоденним спілкуванням вдома та з рідними через сучасні засоби зв'язку, а також переглядом українських програм - *“продовжую контент україномовний ... споживати - ... фільми, книжки, телебачення. Сьогоднішня наша розмова відбувається прямо після футбольного матчу Динамо (Київ) - Шахтар. ...Коли ти дивишся трансляцію українською мовою, то все одно ... чуєш живу мову і практику маєш.”⁶⁷*

Серед таких собі ниточок ще одного зв'язку між діаспорою та українською мовою і культурою, називають молодіжну організацію “Пласт”, українську церкву - парафіяльні громади, щорічний фестиваль

⁶⁵ ДОДАТОК 11 “Інтерв'ю з Романом”, рядки 56-62

⁶⁶ ДОДАТОК 3, “Інтерв'ю з Оленою”, рядки 133-143

⁶⁷ ДОДАТОК 6 “Інтерв'ю з Андрієм”, рядки 243-250

“Мозаїка”, суботні та недільні школи, гуртки народних танців, Український конгрес.

Серед традицій - *“ми завжди печемо паски, ... пишемо писанки ... особливо молоді (люди). Ми не хочемо то, старі, а вони ... закручують помідор, ... крутять закрутки з перцю, ... наробляють голубців у морозилки на півроку наперед, ... роблять вареники, ... готують такі заготовки для борщу, ми навіть в Україні так не робимо як вони.”⁶⁸*

Ідентифікація в діяспорі стає спрямованою не лише на себе, а й на молодше покоління. Діяспора вдається до, часом, складних способів, аби сприяти вивченню української дітьми та поколінням діяспори, народженим уже в Канаді. Зокрема одна з респонденток є вчителькою української для групи людей старшого віку, що є 3 або 4 поколінням діяспори, яка приїхала до Канади на початку минулого століття, а також їхнім онукам, що поки тільки вивчають базову українську лексику та граматику. Інша навчає дітей до 12 років в українській школі в Оттаві. Обоє кажуть, що *“хочеться її зберегти для (своїх) дітей, для інших дітей, які тут є”⁶⁹*.

Також, одна з респонденток каже про своїх дітей - *“вдома ми дуже наполегливо забороняємо розмовляти їм англійською мовою, (можна) виключно українською”⁷⁰*, *“У нас є друзі, їх прабабця з прадідом переїхали в Канаду, і ця дівчина з хлопцем ... керують Пластом .. місцевим, і ... досі говорять виключно українською, до дітей, хоча вона, наприклад одружена з французом. Вони знають більше звичаїв, ніж знаємо ми.”⁷¹*, *“в нас правило вдома - ... підключене українське телебачення, ... дивимося українські новини, передачі, фільми, ... їх обговорюємо, щоб тримати мову”⁷²*.

⁶⁸ ДОДАТОК 14 “Інтерв’ю з Христіною”, рядки 55-62

⁶⁹ ДОДАТОК 3 “Інтерв’ю з Оленою”, рядок 181-183

⁷⁰ ДОДАТОК 3, “Інтерв’ю з Оленою”, рядки 59-61

⁷¹ ДОДАТОК 3, “Інтерв’ю з Оленою”, рядки 110-116

⁷² ДОДАТОК 14 “Інтерв’ю з Христіною”, рядки 110-114

Попри те, що за кордоном стає дедалі важче обґрунтувати дітям мотивацію вивчати українську, діаспоряни все одно апелюють до своєї ідентичності та вважають, що окрім національного фактора більша кількість вивчених мов покращує навички володіння іншими. Я б до теми сказала, що прислів'я “Чим більше мов ти знаєш - тим більше ти людина” можна перефразувати на “Чим більше мов ти знаєш, тим легше тобі вивчити ще одну”.

“Перемикання між мовами на ... підсвідомому рівні ввійшло і це в свою чергу дозволило схоплювати інші мови трішечки простіше, зокрема слов'янські⁷³”, “ з моєї точки зору, дітям треба давати якомога більше мов, починаючи ще з самих маленьких місяців, тоді вони дійсно схоплять всі мови як треба⁷⁴”.

⁷³ ДОДАТОК 6 “Інтерв'ю з Андрієм”, рядки 351-355

⁷⁴ ДОДАТОК 6 “Інтерв'ю з Андрієм”, рядки 361-363

2.7. Особливості комунікації між різними поколіннями діаспори

Перевагою сучасної діаспори саме в Канаді є її відкритість і толерантність до усіх - *“це країна іммігрантів, де на питання, хто ти є по національності, якщо я скажу, що я марсіанин, мене признають марсіанином.”⁷⁵*

Однак, через те, що еміграція українців до Канади відбувалась кількома хвилями в різний час, несла різний характер (аграрне, економічне, політичне переселення), а також продовжується до сьогодні, то діаспоряни різних поколінь розмовляють відмінними варіантами української мови.

Коли емігрувала друга та третя хвиля, мова зокрема була причиною їх переслідувань, а отже несла сакральний характер і на думку діаспорян потребувала захисту, а отже, будь-які відхилення від мовної норми вважались неправильними. Саме це покоління діаспори найбільш відповідально та пристрасно поставилось до збереження мови та культури та передання її своїм нащадкам.

В Україні ж мова вдосконалювалась та змінювалась, тож представники четвертої хвилі розмовляли між собою уже зовсім іншою мовою, дотримуючись позиції її відкритості, важливості змін в ній - *“мені ... здається, що є не повне розуміння між українцями Канади, які тут з 19 чи з початку 20 століття і з тими, хто приїхали вже в наш час стосовно (того), чия мова більш українська... деякі їхні слова вже дивно чути, бо в Україні ...ніхто .. не говорить ... такою законсервованою мовою⁷⁶”, “Я не підтримую позицію пуристів щодо мов, тому що мова це настільки динамічний інструмент, який щодня розвивається⁷⁷”.*

⁷⁵ ДОДАТОК 6 “Інтерв’ю з Андрієм”, рядки 56-60

⁷⁶ ДОДАТОК 6 “Інтерв’ю з Андрієм”, рядки 213-221

⁷⁷ ДОДАТОК 6 “Інтерв’ю з Андрієм”, рядки 299-304

Незважаючи на те, що українці, які емігрували до Канади, об'єднуються в громади, організації, намагаються один одному допомагати, проте не можна узагальнювати інформацію, адже у кожному місті та провінції різна ситуація. Респондентка каже : *“Дуже відрізняється канадська діаспора від міста до міста, неможливо порівняти її в Торонто та Оттаві. Ну це є абсолютно дві кардинально різні речі. Якщо в Торонто є ... величезна частина населення, яка дійсно ідентифікує себе як українці, то в Оттаві, наприклад, діаспора є ... мегапасивною, тобто для нас утримати ... українську школу на плаву це є колосальні зусилля...”*⁷⁸

Оскільки діаспоряни постійно перебувають у як мінімум білінгвальному середовищі, то часто не мають можливості та часу, щоб окрім усної розмовної складової вдосконалювати вивчені мови. Так, кілька з опитаних кажуть : *“Деколи є таке відчуття, що ти вже встиг забути російську та українську, але ще не встиг вивчити англійську. І в цьому емігрантська доля.”*⁷⁹, *“коли тепер мене питають, яку я мову знаю, в мене таке враження, що я не знаю ні одної, ні другої.”*⁸⁰

⁷⁸ ДОДАТОК 3, “Інтерв’ю з Оленою” рядки 98-108

⁷⁹ ДОДАТОК 11 “Інтерв’ю з Романом”, рядки 175-177

⁸⁰ ДОДАТОК 3, “Інтерв’ю з Оленою”, рядки 226-228

2.8. Лексичний та граматичний компонент перемикання кодів у діяспорі

Незважаючи на те, що респонденти знають українські відповідники до наведених у цьому розділі англійських слів, вони вживають їх через звичку і більш короткі та влучні слова “англійською фраза коротша і простіше говорити”.

Як це виглядає граматично?

Представники молодого покоління діяспори озвучують, що хоч і перемішують слова обох мов, однак намагаються вимовляти їх так, як вони насправді звучать (без такого собі “українського акценту”), а також не додавати українських відмінкових, множинних чи родових закінчень. Так речення скаже молодий діяспорянин - “ніж лежав на breadboard”. Тоді як той, хто належить до другого чи третього покоління, або ж живе в Канаді більше 15-20 років, скаже “хліб лежав на бред борді”. Серед прикладів таких “українізованих слів” - штОра-“store” (тут виникає штучна омонімія між шторою (елемент інтер’єру) і “українізованим” магазином, однак рід першого слова - жіночий, другого чоловічий), бейсмент “basement”, драйв вей “driveway”, гарбидж “garbage”, аутсайд “outside”, тулс “tools”, сапортувати “support”, клінувати “clean”, мейк бек “take back”.

Окрема тема - це, звісно, правопис таких “українізованих” слів, який хоч і може підпорядковуватись правилам транслітерації, однак фактично відрізняється у кожного члена діяспори.

Діяспоряни переносять цілі мовленнєві конструкції однієї мови на іншу. Наприклад кажуть : “Я народжена у Львові⁸¹” від “I was born in Lviv”, замість “Я народилася у Львові”, що є більш природно для української. “йти онлайн та гуглити⁸²” від “go online”, “Я думаю, я

⁸¹ ДОДАТОК 15 “Інтерв’ю зі Світланою”, рядок 11

⁸² ДОДАТОК 16 “Інтерв’ю з Анастасією”, рядки 90-91

*мешкаю (в Канаді) 16 років*⁸³” від *“I think I live in Canada for 16 years”*, *“Мама, у мене єсть ідея”* від *“Mom, I have an idea”*⁸⁴, *“Відколи ми тут приїхали”* від *“Since we moved here”*.

Одна з респонденток каже, що зокрема ввічлива конструкція *“Hello! How are you?”* так закоренилася в її мовленні, що телефонуючи батькам чи друзям, яких довго не бачила, вона все одно українською каже *“Привіт! Як ти?”*, не чекаючи відповіді на це запитання, адже англійською воно не потребує розлогої відповіді.

Часто виникають труднощі з міжмовними омонімами у членів діаспори та їх родичів чи друзів в Україні. Так, респондентка розповідає про ситуацію, коли розмовляла з батьками телефоном : *“Добре, мама, мушу вже бігти, маю meeting”*. І чує, тато такий збоку: *“Куда? На який вона мітинг іде? Проти чого буде мітингувати?”*⁸⁵.

Усі попередні приклади стосувались використання англійських слів в українському мовленні, однак, оскільки “юкіш” визначає перемикання з однієї мови на іншу і навпаки, варто згадати приклади українських слів в англійському мовленні діаспори, а також причини, чому це перемикання відбувається набагато рідше і є здебільшого несвідомим.

Візьмемо для прикладу одну з сімей респондентів, що переїхала до Канади 5 років тому, тут двоє дітей 3 і 8 років ходять до англійського дитячого садка і школи відповідно, та раз на тиждень відвідують недільну україномовну. У цій сім’ї вдома розмовляють виключно українською, однак переважна більшість контактів поза домом відбувається англійською. Так, англійські слова використовуються у крайньому разі для вияснення понять, що не мають українських відповідників або коли забули українське слово. Тоді як на роботі, з англійськими друзями, в школі та садку навіть за бажанням замінити англійське слово українським

⁸³ ДОДАТОК 15 “Інтерв’ю зі Світланою”, рядок 79

⁸⁴ ДОДАТОК 11 “Інтерв’ю з Романом”, рядки 137-138

⁸⁵ ДОДАТОК 3 “Інтерв’ю з Оленою”, рядки 219-225

мовця не зрозуміють. Після кількох спроб стає зрозуміло, що така заміна не має сенсу. Залишається лише несвідоме перескакування і то у вигляді коротких слів, як от “так”, “ні”, “не знаю”, “можливо”, “не думаю” і т.і.

Окремої уваги потребує питання перекладу чи транслітерації українських імен. Так, Іван в Україні, в Канаді мав би стати Джоном, а складні прізвища на кшталт “Безкоровайний” скорочували, наприклад до Besko.

Однак, оскільки ім’я та прізвище є першими ідентифікаторами національності, чимало діяспорян не просто їх не змінювали, а й продовжували називати своїх дітей питомо українськими іменами.

Парадоксальною є ситуація однієї з респонденток, що виїхала до Канади, коли була дитиною. Її ім’я Ганна, однак, кликали її виключно “Ганю”. Саме ця форма імені запам’яталась, тому ставши дорослішою, пані Ганна представляла себе як “Ганю”, не відмінюючи в реченнях - “Я скажу Ганю, що ти заходив”, “Сьогодні Ганю немає”.

Оскільки середовище навколо було англомовним, то ніхто й не знав справжньої форми імені.

ВИСНОВКИ

У своїй дипломній роботі я викремила та проаналізувала такі явища як “діяспора”, а також історичний контекст еміграційних хвиль українців за кордон, поняття “юкішу”, його дослідження у працях Данила Гузара-Струку, Христини Гудими та Наомі Наджі, лексичні та фонетичні особливості. Вияскравила поняття “перемикання кодів” як основу “юкішу”, його відмінності від таких прикладів перемикання кодів як Спангліш, Сингліш та Франгле, а також визначення суржика та його принципової відмінності від “юкішу”. Окрім цього навела класифікацію перемикання кодів на метафоричне та ситуативне, а також приклади обставин останнього виду, за яких мовці перемикаються між мовами. Додатково на основі праці Людмили Білоконенко вияскравила чотири типи перемикання кодів та лексичну складову цього явища. За дослідженням Данила Струка та Христини Гудими описала зв'язок поміж мовою та національною ідентифікацією.

За підсумками теоретичного розділу підсумовуємо, що “юкіш” є яскравим прикладом перемикання мовленнєвих кодів поміж українською та англійською мовами, не є суржиком, адже на відміну від нього є явищем структурованим та колективним.

На основі проведених та транскрибованих 15-ти інтерв'ю, кожне тривалістю орієнтовно 20-25 хвилин з діяспорянами віком від 21 до 52 років, проаналізувала на конкретних прикладах теми, порушені в теоретичному розділі, як от причини еміграції українців до Канади, кореляція поміж мовою, що визначена рідною, та національною ідентичністю, приклади слів та словосполучень, які мовці переносять з однієї мови на іншу, сфери вживання української та англійської мов.

Так усі опитані, що називають українську мову рідною, вважають себе членами української діаспори в Канаді. 80% з них беруть активну участь в її діяльності, долучаються до подій, церковних громад.

60% використовують українську вдома, така ж кількість застосовує її на роботі та спілкується українською з друзями.

Слова та словосполучення, що їх респонденти переносять з англійської мови в українське речення, пов'язані з професійною діяльністю “я працюю в *accounting-у*”, “*працюю в банку, financial adviser*”, “я закінчила *teacher's college* в Україні, так ніби педагогічний коледж, ... зробила *половину master* і переїхала до Канади”, побутовими предметами, реаліями, що на думку опитаних не мають точного українського відповідника - *backyard, front yard, cover letter, basement*, власними назвами компаній, фільмів, висловлюють чітку думку саме англійською “*i hope i won't regret*”, “*whatever*”, поняття, які респонденти дізнались вже після переїзду до Канади - *park permit, technic ground, bonfire, insurance, highway, benefit*.

Випадки застосування українських слів рідкісні. Це пов'язано з неможливістю розуміння таких слів в англійськомовному середовищі. Винятками є короткі слова, що використовуються за звичкою несвідомо - “так”, “ні”, “добре”, “па-па”.

Окрім слів та словосполучень респонденти переносять мовні конструкції з однієї мови на іншу - “Я народжена у Львові” від “*I was born in Lviv*”, замість “Я народилася у Львові”, що є більш природно для української. “*йти онлайн та гуглити*” від “*go online*”, “Я думаю, я мешкаю (в Канаді) 16 років” від “*I think I live in Canada for 16 years*”.

Поміж тим респонденти також пристосовують англійські слова до українського речення, додаючи до них українські закінчення, відмінюючи їх за українською системою - *бейсмент* “*basement*”, *драйв вей* “*driveway*”, *гарбидж* “*garbage*”, *аутсайд* “*outside*”, *тулс* “*tools*”, *сапортувати* “*support*”, *клінувати* “*clean*”, *тейк бек* “*take back*”.

Основними причинами цього мовного перемикання є англомовне оточення - навчання, робота; а також обмежене спілкування українською.

Додатковим викликом “юкішу” в діаспорі є відмінність мовлення старшого та молодшого поколінь, а також відсутність уніфікації форм слів та перекладності чи неперекладності українських імен.

Ця дипломна робота покликана розширити спектр інформації про недостатньо досліджене поняття “юкішу”, його конкретні приклади та особливості, серед українського дослідницького середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоконенко Л. “Перемикання кодів в умовах становлення професійної лінгвістичної компетенції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2018
2. Визначення поняття "діяспори" в словнику Британіка. URL: <https://www.britannica.com/topic/diaspora-social-science>.
3. Кісь Р. Мова, думка і культурна реальність (від Олександра Потебні до гіпотези мовногорелятивізму : книга. Львів : Літопис, 2002. 304 с.
4. Київський міжнародний інститут соціології URL : <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=832&page=1>
5. Макар Ю. Українська діаспора: походження, характер, сучасний стан. *Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]*. 2007. С. 12.
6. Масенко Л. Суржик: між мовою і язиком : книга. Київ : Вид. дім "Києво-Могилян. акад.", 2019.
7. Міжнародне еміграційне право, URL : https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf
8. Сербенська О. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити. : книга. Апріорі, 2017. 304 с.
9. Ткаченко О. Українська мова: сьогодення і історична перспектива. Київ : Наук. думка, 2014. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Tkachenko_Orest/Ukrainska_mova_Sohodennia_i_istorychna_perspektyva.pdf?PHPSESSID=gk24e1jq248c9us82o587hf5b3.
10. Чаус К. Деякі особливості перемикання коду в мовленні українських політиків. URL: https://keui.files.wordpress.com/2013/12/45_chaus.pdf.

11. Census Profile, 2016 Census Canada, URL :
<https://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2016/dp-pd/prof/details/page.cfm?Lang=E&Geo1=PR&Code1=01&Geo2=PR&Code2=01&SearchText=Canada&SearchType=Begins&SearchPR=01&B1=Ethnic%20origin&TABID=1&type=0>
12. Darcovich, W. & Yuzyk, P. (Eds). A Statistical Compendium on the Ukrainians in Canada 1891- 1976. *Ottawa: University of Ottawa Press.* 1980.
13. Fishman J. Language and ethnicity in minority sociolinguistic perspective. *Clevedon, Avon, England, Philadelphia : Multilingual Matters.* 1989.
14. Marunchak M. “The Ukrainian Canadians: a history”. 2nd ed., Winnipeg and Ottawa. 1982.
15. Nagy N. Heritage Languages as New Dialects. 2011. URL:
[https://www.researchgate.net/publication/292953846_Heritage_Languages_as_New_Dialects.](https://www.researchgate.net/publication/292953846_Heritage_Languages_as_New_Dialects)
16. Royik, A. Lexical Borrowings in Alberta Ukrainian. *University of Alberta Press.* 1965.
17. Struk D. Between Ukish and Oblivion: The Ukrainian Language in Canada Today. The First Fifty Years of Ukrainian Settlement in Australia. Ed. Halyna Koscharsky. URL:
<http://www.utoronto.ca/elul/Struk-mem/Works/BetweenUkish.pdf>.
18. Suryawati N. An Analysis of Code switching Occurred in A Puppet Show. URL:
<https://journal.unair.ac.id/download-fullpapers-anglicist1e82851b6efull.pdf>.

ДОДАТОК 1

Основні питання інтерв'ю

Соціодемографічна довідка

Вік

Стать

Рід діяльності, професія-посада

Місце народження

Країна проживання

Місто проживання

Термін проживання за кордоном

Причина виїзду з України

Запитання інтерв'ю

Ким Ви себе вважаєте, які ролі виконуєте у соціумі?

Чи Ви ідентифікуєте себе з укр.діаспорою?

Чим для Вас є українська діаспора, як вона вирізняється?

Як Ви берете участь в її діяльності, як вона на Вас впливає?

Які мови Ви знаєте і на якому рівні?

Яка мова є Вашою рідною? Чому?

Якою мовою Ви розмовляєте вдома з рідними, родиною, обідаючи, або ж обговорюючи сімейні справи?

Якою мовою розмовляєте на роботі (навчанні), спілкуючись з колегами (однокласниками, одногрупниками)?

Якою мовою розмовляєте з друзями?

З чим у Вас асоціюється українська мова- українські фрази/слова насамперед? А з чим англійська?

У яких ситуаціях ви обираєте сказати англійське слово в українському реченні? Наведіть приклади ситуацій і слів.

ДОДАТОК 1А

Список умовних позначень транскрипції

[] позначки початку і кінця інтерв'ю

(.) коротка пауза, менше секунди

(1) довша пауза, у дужках вказана кількість секунд

[hhh] - озвучений видих

(сміється, киває, знизує плечима) примітки щодо емоцій, реакцій

() нерозпізнане мовлення

wo:::rd подовжений звук

[word] додане пропущене респондентом слово для кращого розуміння змісту

ДОДАТОК 2

Інтерв'ю з Пітером

1. М : [Скажіть, будь ласка, як вас звать.
2. П : Мене звать Пітер.
3. М : Скажіть, будь ласка, де ви народилися.
4. П : Я народився в Канаді, провінції Саскачеван.
5. М : Чи, може, ваші діти або батьки народилися в Україні?
6. П : Мої батьки народилися в Канаді. Мій дід (.) і моя бабуся з
7. маминої сторони в Україні народилися і переїхали до Канади
8. до Першої світової війни.
9. М : Супер! Де ви працюєте? Яка ваша посада, вид діяльності?
10. П : Я працюю в Міністерстві сільського господарства в місті
11. Вінніпегу, моя посада - (1) директор по аналізу, скажем так.
12. М : Супер! Скажіть, будь ласка, скільки вам років?
13. П : Мені 53.
14. М : Супер! Де зараз проживаєте, ви вже казали, прекрасно. Чи
15. можете ви, будь ласка, назвати ваші ролі в соціумі? Тобто це
16. може бути якийсь іменник або прикметник.
17. П : Тобто? [hhh] Не зрозумів.
18. М : Так, тобто, дивіться, чи могли б ви, наприклад, назвати кілька
19. іменників або прикметників, які б ми могли б вас
20. представити? Тобто, наприклад, ви є, наприклад, там батьком,
21. чоловіком.
22. П : Добре, то я батько, (.) я чоловік, я канадієць українського
23. походження, я люблю музику, люблю читати, (1) ще що (1)
24. М : Ну якщо більше нічого не спадає на думку, то прекрасно,
25. супер. Цього досить. Добре, чи ви ідентифікуєте себе з

26. українською діаспорою?
27. П : Так.
28. М : Добре.
29. П : Не люблю того слова (.)“діаспора”.
30. М : А як ви її називаєте?
31. П : Ну знаєте, що для мене це член діаспори це хтось, хто прагне
32. назад до Батьківщини, до України, (.) до чогось іншого. Я себе
33. вважаю членом української громади в Канаді.
34. М : Дуже гарна різниця, я ще такого не чула, гарно. Так, гаразд.
35. Яким чином вам нехай українська громада відрізняється
36. з-поміж інших громад в Канаді? Тобто чим вона особлива?
37. П : Ну це багата культурна країна і тут етнічні групи деякі, такі
38. як українці, вже давно приїхали до Канади і вже стали
39. канадцами. Інші це нові громади, нові іммігранти, люди з
40. Африки, з Середньої Азії. Наприклад, українська громада в
41. Канаді, скажемо, це стало невід'ємною частиною канадського
42. суспільства, але навіть в українській громаді є новоприбулі з
43. України, які мають інший світогляд, інші думки, ніж, як на
44. мене, вже третє, четверте, п'яте покоління, які народилися в
45. Канаді.
46. М : Так, то правда 100%. Скажіть, будь ласка, якими мовами
47. володієте і на якому рівні?
48. П : Ну (.) рідна мова англійська, володію також українською,
49. російською, французькою розмовляю, можу провести розмову
50. шведською, і можу замовити пиво на декількох мовах.
51. М : Вау, це дуже гарно, як це гарно, супер. Тоді скажіть, будь
52. ласка, хто вас навчав українською і, власне, яким чином ви її
53. застосовували? Це було з дитинства чи це було в підлітковому
54. віці?

55. П : Не з дитинства,(.) ні. Моя мама в дитинстві розмовляв
56. українською, але ну коли вже настала доросла, вона більше не
57. розмовляла. Але то в дитинстві я виключно в англomовному
58. середовищі перебував. Це у студентські роки в університеті я
59. після закінчення середньої школи я дуже любив мови, і
60. вирішив вчитися на факультеті слов'янських мов в ()
61. університеті і так, і я вивчив українську і російську. Потім я
62. колись працював у дипломатичній службі Канади, і мене
63. відправили до України, то я перший раз чотири роки
64. працював в Києві, в нашому посольстві, і потім другий раз
65. сім років працював у Києві, і я там удосконалив свою мову.
66. М : Круто! А чи є зараз тут в Канаді для вас або, наприклад,
67. трошки молодших, може для ваших дітей, якісь осередки
68. української мови, де вони могли б її вивчати,
69. вдосконалювати, практикувати?
70. П : Так-так! Ми православні і члени української православної
71. парафії тобто тут, у Вінніпегу. То служби відправляються і
72. українською, і англійською мовами, мої діти є членами
73. Пласту, то вони там (.) майже виключно українською мовою
74. розмовляють. І так, я дуже цікавлюся українськими речами, я
75. стараюся, наприклад, я дивлюся українське телебачення,
76. слухаю українське радіо, щоб підтримати свою мову.
77. М : Дуже гарно! Я навіть бачу позаду вас такі красиві картини,
78. дуже таке етнічне.
79. П : Майже всі наші картини, ікони, все з України, бо там довгий
80. час жив і можна було в ті часи досить дешево їх купити і дуже
81. гарні картини. Тут наші писанки, (.) я не знаю чи вам
82. видно(показує писанки, картини).
83. М : Дуже красиво! Боже, мені здається, що в жодній українській

84. хаті немає стільки української символіки аніж у вас. Дуже
85. гарно, так буває, що в Україні люди не так цінують таких
86. речей, як за кордоном. Так, я просто в Українському
87. католицькому університеті навчаюсь у Львові, і в нас часто є
88. Школа української мови і культури. До нас приїжджають там
89. люди з діаспори, і в принципі з-за кордону. То вони напевно
90. більш охоче до якихось вишиванок, до якихось таких цих
91. українських речей, а ми такого не купуємо, тому що ми
92. звикли, що в нас таке є.
93. П : Ну так, так.
94. М : Супер, тепер мені дуже цікаво, власне, дізнатися отакі
95. розподіли мови. Ви кажете, що ви багатьма мовами володієте,
96. але де яку використовуєте? От, наприклад, якщо ви сидите
97. вдома за обідом та вечерею з дітьми, з дружиною, якою
98. мовою тоді говорите?
99. П : Ну в нас тепер з ними майже виключно по-англійськи. Коли
100. ми повернулись до Канади, ми в Україні всиновили наших
101. синів, і після встановлення, ми залишилися в Україні, в Києві
102. на один рік. І коли ми дітей всиновили, то вони не
103. розмовляли англійською, то ми виключно українською
104. розмовляли вдома і, очевидно, в Києві українською і
105. російською мовами розмовляють. Коли ми приїхали до
106. Канади, то ми далі розмовляли українською мовою вдома,
107. діти ходили до української католицької школи, і::::: але мова
108. викладання була англійською. Хоч вони і мали окремі
109. предмети українською мовами, але з часом діти вже
110. оточуючи з англійським середовищем, вони перейшли на
111. англійську мову. Вже тепер це,(2) ну це велике зусилля, щоб
112. переконати розмовляти українською. Старший син в мене

113. непогано ще розмовляє, а молодший вже не дуже тим
114. цікавиться.
115. М : Так, я прекрасно розумію. Ви знаєте, ми навіть зараз, в
116. Україні, люди в нас в українському середовищі, скільки
117. російських і англійських слів застосовують, що поспробуй
118. переконати говорити українською.
119. П : Розумію. А на роботі, наприклад, тут в Канаді я б сказав,
120. може:::, 70% англійською, 30% французькою, оскільки я
121. працюю в федеральному, що ми(.), в нас двомовна країна, і
122. деякі мої співробітники, вони французькою мовою
123. розмовляють, то я стараюся з ними розмовляти французькою,
124. щоб також підтримати свій рівень французької мови .
125. Ну загально мова суспільства є англійська.
126. М : А якщо, наприклад, друзі? Я розумію, що можуть бути друзі
127. різних національностей, але враховуючи, наскільки у вас
128. широкий мовний запас, але теж така якась відсоткова, може
129. наскільки?
130. П : Ну::: це залежить від людини. З деякими я розмовляю
131. українською, з іншими укр інгліш, тобто мішаємо і
132. українські, і англійські слова, інші це виключно англійською.
133. М : Супер! А може якісь такі перші асоціації, якщо би я вам
134. сказала “українська мова”. Що таке перше спадає на думку?
135. Це може бути предмет якийсь, слово, якась ситуація.
136. П : Ну (.) українська мова це для мене культура, це для мене
137. церква, це для мене пісні, люблю співати. Співав у трьох
138. хорах і так зараз. Раніше, а раніше, коли я живу в Україні, то
139. були інші асоціації.
140. М : Розумію, добре. А тепер навпаки, англійська. Щось таке, що
141. перше спадає на думку?

142. П : Бізнес, ну, загальне спілкування.
143. М : Так, окей, супер! І тоді, власне, зосередитись на цьому
144. пункті. Такий, як на мене, є дуже цікавий досвід, власне,
145. те, як люди спілкуючись різними мовами, знаючи їх і
146. переживаючи в такому суспільстві, можуть їх
147. використовуючи, мішати. От ви кажете,(.) я знаю, що
148. діаспора деколи називає цей процес half-на-пів, коли
149. вони трошки українською, трошки англійською. Отже,
150. як він у вас відбувається? Тобто яким чином ви
151. перекидаєте цими мовами? Які слова використовуються?
152. П : Ну в мене трошки інша ситуація, оскільки я вивчив мову на
153. академічному рівні в університеті і, наприклад моя дружина,
154. вона канадка українського походження, але вона з дитинства
155. розмовляє українською і в її сім'ї, тепер мішає іншими
156. словами англійськими. Як я сказав, я на академічному рівні
157. вивчив українську мову, часом просто бувають випадки, що я
158. не пам'ятаю українського слова. То часом тільки беру
159. англійське слово і кидаю в речення, часом виходить, часом ні.
160. М : Так, я розумію. А може якісь приклади, якісь вигуки або це
161. дуже цікаво.
162. П : Так, то коли я вперше приїхав до України в 1991 році, щоб
163. працювати в посольстві, мені було 24 роки, і холостяк, (2) і
164. співпрацівників в моєму відділі, вони були мого віку, і вже в
165. кінці першого тижня в Києві в п'ятницю стоїмо після обіду,
166. розмовляємо, і вони мене питають, які враження від Києва. І
167. я хотів відповісти, що мені Київ дуже подобається, що це
168. прекрасне місто, хоч мені тяжко спати через брудне повітря.
169. Але я не знав, як це висловити по-українськи, то я взяв
170. англійське слово, і як то буває в українській мові, що беруть

171. англійське слово і українізують, тобто є англійське слово,
172. І я їм сказав, що мені дуже подобається
173. Київ, але мені тяжко спати через всю цю полюцію, не
174. знаючи, що таке полюція. То жінки вони всі почервоніли і
175. втікли, і минуло майже тиждень, хтось мені пояснив, що
176. сталося. То це був найсмішніший приклад.
177. М : О Боже, мені таке часто буває. Може таке буває у вашому
178. повсякденному житті, якщо наприклад, як ви у середовищі
179. українському англійські слова, наприклад, використовуєте?
180. Ну вони вам є такими дуже влучними. Наприклад в
181. українській мові дуже багато англійських слів
182. використовуємо, тепер кажемо, наприклад, “у цьому філді”
183. замість сказати “у цій галузі, в цій царині”, а підлітки
184. особливо кажуть “це ситуація така трушна”, знаєте,
185. “ситуація справжня” вони так не кажуть, вони кажуть
186. трушна, тому що так можна замінити. Може є якісь такі речі
187. у вас? Чи вам здається, що це слово зручніше?
188. П : Не дуже, через те що переважно українська мова в Канаді
189. досить консервативна, і дуже принципово не дуже любить
190. прийняти чужу, навіть слова іноземні, замість “хот-доги”
191. вони кажуть “сосиски”, замість “гамбургер” “котлети в
192. хлібі”. Отакі речі це природне явище для всіх діаспор. З
193. польських мов це більше в моєму житті, це більше
194. фразеологізми, або (.) спосіб, яким я висловлюю свої думки.
195. Наприклад, там, коли я працював знову в Києві, я очолював
196. там міграційний відділ, то завжди з людьми мав співбесіди,
197. ті що хотіли переїхати до Канади, щоб відкрити візи. Я
198. пам'ятаю, наприклад, я хотів довідатися у якогось чоловіка
199. скільки разів він одружений був, то я запитала “Прошу пане,

200. а скільки жінок ви мали?” І такі речі... Або на ярмарку я
201. хотів яйця купити, і хотів довідатись про ціну, і запитав
202. чоловіка “То за скільки ви продаєте свої яйця?” Ну то він
203. відповів “Своїх не продам, а ті там по 5 копійок.” А такі
204. речі, так само смішні ситуації.
205. М : Так, супер! Та власне те, що мені було справді цікаво
206. дізнатися і важливо дізнатися, тому що коли починають
207. змішуватись мови, починається ненавмисне, а випадково
208. виходить, то людина має на увазі хороше, а виходить по
209. факту по-різному. То дуже цікаво! Дуже вам дякую! Якщо
210. маєте ще щось доповнити, щось, що спадає на думку, то я
211. буду дуже рада.
212. П : Цікаво, що у моїх дітей було, у них перша мова українська,
213. ну може російська, бо вони з Донецька, але коли ми їх
214. встановили, вони обидвома розмовляли. І тепер навіть,
215. незважаючи на те, що молодший не дуже розмовляє
216. українською, зараз він ще розуміє. Він ще десь там
217. всередині, йому вдається українська мова, але він не володіє
218. нею, не розмовляє. Коли він розмовляє англійською, часом
219. я помічаю українську мову.
220. М : Це дуже цікаво. А наприклад, якщо до якихось таких
221. граматичних моментів. Тобто в українській є відмінки, в
222. англійській немає, або наприклад в українській ну зараз є
223. дуже фемінітивів. Ми кажемо лікарка, ми кажемо
224. філологиня, і так далі. Може якісь такі речі, новітні течії на
225. його мовлення впливають?
226. П : Ну так, ну тенденції англійській мови зараз, особливо в
227. Канаді, цей, щоб не відрізнати від статі професій.
228. Наприклад, ну раніше було членкиня тепер тільки член,

229. лікар і лікарка, це тепер тільки лікар.
230. М : А наприклад, якщо до того, що ми в українській мові
231. також за особами, відмінками, слова. Тобто(.)там він сказав
232. “вона сказала”, “воно сказало” чи теж може якісь такі
233. закінчення додавати або могли додавати, чи може хочеться
234. якось виокремити?
235. П : Ну переважно це, коли в мене така ситуація виходить
236. тільки через помилку. Я переважно для чоловіка,
237. переважно, коли я розмовляю, я користуюсь чоловічими
238. родом. Коли я про жінок говорю, я помиляюся і кажу “вона
239. бачив”, але це тільки помилка знову ж таки з моєї
240. сторони.
241. М : Цікаво.
242. П : Це не вплив англійської мови, але й у моїх дітей, через те
243. що вони два роки набули в дитячому будинку, і там
244. виключно були жінки. Коли вони до жінок говорять
245. українською, вони завжди ви, але коли вони до чоловіки
246. звертаються, це завжди ти, бо з чоловіками у них не були
247. зв'язку, не було контакту. Єдині чоловіки, це люди,
248. чоловіки, це були їхні товариші того самого віку, то вони з
249. ними на ти.
250. М : Цікаво.
251. П : Було, коли ми розмовляли, вони до моєї дружини вони
252. зверталися ви, а до мене завжди на ти.
253. М : Це теж дуже цікаво. А, наприклад, якщо до дідусів й
254. бабусів або якихось старших родичів, як вони їм казали?
255. П : Також до бабусі “ви”, до дідуся “ти”. Ми старалися їх
256. виправити, що до дідуся треба звернутися на “ви”, але...
257. М : Бачите, в нас ми розділяємо по повазі на ви, а для них це

258. було просто як звичка. Супер, дуже дякую, насправді
259. дуже цікаво! Спасибі велике!
260. П : Нема за що, це мені приємно було. Дякую!]

ДОДАТОК 3

Інтерв'ю з Оленою

1. М : [Добре, отже почнемо з ми такої соціодемографічної вибірки.
2. Скажіть, будь ласка, як вас звать.
3. О : Мене звать Олена.
4. М : Угу. Який рід вашої діяльності, чим ви займаєтесь, яка ваша
5. посада.
6. О : [hhh] Я працюю в аккаунтінгу (голосно сміється).
7. М : Добре.
8. О : Напевно до вашої теми слів, які ми заміщуємо весь час.
9. М : (усміхається) Супер.
10. О : Я працюю тут, тут в бухгалтерії, (.)фактично в бухгалтерії
11. бухгалтером, але за освітою я є соціолог.
12. М : (киває) Супер.
13. О : Але не працюю за освітою, бо освіта в Україні.
14. М : Угу, гуд. Вибачте за таке питання (киває), бо я дивлюся дуже
15. на реакцію жінок (усміхається), коли я його запитую.
16. Скажіть, будь ласка, скільки вам років. То теж для вибірки.
17. О : (голосно сміється) усміхаючись - Мені 33 роки.
18. М : Супер. Чи може ваші родичі або батьки або діди переїхали до
19. Канади, тобто яка ніби причина вашого переїзду?
20. О : (хитає головою) Ні, (.) ми переїхали в Канаду першими
21. фактично з нашої сім'ї. Я маю двоюрідну сестру
22. насправді, яка проживає в Канаді, у Вінніпегу. Вона також
23. була позначена на тому коменті, на якому і я.
24. М : Угу.
25. О : Але ну-ну ми переїхали абсолютно окремо. Так,(.) тобто вони
26. виїхали з чоловіком по навчанню, ми з чоловіком переїхали

27. сюди по його роботі. Ми дуже багато років ми сюда
28. намагалися і ось через 5 років зусиль ми таки потрапили до
29. Канади (усміхається).
30. М : Яке ваше теперішнє місце проживання?
31. О : Ми живемо в Оттаві.
32. М : Угу. Тоді скажіть, будь ласка, де ви народилися, ваше місто..
33. О : У Львові.
34. М : Оо, супер-супер, то привіт вам зі Львова (усміхається).
35. О : (усміхається і киває).
36. М : Гарно. Добре, скажіть, будь ласка, чи ідентифікуєте ви себе з
37. українською діаспорою.
38. О : Знаєте, (.)це дуже таке складне запитання, тому що тоді, коли
39. ми переїхали спочатку до Канади, ми спочатку переїхали у
40. Саскатун, провінцію, таке невеличке містечко Йортон, і там
41. насправді дуже велика частина населення вважає себе
42. українцями, хоча не говорить українською. Тобто вони з
43. тих хвиль попередніх і там у нас не було якогось такого
44. бажання себе асоціювати з діаспорою, знаєте, ну якось
45. зовсім воно було там інакше. Ми тікали з України, (.)скажем
46. так, і нам не потрібно було і отого відчуття приналежності до.
47. Коли ми приїхали до Оттави, все дуже сильно змінилось,
48. тому що долею випадку мене покликали бути вчителькою в
49. українській школі і це дуже сильно змінило все. Тому що я
50. така людина є, що я викладаюся на 100%, якщо я щось роблю
51. і я мушу в то вірити. Тому тут ми стали дуже активною
52. частиною громади в Оттаві, так.
53. М : І у вас прекрасна українська мова. Я б в житті не подумала,
54. що ви живете в Канаді, тому що зазвичай люди хапають
55. такого діалекту діаспорного.

56. О : Ну ви знаєте, ми живемо (2) дуже недовго насправді, тільки
57. четвертий наш рік тут. Якщо би ви послушали моїх дітей, ви
58. би зрозуміли одразу, що вони, наприклад, живуть тут. Чи що
59. ми є дорослі, нам трошки легше, то для дітей, звичайно, то є
60. дуже складно, хоча ми дуже наполегливо забороняємо
61. розмовляти їм англійською мовою, виключно українською.
62. М : Вдома, ви маєте на увазі?
63. О : Ну так, з нами, між собою. Тому що, коли ми приїхали до того
64. маленького містечка в Саскачевані, ми були страшенно
65. здивовані, що люди, які переїхали 5-8 років тому до Канади,
66. їхні діти не говорять українською, не розуміють української
67. взагалі, тобто вони вот ноль. І для нас це стало таким собі
68. трошки шоком, як таке може бути. І ми дуже-дуже
69. наполегливо змушуємо дітей говорити українською мовою.
70. М : Але вони так само ходять до школи там, і там є якась
71. особлива програма для дітей, які володіють українською чи
72. щось таке?
73. О : Ні-ні, ви знаєте, вони просто приїхали. Є деякі провінції тут,
74. в яких є двомовні школи англійсько-українські, тут нема
75. такого. І вони ходять в звичайну англійську школу, але ходять
76. в суботню українську, але (.)правду кажучи це 3 години на
77. тиждень, це нічого, тим більше зараз онлайн це взагалі так
78. символічно.
79. М : Розумію. А якщо наприклад йдеться про особисті ваші
80. контакти поза домом, якась робота або якісь там ваші
81. заняття, якою мовою хоча б приблизно у відсотковому
82. відношенні це може бути?
83. О : Ну::: ви знаєте, друзі у нас тут це всі переважно українці, так,
84. які приблизно переїхали сюди до 10 років, так, тобто менше

85. ніж 10 років тому, по роботі. Поскільки і я і мій чоловік
86. працюємо якби на канадських роботах, то відповідно ми
87. говоримо здебільшого англійською. Поскільки я працюю в
88. фірмі зі Штатів, то в мене постійно все спілкування йде
89. тільки англійською. Ну в відсотковому відношенні зараз
90. сказати дуже тяжко, тому що карантин.
91. М : Та-та, розумію. Як би ви могли для себе визначити
92. українську діаспору, тобто не за визначенням з Вікіпедії, а
93. чим це для вас є?
94. О : Ну ви знаєте, в людей з України, я то говорю так, як я то
95. відчуваю, тому що ми так само так думали, є таке враження,
96. що канадська діаспора це от прямо все - вони Україну
97. люблять безмірно, вони гроші будуть вкладати в українське,
98. от лиш би дайте мені вкладати гроші. Так не є. Дуже
99. відрізняється канадська діаспора від міста до міста,
100. неможливо порівняти канадську діаспору Торонто з
101. канадською діаспорою Оттави. Ну це є абсолютно дві
102. кардинально різні речі. Якщо в Торонто є просто величезна
103. частина населення, яка дійсно ідентифікує себе як українці,
104. яка говорить українською, то в них і та діаспора зовсім
105. інакше розвивається. В Оттаві, наприклад, діаспора є дуже
106. пасивною, мегапасивною, тобто для нас утримати ту саму
107. українську школу на плаву це є колосальні зусилля, тобто
108. гроші ніхто в то не вкладає. Є стара діаспора, оці хто, ще їхні
109. бабусі переїхали. Так, (.)деколи це вражає, як люди зберігають
110. українську мову, українські звичаї. У нас є друзі, їх прабабця
111. з прадідом переїхали в Канаду, і ця дівчина з хлопцем вони
112. ніби як керують Пластом тут місцевим. І вони досі
113. говорять українською, вони говорять українською до дітей

114. виключно, хоча вона наприклад одружена з французом.
115. Тобто її діти говорять українською. вони знають більше
116. звичаїв, ніж знаємо ми. Тобто це колосальні зусилля, я не
117. знаю, як їм це вдається, але таких є одиниці тут, тобто
118. таких напевно можна перерахувати на пальцях, тих, хто
119. дійсно оце зберігає. Тобто неможливо напевно дати точне
120. визначення цій діаспорі, вона дуже-дуже-дуже є різна.
121. Багато хто, особливо в Саскачевані, я пам'ятаю, коли ти
122. спілкуєшся з людиною англійською тобто вона не говорить
123. українською, ти її питаєш, та навіть в розмові впливає, і
124. вона каже "Та я українець". Я кажу "Та який же ж ти
125. українець, якщо навіть українською не (1)" І вони дуже
126. ображались, знаєте, коли їм казали "Ну ти ж не можеш
127. бути українцем, ти ж не говориш, ти не був ніколи в
128. Україні, ти не знаєш свят". І для них це дуже важливо, вони
129. все ж таки українці.
130. М : Угу, ну це було б зрозуміло, якби були якісь, знаєте,
131. привілеї для тих, хто вважає себе українцями. Якщо цього
132. немає, то це чисто така культурна позиція.
133. О : Я думаю, що це зв'язано з тим, що зазвичай це були їх
134. бабці і діди. Їм зараз по 50-60, які визначають себе
135. українцями, але нічого не знають, їх бабці з дідами
136. переїжджали сюди і їх дуже цькували тут, якщо вони
137. визнавали, що вони українці. Відповідно їм доводилось це
138. приховувати, вони не говорили українською, мовою, вони
139. намагались якнайшвидше соціалізуватись, але вони все
140. одно напевно лишали дітям це знання, що ми українці.
141. Вони все одно були горді з того не дивлячись на те, що
142. вони були змушені відмовлятися від оцієї своєї

143. ідентифікації себе як українця фактично.
144. М : Угу. Ви згадали за Пласт, може є якісь ще осередки, де
145. залучені ви, або ваші діти, ваша родина або просто, про які
146. ви знаєте.
147. О : У нас в Оттаві є Пласт, він на межі, мені так здається, на
148. межі зникнення. Ну тому що тут дуже є специфічна
149. діаспора в Оттаві, це є не Едмонтон, чи Саскачеван, чи
150. Вінніпег, тут українці приїжджають і не дуже тримаються
151. купки, тобто розходяться. Дуже багато є російськомовних
152. українців, тобто немає тут згурпованості. Ну от я вам
153. скажу, що у нас в українській школі нас є 70 учнів. Це
154. фактично ніщо для такого великого міста, де тут багато є
155. українців, я не можу сказати в відсотковому
156. співвідношенні, але це (70 учнів) мало. Так Пласт є точно
157. так само, але Пласт є дуже розвинений в більших містах, в
158. Торонто, в Едмонтоні, їх є багато, в нас маленький дуже
159. осередок Пласту.
160. М : А яка вікова категорія ваших учнів,? Це діти, чи це можуть
161. бути старші люди?
162. О : Не-не, ми вчимо тільки дітей, це є від [hhh] ну у нас це
163. називається kindergarten, коли діти йдуть ніби на підготовку
164. до школи? Це є з 4 років. Тобто от від 4 років до 13 це є
165. наші учні. Потім вони можуть йти далі на кредитові
166. курси, це називається, тобто їм потім українську можуть
167. зарахувати для вступу в університет, є таке.
168. М : Дуже цікаво! Тоді два питання будуть суто на ваші
169. асоціації, якщо я скажу “українська мова”. Це можуть бути
170. перші ваші асоціації в голові, це може бути ситуація, якісь
171. фрази, сфера діяльності. Тобто перше, що приходить на

172. думку. На українську мову, так.
173. О : (сміється)Ну ви знаєте,(1)я ніколи не була націоналісткою \
174. чи дуже патріоткою. Знову ж таки, якщо я виїхала в
175. Канаду, це зрозуміло. Але опинившись зараз в ролі вчителя,
176. для мене українська мова, я сама раптом полюбила це все. В
177. мене один знайомий часто каже “Дуже легко любити
178. Україну здалека”. Тому що це і печально з однієї сторони, і
179. правдиво. Тому що так воно і є., так. Чим далі ти від’їхав,
180. тим більше ти бачиш хорошого, і менше ти бачиш поганого.
181. Тому українська мова для мене зараз є дуже важливою і
182. мені дуже хочеться її зберегти для моїх дітей, для інших
183. дітей, які тут є, так. Так, тобто для мене це зараз якась як
184. мета, скажем, так.
185. М : Супер, добре! Тоді те саме питання, але щодо англійської
186. мови.
187. О : Англійська мова для мене засіб спілкування. Знаєте, я
188. приїхала в Канаду, я не говорила взагалі англійською. Я
189. почала говорити тут і я дуже багато зусиль до того
190. докладала, але в якийсь момент, коли ти вже починаєш
191. досить вільно говорити, це просто стає засобом
192. спілкування, так.
193. М : Добре, тоді скажіть мені, будь ласка, чи може є у вашому
194. мовленні, так як ви почали з роду вашої діяльності,
195. (сміється), слова, які ви використовуєте суто на якійсь
196. певній мові. Наприклад, ви говорите англійською, але
197. хочеться щось сказати українською, бо воно краще передає
198. сенс, і перекладати ну якось так незручно.
199. О : Ви знаєте, української в англійській мові практично ну:::
200. нема, тому що тебе ніхто не зрозуміє в англійській, немає

201. сенсу говорити це слово, тому що нема шансу, я навіть не
202. знаю, як це пояснити. Єдине, що я зауважувала, у мене
203. деколи підсвідомо вискакує “так”.(1)Це навіть не те, що
204. ти можеш контролювати, ти коли говориш щось, пояснюєш,
205. кажеш, “так”, смієшся, потім думаєш “ой, не, щось не то, не
206. на тій мові” А в українській мові дуже багато стало, звичайно,
207. англійських слів. По-перше, коли ми усі тут між собою
208. спілкуємось, українці, які тут живуть, ми всі один одного
209. добре розумієм, і є якісь слова, які чомусь, я не знаю чому,
210. простіше сказати англійською.
211. М : Я прекрасно розумію, бо воно передає якийсь конкретний
212. сенс.
213. О : Воно навіть не те. Ну ми можемо сказати це слово ніби
214. українською, є відповідники от appointment, які
215. в нас ще такі є? фултайм чомусь завжди ми говоримо
216. англійською, ми говоримо англійською і навіть там, до
217. прикладу, коли я говорю зі своєю мамою, яка живе в Україні,
218. у Львові, і англійської не знає, я все одно вживаю завжди ці
219. слова і вона їх розуміє. У нас навіть було, от ви просили
220. комічну ситуацію згадати, коли я говорила з мамою, там тато
221. був десь на задньому фоні. Кажу : “Добре, мама мушу вже
222. бігти, маю meeting”. І чую, тато такий збоку “Куда? На який
223. вона meeting іде? Проти чого вона буде мітингувати?” Тобто
224. мама вже знає, що значить meeting, а тато оце от збоку, що
225. він абсолютно не зрозумів, про що це я говорю. Так, багато,
226. англійської мови в українській, тобто дуже багато вживаємо.
227. Діти це взагалі.
228. М : Теж, якщо можете навести приклади, що вам спадає з мови
229. дітей, то було б класно.

230. О : Ну те, що ми там говорим, movie night, інакшого
231. визначення нема цього поняття, тільки movie night, а так
232. по-українським ми ні. Хоча знову ж таки, кажу, ми строго
233. намагаємось дотримуватись української мови, але моя
234. дочка приїхала сюди, їй було 5 років, то вона говорить
235. українською досить чисто. Ну вони, звичайно, замінюють
236. слова, яких вони не знають. Мій син, він приїхав, йому
237. було 2. Ну його українська це, напевно, треба записувати
238. (сміється). Він просто пів-на-пів, “дай мені зробити
239. фотку”, “я маю іти їсти” тобто вони формують речення,
240. вони вже не говорять, так як ми, українською, вони
241. перекладають з англійської, тобто для них вже простіше в
242. їх голові перекласти з англійської. Так дуже тяжко згадати
243. якісь конкретні слова, але з молодшим це .. він дуже
244. старається говорити гарно, але для них вже це є дуже
245. тяжко, тому вони все ж таки знаходяться постійно в
246. англійськом середовищі, плюс французьку вони ще
247. вчать, трошки забагато їм, (усміхається) виходить того
248. всього.
249. М : Я захоплююсь тими дітьми-мультилінгвами, чесне слово,
250. це прекрасно(сміється). Супер, якщо ви маєте ще щось до
251. цього доповнити, що вже було, то буде чудесно, якщо ні,
252. то теж чудесно.
253. О : Я як соціолог знаю, що деколи цікаво віднайти, які кейси
254. незвичні. Для мене це фантастика - люди, які зберегли
255. мову. Зараз цього все менше, діти відмовляються говорити
256. українською - “Нам не потрібна українська”. І дуже
257. складно знайти мотивацію, знаєте, я от навіть зі своєї
258. вчительської роботи, коли я вчу 11-12 років діток, і вони

259. кажуть ! А нашо?” І ти не знаєш, тобто тобі дуже
260. складно їм пояснити, для чого їм та українська мова,
261. дійсно, яка в ній цінність, тобто вони розуміють, що вони
262. не будуть там працювати десь, де буде потрібна
263. українська, зазвичай так. Тобто зараз це стає все
264. складніше, мені здається, все складніше.
265. М : Ну було би добре, скінчився б швидше карантин і вони
266. могли би приїжджати до України, наприклад на якісь
267. екстра події, які могли б їх мотивувати ту українську
268. вчити.
269. О : Ну бачите, тут основне це є батьки, дуже великий
270. відсоток,, якщо батьки не готові приділяти багато часу тій
271. українській, вчити дітей, читати українською. Ну для
272. мене це є першочергові речі, якщо дитина не читає
273. українською, вона не може говорити українською, бо у
274. неї просто нема словникового запасу. Або якщо батьки не
275. говорять з ними весь час, а з тим, що батьки є досить
276. зайнятими людьми зазвичай тут, то часу говорити
277. залишається досить мало.
278. М : Та, я розумію.]

ДОДАТОК 4

Інтерв'ю з Ларисою

1. М : [Як вас звать? Як можна до вас звертатися?
2. Л : Мене звати Лариса, так і можна звертатись
3. М : Скільки вам років?
4. Л : 33
5. М : Угу. Звідки ви? Де ви народились?
6. Л : У Львові. Я зі Львова.
7. М : Угу, супер! На даний момент де ви проживаєте?
8. Л : Вінніпег, Канада.
9. М : Угу. Хто ви є за професією або ваш рід діяльності?
10. Л : Я соціальний працівник, от,(.) за фахом, але навчаюсь зараз
11. ще на іншу професію.
12. М : Угу, супер. Скажіть, будь ласка, чи асоціюєте ви себе з
13. українською діаспорою?
14. Л : Так
15. М : Угу, скільки часу ви живете зараз, на даний момент,
16. скільки там роки чи місяці складає ваше проживання в
17. Канаді?
18. Л : 10 років майже. (.)Буде в вересні 10, так що 9 повних.
19. М : Угу. Чи ваш переїзд він спричинений переїздом ваших
20. батьків або родичів чи це ваше власне бажання?
21. Л : Власне бажання.
22. М : Угу. Якими мовами ви володієте і на якому рівні?
23. Л : Українська, російська, англійська. Я би сказала, українська,
24. російська вільно, англійська, ну, напевно, (.)теж вільно.
25. М : Угу. Котрі або котра з них є вашою рідною?

26. Л : Російська.
27. М : Угу, скажіть, будь ласка, чи давайте, власне, по сферах
28. застосування цих мов. Отже, якщо наприклад ви вдома з
29. родичами за обідом, якою мовою ви спілкуєтесь?
30. Л : В нас дві мови - я спілкуюся російською, чоловік
31. українською, тобто в нас вони в нас діти розмовляють двома
32. мовами однаково, тобто я думаю на рівні.
33. М : Угу гуд якщо йдеться про вашу роботу, колег, друзів?
34. Л : Англійська. Англійська, якщо робота. Якщо друзі, то це
35. зазвичай українська і російська, трошки англійська,
36. найменше напевно, тому що так переважно друзі свої.
37. М : Цікаво, супер, добре:::. А якщо йдеться про якісь спільноти
38. або організації, або групи людей, які в Канаді підтримують
39. українську мову і культуру. Можливо щодо вашого
40. середовища чи таке є, і якщо є, чи не могли би ви про них
41. трохи розповісти?
42. Л : Є, але переважно зараз напевно через і пандемією, і в
43. принципі все онлайн. Зазвичай це якісь групи є, наприклад,
44. ну ця група українців Манітоби, є потім є українці Вінніпег, є
45. наприклад ще, називається вона “Жінки Вінніпегу” чи
46. “Мама Вінніпегу”. Ну короче (2) це ніби для дівчат, от тобто
47. там, напевно, я більше спілкуюся. Але все одно я би не
48. сказала, що я дуже активний член якоїсь конкретної
49. спільноти, ми переважно своїм якимсь маленьким колом.
50. М : Угу, так, супер. Добре, тоді, наприклад, якщо йдеться про
51. якісь такі асоціації у вас з українською мовою і англійською.
52. Якщо я вам просто кажу просто словосполучення “українська
53. мова”, перше, що у вас виникає по асоціаціях? Це може бути
54. ситуація, людина, слово, якесь поняття.

55. Л : З українською мовою?
56. М : Так.
57. Л : Ну українська мова, напевно, це Батьківщина.
58. М : Так, супер, угу, гуд. А якщо йдеться про англійську?
59. Л : Англійська - цікаве питання (сміється).
60. М : Багато хто каже “бізнес”, але то залежить від роду
61. діяльності.
62. Л : Ну в принципі, це для мене вже зараз, напевно, англійська,
63. це ну, в принципі, англійська в мене асоціюється тільки з
64. Канадою. Я знаю, що зараз англійською спілкуються всюди,
65. але це якось дуже загально охарактеризувати, взагалі це,
66. напевно, дім мій.
67. М : Супер, це цікаво, клас. То це теж, мені здається, залежить
68. від кількості років, проведених в Канаді, тому що (2)
69. Л : О так, це точно.
70. М : Так я говорила з людьми, які приїхали там 4-5 років тому,
71. тобто вони асоціацію дому ставлять з українською мовою.
72. Л : В мене в перші 6 років я взагалі себе не асоціювала, і потім,
73. але це вже після народження в мене, от старший хлопчик
74. йому 5 років, я думаю десь після його народження я почала
75. себе ідентифікувати себе з Канадою, тому що це його дім і
76. це мій дім теже, а до того типу ні взагалі якось. Я взагалі
77. думала якось “не-не, я ще може вернусь” (сміється), зараз
78. вже якось цей.
79. М : Ну тим не менше, знаєте, ніхто не знає, як життя обернеться.
80. Л : О, та, звичайно.
81. М : Супер, є ще одна така штука і, певно, ключова штука, і така
82. найбільш практична. Це щодо слів української і англійської,
83. які між собою перемішуються в мові, тобто, можливо, є

84. поняття або сфера діяльності, слова яких ви використовуєте
85. конкретно, не перекладаючи?
86. Л : Так, наприклад, appointment якийсь(.), тобто кудись треба
87. записатися, до лікаря, ще кудись, на якусь зустріч, в мене
88. немає іншого. Мені важко перекласти, я завжди говорю
89. appointment, в мене завжди так, і чоловік говорить так само.
90. І “забукати”, якщо треба зарезервувати щось, то ми завжди
91. говоримо “я букаю якийсь кемпінг” чи ще щось.
92. М : От і кемпінг теж, слухайте, не табір, а кемпінг.
93. Л : Так-так, кемпінг. До речі, табір взагалі я не знаю, коли це
94. слово я використовую, якось тому, що да, ти йдеш, і якщо ми
95. йдемо кудись в похід, то ми завжди кажемо “ми йдемо, типу,
96. хайкати” (сміється).
97. М : Клас! Це дуже гарно, та може ще є якісь такі приклади вам
98. спадають на думку? Наприклад, ваші діти щось таке може
99. використовують.
100. Л : О діти! Ну діти зараз, це типа в них немає, ну в мене
101. молодший ще не говорить англійською, тобто він тільки
102. вчить, йому два роки, а старший в нього є. Я, правда, зараз
103. важко згадати, тому що в нього просто буває так, що він
104. забуває якісь слово не через те, що він їх змішує, а через те,
105. наприклад, що він каже “Мам, я не знаю як сказати
106. українською”, бо він знає як в мультику там було
107. англійською, чи в садочку або навпаки англійською, коли
108. він спілкується з друзями, потім щось говорить російською
109. чи українською і вони такі, типу, що::: (сміється), я не знаю.
110. М : Добре. І ще є таке питання, чисто мені цікаво, от наприклад,
111. ми коли говоримо англійською, от в нас тут ми коли
112. говоримо англійською, ми ніби використовуємо цю

113. англійську вимову, тобто ми кажемо full time і так далі.
114. Тобто таке свого роду в Україні це вважається пафосним,
115. так що людина вимахується, коли вона такою англійською
116. говорить, але коли йдеться, власне, до застосування цих
117. слів в українській мові або в українському реченні, ми їх
118. перероблюєм. Знаєте, як росіяни говорять англійською з
119. таким акцентом шаленим, от вони кажуть “букати”, там
120. далі. Тобто чи є воно у вас в принципі це таке перенесення
121. акцентів і чи ви відмінюєте слова тоді, коли ці слова
122. англійської в українську переносите?
123. Л : Ні, ми намагаємося так не робити, я знаю, про що ви
124. говорите. Ми в принципі стараємось дуже слідкувати, як
125. ми говоримо, тому що дуже часто зустрічаєшся з людьми,
126. ну типу діаспорою, яких тяжко зрозуміти. Насправді і ми
127. завжди такі “ні-ні”, (.)я не хочу так розмовляти, але я знаю,
128. воно по-любому десь напевно якимось впливає, тобто воно
129. десь може в нас тоже наздожене колись. Але так, ну от
130. відмінки, ні, ми стараємось не цей, не змінювати, а слова
131. тяжко сказати.
132. М : Так, я розумію, все гуд. Якщо ви десь собі згадаєте, якісь
133. такі приклади десь цього тижня, то просто напишете мені,
134. я буду рада.
135. Л : Марія, ще раз. Тобто, якщо...
136. М : Це якісь слова, наприклад, з англійської зазвичай, тому що з
137. української в англійську рідко щось переносять, які ви,
138. власне, використовуєте там, змінюючи там чи не змінюючи
139. в реченнях. І друге було за дітей - якщо діти якісь такі
140. слова використовують, то теж було б цікаво почути.
141. Л : Угу, бо я думала вчора, от ви мені написали там, от тільки

142. що прийшло мені на думку, це забукати і кемпінг.
143. М : Ну я сьогодні вже наслухалась насправді за цими інтерв'ю.
144. Боже, що люди говорять, цікаво тобто, хтось каже бек ярд і
145. франдьярд, тобто вони таку штуку використовують.
146. Л : Ми тоже говорим бек ярд, до речі.
147. М : Супер!
148. Л : Задній двір, да-да-да. (1)Як українською правильно сказати?
149. М : Так і правильно, так і буде. Ці задні двори вони в Україні не
150. дуже популярні, це або в Росії або в Америці, ми кажемо
151. подвір'я.
152. Л : Подвір'я просто, ну да, точно.
153. М : Якись отакі штуки. Або наприклад, якщо у вас йдеться про
154. якісь власні назви, наприклад, чи ви їх пробуєте
155. перекладати чи використовується так, як є, книжки
156. наприклад?
157. Л : Ні, ми намагаємося використовувати так, як є.
158. М : Угу, ясно.
159. Л : Так само з іменами або з якими власними назвами, ми
160. намагаємося просто їх...
161. М : Тобто якщо він Джон, то він Джон.
162. Л : Так-так-так (сміється), це точно.
163. М : Супер!
164. Л : Бо в нас, наприклад, син, його звати звати Дарій, і ми коли
165. його називали, ми не дуже подумали, і йому тяжко типу тут
166. в школі, тяжко, щоб вони вимовили правильно, тобто вони
167. називають його або Дерек, і він тіпа завжди такий "Ні, я
168. Дарій" і або вони намагаються сказати це, але це не
169. виходить і типу так. Тобто мене дуже дратує, якщо вони
170. кажуть Дерек.

171. М : Розумію. В принципі з мого боку, з боку питань це все.
172. Якщо ви маєте якимось це доповнити ще, чи згадати, то буде
173. супер, якщо ні, то теж супер.
174. Л : Добре! Якщо я згадаю якісь слова, що діти може щось
175. міняли, тому що вони точно щось говорили, але знаєш(2)
176. М : Однозначно.
177. Л : Так-так, вони вилітають. Якщо скажуть, я напишу
178. обов'язково.
179. М : Добре, дуже-дуже дякую!
180. Л : А достатньо респондентів?
181. М : Ідеально! Я насправді була занепокоєна тим, чи багато
182. відгукнеться, але їх зараз настільки багато, що мене
183. сьогодні 7, вчора було 5, завтра 5. Це насправді так дуже
184. цікаво, боюсь, щоб я з всіма впоралася, але матеріалу
185. багато.
186. Л : Ну супер!
187. М : Дякую величезне! Гарного дня!
188. Л : Дякую! Гарного вечора, па-па!]

ДОДАТОК 5

Інтерв'ю з Віктором

1. М : [Дякую велике, що ви погодились, це мені дуже
2. важливо. Отже, скажіть, будь ласка, як вас звать.
3. В : Віктор.
4. М : Супер, скільки вам років?
5. В : 23.
6. М : Угу, де ви працюєте або який ваш вид діяльності?
7. Чим ви займаєтесь?
8. В : Зараз працюю в фірмі (.) Lava Computers Technical sales
9. engineer, отже технічно, але sales.
10. М : Угу, гуд. Де ви народилися?
11. В : Народився тут в Канаді в ()
12. М : Угу, можливо, ваші батьки або діди або якісь родичі
13. переїхали до Канади?
14. В : Мама переїхала в 90-х роках з Івано-Франківської
15. області, а батько народжений тут, але його батьки
16. переїхали за час війни, вони в 47-у році переїхали до
17. Канади.
18. М : Угу, окей, гуд. Де ви зараз живете? Ваше місце
19. проживання зараз?
20. В : Зараз в Торонті.
21. М : Угу, супер. Чи могли би ви, будь ласка, назвати якісь
22. кілька іменників або прикметників, якими ви могли б
23. себе представити? Чим ви захоплюєтесь, ваше хобі?
24. В : З хоббі буде легше. Я би сказав, це мотоцикли. А я
25. вже тебе з 16 років їжджу, це лижі, снігоходи, (.) чи як

26. там на українській мов, нема один до одного ім'я. Я люблю
27. свою роботу і Академію, мені подобалося навчатися, я такий
28. трохи nerd.
29. М : Це нормально, супер. Скажіть, будь ласка, чи ви
30. себе ідентифікуєтеся з українською діаспорою в
31. Канаді?
32. В : І так, і ні. Так, через те, що, звісно, я тут родився, але
33. за останні 3 роки, я дуже багато прожив на території
34. України і я маю подвійне громадянство, і взагалі там
35. ціла історія щодо того. Але я багато часу тепер вже
36. себе рахую не як частина діаспори, а вже частина
37. України, як така якась як кажуть змішка того й
38. того.
39. М : Вау, класно! Це дуже цікаво почути насправді, тому
40. що кожен, з ким я говорю, якось по-іншому визначає
41. свою приналежність до діаспори, хоч ніби в Канаді
42. живе. Окей. А як тоді в принципі як ви можете
43. описати своє становище в Канаді? Тобто яким
44. чином ви, наприклад, долучаєтеся до розвитку
45. української мови, або як ви її для себе
46. використовуєте?
47. В : Ну я змалку, по-перше, що я вдома з батьками, це
48. все по-українськи, це ми дуже настоюємо в нашій
49. родині. Я таке отже від малку, я ходив і в Пласт, і в
50. українську школу, це було кожної суботи, стандартне
51. діаспорське таке Ну, звісно,
52. церква, такі громадські загальні заходи, то є
53. найголовніше. Я в Пласті брав дуже багато участі
54. десь до університету, за часи універу менше, просто

55. часу вже не було в університеті. В Канаді є така
56. організація студентів СУМ називається.
57. М : Спілка української молоді.
58. В : Так, це всі університети в Канаді мають, якщо є
59. українська діаспора в тих університетах, то вони
60. себе організують так раз на рік. Вони збираються на
61. Конгресі, де просто кажуть, що вони роблять,
62. допомагають один одному, таке. Я був президентом
63. нашого (), то 2-3 роки якраз ми почали брати
64. участь в тому.
65. М : Вау, супер! Тоді поділіться, будь ласка, які, власне,
66. мови ви знаєте і на якому рівні? Котра з них є вашою
67. рідною?
68. В : З мови - українську, це перше, далі англійську, я ще у
69. Франції навчався, отже навчився французької. Щодо
70. української і англійської я є native speaker із акцентом, і без,
71. все решта. Французьку я вже трошки забув, а
72. розговірна, якщо так вже буду довше говорити, то
73. собі нагадаю як.()
74. М : Супер! Можна спитати, якою мовою ви розмовляєте?
75. Ну в принципі ви вже згадували, але в принципі, щоб
76. уточнити - вдома, в сім'ї, з батьками, з родиною?
77. В : З родиною все по-українськи. Хіба є якісь слова, які
78. легше, чи не існує еквіваленту, тоді ми перекидаємо
79. мовами. А це може бути і німецькою, і французькою,
80. італійською. А так в родині мінімум всі знають якщо
81. не 2, то 3-4 мови, але виключно по-українськи. Це
82. дуже настоюється від малку, "говори
83. по-українськи!", це так нагадували батьків, і бабця,

84. дідо.
85. М : Це класно ви кажете “перекидає там мовами”, бо
86. кожен по-іншому називає, є люди, які кажуть, що то
87. half-на-пів. А можете навести якісь приклади, коли ви
88. так змінюєте одну мову на іншу?
89. В : До речі, є дуже цікавий приклад, останній раз як я був у
90. Львові і ми сиділи собі в ресторані, і ми спілкувалися з
91. батьком говорили про роботу, і там про сімейні речі, просто
92. загально розмовляв з батьком. І нам тоді закинули ті, що коло
93. нас сиділи просто якісь інші люди кажуть - кожне третє слово
94. цей з української на англійську, і тоді назад, і::: ще якась інша
95. мова Але знову ж таки українська, англійська мова, вона є
96. природною, ми її знаємо. Це найбільше виходить, коли я з
97. батьком, наприклад, говоримо про роботу, про технічні
98. справи, він також механічний інженер. Отже я багато з того
99. що говорим, нам легше, ми вчилися, бо знаємо по-англійськи
100. а потім слово ми вживаємо це слово.
101. М : Шо якщо, наприклад, ми зараз більше говорили проти
102. використання англійських слів в українському мовленні, якщо
103. наприклад навпаки. От ви говорите там, до прикладу, з своїми
104. друзями або з якими з колегами англійською і, не помічаючи
105. або помічаючи, використовуєте якесь українське слово. Таке
106. буває?
107. В : Буває. Це трошки менше, я вже привик, що їм є легше
108. спілкуватися виключно по-англійськи. Я то слово знаю
109. по-французьки, знаю його по-українськи, але по-англійськи я
110. забув на даний момент, то тоді я просто, якщо хтось є поблизу,
111. прошу “переклади мені, бо я забув”. Є такі моменти. Знову ж
112. таки є моменти навпаки, тобто як тоді виходить з спілкування

113. з друзями, це теж залежить тоді, з якої спільноти ця людина,
114. так, дуже, і аналогічно з роботою там або навчанням.
115. М : Тоді два такі питання на перші асоціації. Тобто якщо ви,
116. наприклад, собі думаєте про українську мову, от я вам кажу
117. слово “українська мова”, що вам таке перше спадає на думку?
118. Це може бути або ситуація, або якесь слово, або фразеологізм.
119. В : Асоціюється з домом, з Львовом, з родиною, ідентичністю.
120. Це те, що в голові сидить.
121. М : Це дуже гарно, клас. А якщо так само, але з англійської?
122. В : Майже те саме, знову я вдома, комфортність, ну і Канада,
123. асоціація.
124. М : Супер, тоді от наприклад, якщо, скажіть мені, будь ласка, ще
125. якое загально, чи може ви святкуєте якісь українські свята
126. вдома, і чи також ви називаєте якийсь предмет, що їх
127. стосується, українською? Тобто якась там страва або якісь
128. елементи побуту, може, якась вишивка, щось таке?
129. В : Ми взагалі не святкуємо англійських свят. Якщо релігійні
130. свята, ми виключно тільки українські святкуємо, тобто
131. Великдень (3) в Канаді може це для нас просто свято, чи щодо
132. того стандартні речі щодо українських свят, це також
133. дотримуємося вишивки, все як в Україні.
134. М : Може є такі якісь речі, які, наприклад, ви приїхали до України
135. на якийсь черговий візит або відкрили український сайт і вам
136. хотілось би в Україні придбати щось таке на чому я у вас є
137. пункт вашої родини що особливо подобається може якісь
138. елементи прикрас вдома або якісь одяг.
139. В : Я не думаю, що є. Я просто три роки працював і проживав в
140. Україні, кожного літа приїжджаю в Україну, і насправді я або в
141. Києві або у Львові. В Україну це як додому, я це так

142. трактував, а звісно є такі моменти, там мама вишивку якусь
143. хочеш щось купити або подарувати.
144. М : В принципі, на цьому у мене все. Якщо є щось додати, то
145. супер, якщо ні, то теж супер.
146. В : Та ні.
147. М : Дякую за ваш час, мені було дуже цікаво з вами спілкуватися.
148. В : Дякую, мені теж!]

ДОДАТОК 6

Інтерв'ю з Андрієм

1. М : [Отже, то не буде щось таке надто офіційне, то чисто для
2. мого диплому.
3. А : Угу.
4. М : Я собі буду розшифровувати, тому то вас ні до чого не
5. зобов'язує (знижує плечима). Ви можете відповідати на
6. запитання так, як ви собі вважаєте за потрібне, теж немає
7. якихось таких, регламенту якогось. Отже давайте просто
8. щодо таких перше соціодемографічної вибірки.
9. А : Угу.
10. М : Отже, скажіть, будь ласка, як вас звуть.
11. А : Мене звати Андрій.
12. М : Угу.
13. А : Я народився у Івано-Франківську, (.)але з 2004 року вже не
14. мешкаю в Україні.
15. М : Угу. Скільки вам років, скажіть, будь ласка.
16. А : На даний момент [hhh] (1) 34.
17. М : І де ви живете зараз?
18. А : В Торонто.
19. М : Добре. Чи, може, хтось з ваших родичів або друзів, або там,
20. можливо, родина переїхали до Канади і це спричинило ваш
21. переїзд чи як це сталося?
22. А : (зітхає) (2)Ну насправді я переїхав до Канади транзитом через
23. Ізраїль, я спершу емігрував до Ізраїлю, а з Ізраїлю до Канади.
24. Власне через, ну, але по тих самих причинах, чому я з
25. України переїхав, через в пошуках кращих економічних (угу)
26. перспектив у житті.

27. М : Гуд. Яка є ваша на даний момент рід діяльності або посада?
28. А : Приватний підприємець.
29. М : Угу.
30. А : У мене два невеликих бізнеси, я займаюся
31. приватно (1) підприємницькою діяльністю.
32. М : Угу. Супер. Скажіть, будь ласка, може ви себе можете
33. описати кількома іменниками чи прикметниками, як би ви
34. хотіли себе представити, ваші ролі, ваші хоббі, як ви це
35. розумієте.
36. А : Історик, політолог за освітою, за фахом іміграційний
37. консультант та аналітик іміграційної політики, [hhh]
38. історичний реконструктор у минулому, в принципі (1)
39. М : Супер.
40. А : Напевно так яось.
41. М : Супер. Скажіть, будь ласка, чи ви себе ідентифікуєте з
42. українською діаспорою.
43. А : Так.
44. М : Угу. Що вона для вас є? Тобто не у визначенні такому, знаєте,
45. як з Вікіпедії, а саме для вас.
46. А : Ну в першу чергу це частинка такої як культурно-мовної
47. самоідентифікації. Моя мати українка, тому українська це
48. одна з двох моїх рідних мов, для мене не було такого
49. питання, чи вважаю я себе українцем чи ні. Інша справа, що
50. у мене завжди була проблема з тим, як мене ідентифікує
51. оточення. Тому, власне, одна з причин, чому Канада, це
52. напевно тому що серед української громади часто в Україні
53. мені відмовляли в праві бути таким самим українцем як і
54. інші українці, але, на жаль, частково я з таким же явищем
55. зіткнувся і в Ізраїлі, коли не всі давали мені право бути

56. частиною єврейської, власне, групи. Тому з цієї точки зору
57. отримується, що Канада це країна іммігрантів, де, власне, на
58. питання, хто ти є по національності, якщо я скажу, що я
59. марсіанин, мене признають марсіанином. Тому що я так
60. вважаю.
61. М : Розумію, розумію вашу думку.
62. А : В Канаді я на сто процентів можу відчувати себе одночасно
63. канадцем, українцем, євреєм, там громадянином світу, ким
64. завгодно.
65. М : Угу, супер. Тоді власне щодо мов, які ви знаєте і на якому
66. рівні.
67. А : Ну (.)українська, російська це мої дві рідні мови, тому вільно
68. володію обидвома. Англійською ну в принципі це набуте
69. вільне володіння, іврит це набуте вільне володіння, ии.
70. Напевно завдяки тому, що досить так середньо знаю
71. польську мову, це мені дозволило розуміти інші, більшість
72. слов'янських мов, і вже в рамках мого навчання, коли
73. працював з джерелами, виявилось, що в принципі,
74. незважаючи на те, що я ніколи не був в Білорусі, то в
75. принципі можу вільно працювати з білоруською мовою,
76. тобто я не можу вільно говорити нею чи писати, але читати і
77. розуміти на 100, скажем так на 95 відсотків можу.
78. М : Угу, супер, ну це, власне, бонуси слов'янських мов
79. А : Ну там ще румунська і початково німецька, я їх не вважаю,
80. тому що це вже забулося все.
81. М : Угу, гуд. Тоді, власне, щодо застосувань української мови, ну
82. і в принципі англійської, якщо йдеться про побут. Якщо ви
83. вдома з родиною з вашими домашніми, якою мовою ви
84. розмовляєте?

85. [hhh], на дуже напевно такому жорсткому міксі,
86. салаті з української і російської з вкрапленнями івритських
87. та англійських слів. В основному це, я б характеризував це в
88. основному так - ми використовуємо слов'янські конструкції
89. в реченнях з вкрапленням іноземної лексики, ну це типічне
90. імігрантська напевно практика у всіх. Я просто в інших
91. мовах це зустрічав і бачив, от.
92. А : Можете навести якийсь приклад там речення, фрази?
93. М : Так, звісно. Я наведу вам конкретний приклад, я років 2 тому
94. проводив в рамках дослідження однієї моєї колеги проводив
95. фокус групу, да, і якраз серед української діаспори. От одна
96. жіночка розказувала, що її дочка отримавши scholarship в
97. університеті, закінчила, а потім змогла поступити на роботу
98. і гаверменті, тепер вона працює в гаверменті і у неї все дуже
99. класно. Ну от. Це напевно типічна буде, типічний приклад,
100. коли використовуються англійські слова в українському
101. реченні.
102. М : Угу.
103. А : Загалом дуже часто я зустрічаю в емігрантів, які виїхали
104. трошечки раніше, там ще наприклад на початку 90-тих, або
105. вкінці 90-их, коли вони стикаються з якимось явищем
106. вперше в англійському середовищі, то вони незважаючи на
107. те, що аналог в українській мові, для позначення цього
108. наприклад (2) не знаю, цього предмету чи тих техніки,
109. вони вже будуть використовувати англійський відповідник.
110. М : Угу.
111. А : Зрідка я наприклад чув, що можуть сказати не мобільний
112. телефон, а там селффон, або наприклад кондиціонер можуть
113. сказати там уже АС, замість иии власне кондиціонера.

114. Такого роду (.) я б сказав приклади.
115. М : Добре, зрозуміла. Якщо йдеться щодо якихось там
116. неологізмів в сенсі понять, зрозуміло.
117. А : Так.
118. М : А якщо йдеться щодо якихось наприклад сфер діяльності, в
119. якій люди з діаспори зазвичай використовують українські
120. відповідники або англійські. Чи є якісь такі розмежування
121. більше-менше по сферах?
122. А : Хмм, ви знаєте, напевно иии, ну от з моєї особистої
123. практики наприклад, коли я проводжу консультації для
124. бажаючих емігрувати з України до Канади, я можу
125. наприклад дублювати часто, якісь поняття скажу спершу
126. англійською, а потім поясню їх, як я це можу пояснити
127. українською, назви програм, чи якісь елементи в процесі
128. еміграційному. Так загалом я також бачив досить багато
129. прикладів, коли люди якісь свої власні фахові, такі от хммм
130. професійні терміни, вони будуть вперто продовжувати
131. вживати англійською, але, наприклад, додаючи до них якісь
132. суфікси українською чи закінчення. Або дієсловотворення
133. на основі англійського дієслова, але вже по-українськи.
134. Типу ... я зараз спробую навести якийсь приклад
135. “Фінішувати, білдапити”.
136. М : Зрозуміло, ну вони, власне, думають, що це робить слово
137. українським, якщо додати українське закінчення.
138. А : А ви знаєте, я думаю, що люди (.)швидше за все навіть не
139. усвідомлюють, це на підсвідомому рівні просто виходить
140. М : Цілком може бути, та. Добре. А якщо наприклад ви, я
141. розумію, що це залежить, звичайно, від людей, з якими ви
142. спілкуєтесь, але якщо йдеться про якесь дружнє

143. середовище, ваших колег наприклад, в якому відсотковому
144. відношенні ви говорите українською і англійською, не
145. беручи до уваги інших мов.

146. А : Хмм, ну я би сказав напевно між 10 і 20 відсотками часу я
147. використовую українську, це часто залежить від того, кого
148. саме я консультирую. Тому що в професійній діяльності я
149. завжди даю людям вибір - якою мовою комфортніше
150. використовувати, тою мовою я і проводжу консультацію. В
151. побутовому середовищі, знову ж таки ті друзі, з якими я
152. звик українською, я завжди буду українською розмовляти, з
153. тими, хто російською - російською. Хоча іноді все одно
154. декілька раз я підмічав в принципі, коли в мене, допустим,
155. є компанія друзів, які частина російськомовні, частина
156. україномовні, все ж таки ті, хто україномовні більш охоче
157. перестроються, щоб з усіма бути російською в колективі.
158. Конкретний приклад - на моєму факультеті було кілька
159. вихідців з бувшого Радянського Союзу. У мене була дуже
160. така близька колежанка, вона випускниця Могилянки. Ми
161. між собою завжди розмовляли виключно українською,
162. хоча, як тільки до нас, скажем, хтось третій (.)
163. російськомовний приєднувався, ми автоматично якимось
164. чомусь одразу на російську переходили, ну, мабуть, тому
165. якась соціальна підсвідома звичка, от (1) Але з іншої
166. сторони, коли підключався хтось англомовний, всі вже
167. переходили на англійську. Тобто є така якась свого роду як
168. ієрархія мов.

169. М : Зрозуміло, добре. Тоді скажіть, будь ласка, я розумію, що це
170. не дуже стосується вас як людини, що вже становилася
171. професійно, кар'єрно і т.д., але можливо згадаєте щось

172. таке. Щодо якихось спільнот, не знаю, груп людей,
173. організацій, які підтримують українську мову та культуру
174. зокрема в Торонто, в тому місті, в якому ви живете.
175. А : Хмм...
176. М : Може щось вас стосується, якісь спілки, не знаю,
177. професійні.
178. А : Ну, в принципі, я свого часу мав деякі контакти, коли ще
179. був студентом, трошки співпрацював з організацією, яка
180. називається “Українсько-єврейська зустріч”. Це, можливо,
181. ви чули про такого мецената Костянтина Темертея.
182. М : Тааак, це він пожертвував велику суму грошей на будівлю,
183. в якій я зараз сиджу, на Центр Шептицького у Львові.
184. А : Так. Мені навіть одного разу випала честь бути на
185. особистій аудієнції в нього в кабінеті, і я.(1) В принципі це
186. було досить достатньо цікаво, тому що і Сергій Плохій,
187. викладач історії з Гарварду, він робив в Оттаві типу наукову
188. презентацію, а моя тема магістерки якраз стосувалась до
189. його тематики. І я просто досить безпосередньо підійшов до
190. нього, познайомився з ним, потім у фейсбуці почав з ним
191. переписуватись і, коли я якраз закінчував свою освіту, почав
192. шукати активно роботу і так на удачу написав йому, а він
193. мене якимось чином зв’язав з Темертеєм і я вже потім
194. постфактум зрозумів, куди мене направили, в кого взагалі я
195. був на аудієнції, і як. Ну був дуже здивований, що людина
196. такого рівня як Темертей може бути настільки простим у
197. спілкуванні, так. Це теж було цікаво, ми почали розмову на
198. англійській, а потім він такий, типу, “do you speak
199. Ukrainian?” “Sure, it's my native tongue”. І пішло. Не скажу,
200. що в нього ідеальна українська, досить трошечки, (.) я б

201. сказав, з архаїзмами, анахронізмами, якими такими
202. регіональними цікавими моментами. Ну і теж дуже
203. сподобався мені момент був цікавий. В якийсь момент він
204. мені каже, а ти знаєш, що я взагалі етнічно не українець, в
205. мене там батько грек, а мати, я вже не пам'ятаю, ну скажем,
206. у нього там частинка є української крові, але оскільки ми
207. народились в Україні, то я теж себе вважаю українцем. Я
208. кажу, ну ви знаєте, у мене подібна ситуація, я тільки
209. частково українець, але я теж вважаю себе українцем, бо
210. народився в Україні, ну і так от.
211. М : Нічого собі.
212. А : Було дуже приємно. А так в принципі, ну з організацій,
213. напевно, ну знову таки це моя суб'єктивна думка, мені іноді
214. здається, що якесь не до кінця повне розуміння між
215. українцями Канади, які тут з 19 чи з початку 20 століття і з
216. тими, хто приїхали вже в наш час стосовно, чия мова більш
217. українська, чия мова більш правильніша. Мені от деякі їхні
218. слова вже дивно чути, бо в Україні ну вже просто ніхто так
219. не говорить, у них існує якась така ідеальна сферична
220. Україна, де говорять такою (1)
221. М : Дуже законсервованою мовою...
222. А : Так, законсервованою мовою, так от, і все. Знову таки це не
223. відчувається в якомусь прямо так антагонізмі, дуже
224. сильному, але все одно я б напевно трошечки
225. диференціював ці дві групи. А так більше, чесно кажучи,
226. через професійну діяльність не маю достатньо часу, щоби
227. брати участь у якихось ще конкретних організаціях...
228. М : Це окей абсолютно.
229. А : Плюс частина з моїх друзів, хто більш релігійні, вони через

230. церковні громади більш залучені до діаспорної діяльності і
231. мовної діяльності. У мене зазвичай, власне через те, що у
232. мене особиста позиція це атеїзм повний. Ну скажем так,
233. стримано-нейтрально-негативний по відношенню до релігії.
234. Я просто ні до якої релігійної общини себе не відношу, тому
235. з цької точки зору не знаю ще.
236. М : Та-та, окей. Я тільки скажу за вашу мову, що вона
237. абсолютно сучасна українська мова, я б ніколи не сказала
238. направду, що ви живете зараз в Канаді і, що живете, не
239. знаю, кілька років.
240. А : Ну це просто тому, що я продовжую спілкуватися тут з
241. людьми з України.
242. М : Мабуть.
243. А : Плюс я продовжую контент україномовний також
244. споживати. Ну не тільки україномовний, але в тому числі й
245. україномовний, плюс на фільми, книжки, телебачення, там
246. якісь програми, от. Власне сьогоднішня наша розмова
247. відбувається прямо після футбольного матчу Динамо (Київ)
248. - Шахтар. То теж, навіть через те, що коли ти дивишся
249. трансляцію українською мовою, то все одно ти чуєш живу
250. мову і практику маєш.
251. М : 100%
252. А : Ну а вкінці-кінців я з Івано-Франківська, ми з вами
253. земляки, з однієї області.
254. М : Я з Коломиї.
255. А : Я знаю, я подивився у вашому профілі, так.
256. М : Супер. Я дуже рада насправді своїх земляків зустріти, от
257. перед вами говорила також з вчителькою з мого рідного
258. міста, як виявилось, тому це прекрасно.

259. А : Ну як бачите.
260. М : Тоді ще буквально кілька коротеньких питань. Наступні 2
261. будуть дуже такі спонтанні, тобто ви просто кажіть перше,
262. що вам спаде на думку. Якісь такі асоціації, якщо я скажу
263. “українська мова”. Це може бути ситуація, слово, якийсь
264. фразеологізм, будь-що.
265. А : (Мовчить)
266. М : Добре. Тобто перше, що вам спадає на думку
267. щодо поняття української мови.
268. А : Пісні, територія А, не знаю чому, футбол, спілкування з
269. мамою, Лесь Подерв'янський, знов ж таки, знов у мене
270. йдуть цитати з Леся Подерв'янського, але я не буду їх
271. озвучувати.
272. М : (сміємось) Добре, дякую.
273. А : [hhh]
274. М : Супер, цього достатньо. І аналогічно, але з англійською.
275. А : З англійською - бізнес, академія, стаж, престиж, [hhh]
276. кінцева мета, ииии дати дітям англійську мову, хммм, гроші,
277. міжнародні подорожі, професійна діяльність, ну напевно так
278. якось.
279. М : Супер. Це насправду дуже цікаво, якщо просто порівняти собі
280. ці асоціації, це дуже цікаво проаналізувати, дякую. І остання
281. штука - більше знову ж таки щодо вашого якогось
282. практичного досвіду, коли йдеться про міксування мов, та,
283. української і англійської зокрема. Хтось це називає
284. перескакуванням між мовами, хтось називає, якось мені
285. сьогодні сказали, укрінгліш, часто називають half-на-пів...
286. А : (Сміється) Half-на пів не чув, укрангліш чув.
287. М : Тобто як воно у вас застосовується?

288. А : Хмм, в принципі, якщо підсвідомо, в мене часто буває що я
289. можу не задумуючись перескочити з однієї мови на іншу,
290. особливо якщо я чимось дуже сильно схвилюваний, ну,
291. наприклад, з дружиною я більше російською спілкуюсь, ніж
292. українською, але в моменти коли я дуже сильно про щось
293. переживаю, я можу не задумуючись, просто не помітивши,
294. перейти, перескочити з мови на мову. Ну чотири основні
295. мови, які я щодня вживаю - українська, іврит, англійська та
296. російська, я між ними дуже довільно переходжу. Напевно
297. для філологів це взагалі якийсь жах, але я не філолог, мені
298. можна. Загалом я до цього радше позитивно відношусь, аніж
299. негативно, тому що просто я не бачу в цьому проблеми. Я не
300. підтримую позицію пуристів щодо мов, тому що мова це
301. настільки динамічний інструмент, який щодня розвивається.
302. Я знаю, що для багатьох в Україні моя позиція неприйнятна,
303. але, чесно кажучи, я не дуже переживаю з цього приводу,
304. тому що це мене не стосується. Знову ж таки, я не знаю,
305. наскільки це для вас буде цікаво в рамках вашої тематики
306. дослідження, ну в принципі можу навести такий от цікавий
307. приклад, особисте суб'єктивне спостереження щодо
308. діаспори, вихідців з Союзу як в Ізраїлі, так і в Канаді - якщо
309. до 2014 року можна було спостерігати таку собі, скажем, так
310. більш об'єднавчу динаміку. Того що так, всі, хто виїхали з
311. Союзу, все одно формують об'єднану соціодинамічну групу
312. в рамках Ізраїльського суспільства, то після 2014 року через
313. політичні вподобання уже пішло таке розслоїння і стало
314. частіше випадків, коли (2). люди, ну так для Ізраїля
315. підкреслюю, всі вихідці з Союзу ля ізраїльтян це "русін" на
316. івриті, тобто росіяни, російськомовні, але після 2014 багато

317. людей почало поправляти і казати, що там не “росіє”, а
318. “укрАїні”, не знаю “білорусі” або ще щось. І щодо Канади, в
319. принципі, багато канадців, якщо вони чують, що людина
320. розмовляє російською мовою, вони “Ага, значить, ти,
321. напевно, з Росії”, ти скажеш, “Ні, я російською мовою
322. розмовляю, але я навпаки не підтримую і зовсім протилежну
323. позицію займаю”. Для багатьох це було спочатку ну так
324. дивовижно, але я от спостерігаю серед своїх англомовних
325. друзів, що от все більше і більше людей, як розуміють, у
326. чому різниця і чому це так. Ще отакий нюанс щодо мови: у
327. мене є бажання дати дітям у майбутньому також українську
328. мову. У мене поки що дітей немає, але ми з дружиною
329. домовились, що у майбутньому кожен з нас буде розмовляти
330. з дітьми своєю мовою, для того, щоб діти отримали якомога
331. більше мов з раннього дитинства. Подібна ситуація зараз у
332. моєї сестри. Мій племінник, йому трошки більше рочки, я
333. завжди з сестрою сварюся, кажу, говори з ним українською,
334. ніби його батько говорить з ним російською, ти з ним говори
335. українською, не переходь, тому що він схопить обидві мови,
336. не переживай, от.

337. М : Я просто минулого року якраз досліджувала на курсовій
338. роботі вік першого можливого засвоєння іншої мови як
339. рідної. Тобто там виявилось, що до 17 років, тобто якщо
340. людина в 16, 10, 12 починає вчити цю другу мову, то є шанс,
341. що вона її засвоїть нарівні з рідною. Тобто це справді дуже
342. така оберена штука.

343. А : В мене власне так і вийшло. Я чому ще таку позицію
344. займаю, тому що мої батьки саме таке виховання мені дали.
345. Вони якось так от вирішили, що батько зі мною виключно

346. російською говорив, мати виключно українською, і в мене
347. дві мови схопилися як рідні і ще з самих маленьких років
348. не було проблемою переключитись от там просто от так
349. зразу моментально перекласти. Допустим кличе мама
350. батька їсти, каже, “іди, тіпа, поклич тата їсти!, і я ішов і
351. казав “папа, мама зовет кушать”, і просто це на якомусь
352. підсвідомому рівні ввійшло, і це потім в свою чергу
353. дозволило схоплювати інші мови трішечки простіше,
354. зокрема слов’янські мови, наприклад польську, яку через
355. бабцю трошечки засвоїв. Чи ми були в Чехії, на третій день
356. в Чехії, в мене як, ну говорити тяжко було, це було
357. мішанина з польських і українських слів, але розуміти їх
358. стало набагато простіше, власне, через те, що починаєш
359. сприймати одразу.
360. М : Супер, дуже цікаво
361. А : Тому з моєї точки зору, дітям треба давати якомога більше
362. мов, починаючи ще з самих маленьких місяців, тоді вони
363. дійсно схоплять всі мови як треба.]

ДОДАТОК 7

Інтерв'ю з Алісою

1. М : Як вас звать, як можна до вас звертатися?
2. А : Мене звати Аліса, можна звертатись Аліса або Аля, мені
3. 24 роки і живу в Торонто.
4. М : Скажіть, будь ласка, де ви народились?
5. А : В Києві.
6. М : Чи ваш переїзд до Канади був спричинений переїздом
7. ваших батьків або родичів, чи це була ваша особиста
8. ініціатива?
9. А : Ні, була особиста ініціатива. Я приїхала навчатися тут.
10. М : Скільки часу станом на зараз ви вже живете в Канаді?
11. А : [hhh]... 3-3.5 роки, майже 4.
12. М : Яка ваша сфера діяльності або ваша професія, заняття?
13. А : [hhh], зараз я працюю в страховій компанії.
14. М : Угу, гуд. Чи ідентифікуєте ви себе з українською
15. діаспорою?
16. А : Так, (1) якоюсь мірою так. (сміється)
17. М : Угу. Чим вона для вас є? Але ну тобто не по визначенню,
18. просто по відчуттях. Яким чином це на ваше життя
19. впливає або яким чином ви берете участь в діяльності
20. української діаспори?
21. А : Насправді я була (.) ну навіть і досі є не дуже активна в
22. соціальному плані, тому що, коли я сюди приїхала, багато
23. навчалась, там десь підпрацьовувала, ну тобто моє життя
24. складалось з роботи, навчання і (.) такого, знаєте, нічого
25. більше (сміється).

26. М : Зрозуміло.
27. А : Тому зараз і потім, коли я закінчила навчання, яюсь
28. більш-менш найшла стабільну роботу, і вже в мене було
29. більше часу, почався коронавірус. То:: мої плани бути яюсь
30. соціально активною людиною не дуже були успішними,
31. тому наразі це для мене спільнота в фейсбуці, де завжди
32. можна спитати поради або, якщо хтось питає пораду, я
33. маю якусь інформацію, яка, я думаю, може їм допомогти,
34. то стараюся ділитися. Але поки що так - онлайн це для
35. мене спільнота (сміється).
36. М : Угу, гуд. Якими мовами ви володієте і на якому рівні?
37. А : Еее, українською, російською, англійською. [hhhh] Я не
38. знаю, чи це допоможе яюсь, але англійською IELTS у мене
39. десь 8, то, мабуть, proficient. І трохи іспанською.
40. М : Угу, яку з цих мов або які з цих мов ви вважаєте своїми
41. рідними?
42. А : [hhh] українську як mother tongue, як першу мову. І
43. російською я дуже добре говорю, тому що багато людей в
44. Києві говорить російською, але вдома ми говоримо
45. українською.
46. М : Угу, добре. От якраз про сферу застосування, тобто якщо
47. ви є вдома, там в себе, не знаю, з родичами, рідними за
48. обідом, за вечерею, якою мовою ви розмовляєте?
49. А : [hhh], давно не живу з своєю сім'єю. Тут я говорю повністю
50. англійською, в мене нема нікого, з ким можна поговорити
51. українською або російською, тому тут повністю
52. англійською. Але я кожного дня дзвоню батькам і сестрі,
53. то українською.
54. М : Гуд. Наступні 2 питання будуть такі на асоціацію, чисто

55. перше, що вам спаде на думку. Отже якщо я скажу
56. “українська мова” - перше, що вам спадає на думку, тобто
57. це може бути предмет, якийсь явище, людина, слова.
58. А : Подзвонити батькам (сміється).
59. М : Супер, це гарно! А якщо така сама штука з англійською
60. мовою?
61. А : [hhh], everyday life і все інше.
62. М : Угу, супер, окей. Добре, і тоді в принципі ключова, яку,
63. власне, вона така найпрактичніша річ. Якщо у вашому
64. мовленні, от коли ви зараз зі мною розмовляєте, або якщо
65. трапляється там, що ви говорите з батьками по телефону,
66. які саме слова англійські ви використовуєте в українському
67. реченні, ті, які ви не перекладаєте? Наведіть якісь
68. приклади, це буде дуже цікаво.
69. А : Я собі навіть список зробила, і вранці я говорила з
70. мамою, і кажу “мам, шо?” і вона така “ооо, в мене багато”
71. () (сміється)
72. М : Клас.
73. А : Дуже часто кажу “уее”, типу, да-да, кажу “like”, дуже багато
74. це слово використовується. Це страшно, не пам'ятаю, як
75. сказати родзинки, і як сказати праска, от не можу. Кожного
76. разу я хочу сказати, що там щось їла з родзинками чи щось
77. десь прасувала, я пояснювала мамі, кажу “така важка,
78. гаряча штука” (сміється). І вона каже : “Боже, який жах!”
79. А : [hhh] Ще що? Ще ну такі, знаєте, якісь побутові речі дуже
80. випадають з голови. Тут спілкуюсь англійською і воно так
81. дуже б'є, довго думаєш, я б сказала.
82. М : Може якісь власні назви або слова, пов'язані з вашою
83. роботою або там з вашим навчанням?

84. А : Так-так, соцмережі це social media, то вони в мене не
85. соцмережі. Потім я працюю з запитами, мабуть, треба
86. сказати, то в мене requests, і я не можу сказати запит. (2)
87. Тобто зараз я подумала і сказала, а так якби в розмові
88. звичайній дуже важко (сміється), потім страхування
89. insurance, ну такі от речі, так, багато дуже.
90. М : Це дуже цікаво! От, власне, у цьому ключі, якщо ви маєте
91. чимось доповнити, згадуєте собі теж якісь слова, фрази, то
92. буде супер. Якщо можете їх сказати, то супер, якщо ні, то
93. просто може згадаєте там протягом тижня і напишете мені.
94. Теж за це буду дуже вдячна.
95. А : В мене є навпаки. Ну це смішно, в мене є навпаки - я хочу
96. весь час казати “Хто всрався? Невістка” (сміється).
97. М : Кл:::ас.
98. А : Я не можу, ну тобто я не можу перевести, тож немає нуу
99. [відповідника].
100. М : Ну, звичайно, неможливо.
101. А : Не звучить (сміється) Я хочу сказати, потім мій тато дуже
102. часто каже “поки сам сам себе не похвалиш, ніхто тебе не
103. похвалить”, тут це нема ніякого сенсу в цьому. І одного
104. разу, я не знаю чи це пов'язано з іншими мовами, але я
105. здавала IELTS, здавала аудіювання, і в аудіюванні ж
106. спочатку, от наприклад, трошки легкий, далі воно йде все
107. важче, і важче. І я, трохи, ну, мені стало нудно, і я трохи
108. відволіклась. І тут думаю - це ж треба зараз послухати, бо
109. слово вставляють в текст. І там була сцена, що жінка замовляє
110. бенкет, і її питають, ну на скільки людей бенкет. Коли і мені
111. вже нудно, я ще працювала ресторані, тобто я так знаю,
112. десь я чую що вона каже, і тут він питає, каже “якою

113. формою виставляти столи на бенкет?”, і якраз в цей момент
114. включилась в аудіювання, тому що мені було нудно, і зараз я
115. включаюсь слухати в вона каже “gows”. Я думаю “о:::,
116. троянди, столи” (сміється), а воно ж то просто в ряд. І
117. по-моєму оця була моя помилка одна і за нею була друга,
118. тому що я так була обурена тою трояндою, що я прослухала
119. наступне. Це мої були єдині дві помилки, і я потім виходжу
120. з теста, я розказую своєму хлопцю, ми сидимо в машині, я
121. кажу: “ти собі уявляєш?” - а ми обидва раніше працювали в
122. ресторані, - кажу “Ти собі уявляєш, якась клієнтка ну
123. зовсім вже, не, просто я такого ще не бачила, - кажу, - в
124. троянду”. Він так дивиться на мене, каже gows і показує
125. рядки. Це моє улюблене тепер (сміється). Все в троянді.
126. М : Клас! Це дуже прикольно, супер! Та, то як будете мати ще
127. якісь такі приклади, що у вас спаде на думку, то напишете
128. мені. Це чудесно - з одного боку чудесно, з другого боку
129. шкода, бо забрала ваш бал, але що поробиш.
130. А : Угу, насправді дуже допомагає онлайн спілкування, тому що
131. багато людей говорить українською. [hhh], допомагає
132. взагалі, якщо я дзвоню батькам. Ну це допомагає якусь
133. частину дня мати українською. Тому що я зрозуміла, що
134. мені дуже важко стало говорити, дуже важко. Особливо,
135. коли я приїжджаю додому. Декілька днів я так трошки “ии,
136. ммм” таке. (сміється) Треба трохи паузи взяти.
137. М : Ще у вас є такий стійкий акцент, він дуже красивий, але
138. просто таке враження, що ви, знаєте, років 10 в Канаді.
139. А : Я просто не спілкуюсь.
140. М : Так-так, це дуже чути.
141. А : В мене і в школі, і в коледжі, і на роботі нікого не було, а

142. мої друзі десь працюють деінде, і мають своїх друзів, і так
143. далі. І я зрозуміла, я коли їздила, ну це була проблема
144. насправді, я їздила по work and travel в штати, і я знала, що
145. я туди їду, ну підтягнути мову, тому що на той момент я не
146. дуже добре говорила. А нові мої друзі, яких я там зустріла,
147. вони виїхали просто українці за українцями і вони не
148. спілкувались, і вони з яким рівнем мови приїхали, з таким і
149. поїхали назад. І для мене це було, знаєте, ну просто гроші
150. на вітер, так багато грошей, так багато роботи, і так багато
151. ми там жили. Ми жили там 4 місяці, і щоб приїхати з
152. одним рівнем англійської і поїхати з точно таким же, мені
153. це було, ну не мало ніякого сенсу. Тому я спілкувалась
154. навмисне там більше з американцями, я ж приїхала туди не
155. друзів нових знайти (сміється). І тут вийшло так само - мої
156. друзі з університету, з дому, не вчилися зі мною в коледжі,
157. ну просто так ситуаційно спілкувались більше англійською.
158. М : Дуже цікаво! Реально дуже-дуже дякую, що ви поділились.
159. Це смішні з одного боку, з другого боку дуже життєві
160. приклади. Я обов'язково їх використаю.
161. А : (Сміється)
162. М : Дякую тобі!
163. А : Я рада була допомогти.
164. М : Спасибі тоді, гарного тобі дня! Бо в тебе день тільки
165. починається.

ДОДАТОК 8

Інтерв'ю з Богданою

1. М : [То, власне, не якась офіційна штука, буде декілька
2. запитань, от, які будуть пов'язані, власне з вашим життям
3. в діаспорі, вашим застосуванням мов, якимись такими
4. випадками. Отже, почнемо з соціо-демографічної вибірки.
5. Як вас звать? Як можна до вас звертатися?
6. Б : Богдана, можна просто Богдана.
7. М : Угу. Скільки вам років?
8. Б : 33.
9. М : Угу. Скажіть, будь ласка, чи ви народилися в Україні, якщо
10. так, то де?
11. Б : Так, у Львові.
12. М : Угу, супер! А де ви проживаєте зараз?
13. Б : В Торонто.
14. М : Угу, скільки часу ви вже проживаєте в Канаді?
15. Б : Недовго, три місяці.
16. М : Це окей, гуд. Добре. Скажіть, ваш переїзд до Канади був
17. спричинений переїздом ваших батьків або родичів, чи це
18. була ваша особиста ініціатива?
19. Б : Ні, це була особиста ініціатива. Я до того жила 12 років в
20. Америці, так що, скажем, мої навички англійського і
21. українського перекладу напевно що (.) будуть більше
22. ґрунтуватись на мому досвіді життя звідти.
23. М : Окей, скажіть, будь ласка, чи ви себе ідентифікуєте з
24. українською діаспорою.
25. Б : Так.

26. М : Угу, чим вона для вас є, в сенсі не по визначенню, а по
27. відчуттях? Тобто яким чином ви може долучаєтеся до цієї
28. діаспори, або вона долучається до вашого життя, в
29. принципі?
30. Б : (думає)(3) було б легше відповісти, якби були варіанти
31. відповідей, зараз (сміється) подумаю.
32. М : Знаєте, хтось каже про те, що діаспора це там для нього це
33. саме якісь події або наприклад якісь спільноти в Америці
34. чи Канаді та тобто якісь такі ком'юніті до яких вони
35. долучаються для когось спільнота це там суто підтримка
36. української мови і культури для когось родичі чим вона є
37. для вас.
38. Б : Ну в моєму випадку це підтримка культури, не забути
39. традиції і, наприклад, Паска - чудовий приклад, не хочеться
40. якимось самого святкувати Паску. І це є дуже хороший
41. приклад, коли, наприклад, людина починає шукати свою
42. українську діаспору і такого плану.
43. М : Угу, розумію, добре. Тоді скажіть, будь ласка, які мови ви
44. знаєте і на якому рівні.
45. Б : Ну англійська, тобто розмовна, чи як там, які там є рівні?
46. Якщо порівняти рідна, а яка після рідної це яка певно що
47. буде йти?
48. М : Це буде С2.
49. Б : Ага, ясно. (1) Тоді я б сказала так, я знаю англійську,
50. іспанську fluent.
51. М : Угу, гуд. Українську і англійську також, так?
52. Б : Так, звичайно.
53. М : Яка з цих мов, або які з цих мов, є вашими рідними, як ви
54. визначаєте?

55. Б : Ну українська, звичайно, є моя рідна мова.
56. М : Ну я перепитую, бо кожен собі по-різному відповідає.
57. Б : Так-так. В принципі, англійська не є моя перша іноземна
58. мова, в мене іспанська перша іноземна мова, англійська це
59. моя друга іноземна мова.
60. М : Угу, супер! Скажіть, будь ласка, власне, щодо сфери
61. застосування цих мов, що ви перерахували. Якщо йдеться,
62. наприклад, про ваш побут, не знаю, ваше перебування вдома,
63. може якісь обіди з сім'єю або спілкування з сім'єю, якою
64. мовою це відбувається?
65. Б : На побуті, в принципі, я спілкуюся українською і іспанською,
66. а на роботі, тобто (.) професійне застосування, у мене
67. англійська.
68. М : Угу, добре. Тоді 2 питання такі, але вони чисто на асоціації.
69. Перше, що спадає на думку, отже, якщо я кажу “українська
70. мова”? що вам спадає на думку це може бути слово ситуація
71. людина якісь умови тобто якась перша асоціація з
72. українською мовою.
73. Б : Нічого на думку не спало зараз, (сміється), так, можна ще
74. якісь ідеї подумати?
75. М : Добре, в мене були респонденти, які казали, що українська
76. мова їм асоціюється з, там, з бабусею, або там з їхньою
77. родиною в Україні, казала, що асоціюється з традиціями, з
78. вишиванками, розмальованими яйцями і так.
79. Б : З домом, я б сказала.
80. М : Угу, супер. А тепер так само, але щодо англійської, що у вас
81. тоді спадає на думку? Багато хто казав “бізнес”, але то
82. залежить від роду діяльності.
83. Б : Зараз треба щось подумати. [hhhh] Ой, не знаю, бізнес я б не

84. сказала, пізно. Що таке мені спадає на думку?
85. М : Робота, ваше життя.
86. Б : Ну можна сказати, робота, але я б навіть так не сказала. Так,
87. це напевно що іноземці скоріше, так сказати “англійська
88. мова” - значить іноземці.
89. М : Гуд, окей. Це дуже цікаво те, що там прожив певний період
90. свого життя там в Америці, а зараз в Канаді ви асоціюєте
91. все одно англійську як іноземну мову. І, в принципі,
92. ключова штука - якесь останнє питання практичне. Воно є,
93. власне, щодо перемикання між мовами, перескакування між
94. мовами, хтось каже перекидання мовами, тобто моменти,
95. коли ви застосовуєте англійські слова в українському
96. реченні і їх, не перекладаючи. Тобто з яких причин ви це
97. робите, які це є слова, з яких це сфер діяльності є слова?
98. Б : Так, я б сказала, що це є слова більш такої професійної
99. сфери діяльності. Слова, наприклад, які, скажем, в той час,
100. коли я жила в Україні, я можливо ними ніколи не
101. користувалась, або слова, які, щоб перекласти на українську
102. мову, потрібно 2 слова сказати - немає прямого перекладу у
103. такому випадку, набагато простіше просто використати
104. англійське слово.
105. М : А може якісь практичні приклади вам спадають на думку?
106. Б : Я собі нотатки робила, зараз я гляну. Ну наприклад такі, які
107. мені в голову впадає, які я знаю, що я їх часто
108. використовую. Наприклад, estimate, closing, offer, cleaning,
109. тобто чомусь клінінг, тобто прибирання, це єдине слово, але
110. чомусь я скоріше всього говорю клінінг, ніж, наприклад,
111. просто прибирання.
112. М : Угу, супер! Ще щось може таке є?

113. Б : Наприклад слова, які наприклад простіше сказати на
114. англійській. Наприклад “get away”, тобто фраза там “кудись
115. поїхати, кудись виїхати”, тобто це вже більше ніж просто 2
116. слова, простіше так сказати, або наприклад там “яка summary”
117. або “яка conclusion”, хоча це теж можна сказати одним словом,
118. але чомусь так по інерції вживаються такі слова, або
119. наприклад замість того щоб сказати “О Боже”, ми часто
120. говорим “oh my God”, OMG, хоча в принципі така сама
121. кількість слів. Також я помітила, що, наприклад, ім'я фільмів
122. або серіалів ми не перекладаємо, ми їх так і залишаємо на
123. англійській, хоча навіть якщо є переклад на українську мову.
124. М : Це дуже цікаво, а може там якісь ще слова-паразити там з
125. англійської на українську проскакують?
126. Б : Страшенно! Знаю, що сама таке роблю, ну за собою ти не
127. помічаєш, а коли ти наприклад ти чуєш, коли говорять на
128. камеру, це звучить жахливо, і ти розумієш, що ти сам так
129. говориш. “Я іду шопитися” - що це за “шопитися” (сміється)?
130. “Погуглити” - ну “погуглити” це більш таке його
131. застосовуємо уже у всіх мовах або наприклад там ну в бізнесі,
132. там дуже використовується. Зараз я подумаю, особливо в
133. соціальних мережах це дуже останніми роками стало
134. популярним (5) кейс, чому кейс? От працюю над кейсом. А
135. раніше як ми кейси називали? Отакі більш дуже суттєво
136. професійні, я знаю що це більше використовувати особисто
137. мені, дуже мені простіше так напевно так також говорити, але
138. дуже різке вухо, коли ти сам чуєш, коли хтось так говорить
139. М : Однозначно! Але це дуже цікаво. Та тому що перебуваючи в
140. середовищі іноземців, воно якось само собою відбувається,
141. це доречно, тому що вас розуміють, а в Україні нас що дуже

142. багато іноземців та нема дуже особливо, там не знаю у
143. Львові. І в мене є друг, і він говорить просто в нього дуже
144. багато оцих англійзмів, і деколи вони недоречні. Він там щось
145. говорить і каже “ой, та ми в цьому філді будемо вирішувати
146. проєкт”. Думаю, чого не можна сказати “в цій царині, в цій
147. галузі, в цій сфері”. Не, в цьому філді! Що так, що це дуже
148. цікаво.
149. Б : Власне, а мені якось більше нормально сприймається, якщо
150. слово field, а не філді. Ти принаймні не додаєш ніякого
151. закінчення, воно ще більш-менш сприймається так - от ти
152. хочеш щось сказати, ну тобі забула то слово, так і швидше
153. сказати його, ніж там згадувати його переклад , а от ти
154. говориш філді, то це вже його українізує більше.
155. М : От це, власне, дуже цікава штука. Ви коли використовуєте
156. англійські слова, чи ви пробуєте його відмінювати, там
157. додавати однину, множину, відмінки, особи і так далі? Чи ви
158. говорите їх з українським акцентом, чи ви просто вставляєте
159. так, як з термінами, які не пам'ятаєте перекладу?
160. Б : Я думаю, що я цього не роблю, хоча впевнена, що якщо
161. послухати, напевно що я це роблю. Так не знаю, якщо
162. чесно, тяжко так сказати.
163. М : Та, гуд, все ок. Тоді якщо вам протягом тижня ще спадуть
164. на думку якісь такі приклади конкретних слів, які ви
165. застосовуєте з англійської на українську, переносючи, то я
166. буду дуже вдячна.
167. Б : З англійської на українську, так?
168. М : Так, дуже дякую, на цьому в принципі все.
169. Б : Все, добре, удачі, удачі вам!
170. М : Спасибі велике! Вдалого дня!

171. Б : Па-па! Щасливо!]

ДОДАТОК 9

Інтерв'ю з Інною

1. М : [Чим ви займаєтесь? Де ви працюєте?
2. І : Я працюю(.)аналітиком.
3. М : Скільки вам років?
4. І : (1)(усміхається)37.
5. М : Супер! Де ви проживаєте, в якій країні?
6. І : Я живу в (.) Канаді, провінція Онтаріо.
7. М : Угу. А де ви народилися?
8. І : В місті Лондон, я зараз живу, ну (.), в Онтаріо, ииии
9. народилася я в Семаківцях.
10. М : Угу, добре. Чи, може, хтось з ваших батьків або друзів, або
11. родини переїхали (.)власне до Канади? Тобто(1), яким чином
12. стався ваш переїзд?
13. І : Лише ми з сім'єю - мій чоловік і діти.
14. М : Угу. Можна запитати, в якому це було році, тобто як давно
15. це вже сталося?
16. І : 5 років тому, в 2016 році.
17. М : Угу, добре. Тоді скажіть, будь ласка, чи ідентифікуєте ви
18. себе з українською діаспорою?
19. І : Так.
20. М : Добре. Що для вас є українська діаспора? Тобто не якась
21. таке загальне визначення, а просто чим воно є для вас?
22. І : Люди, як:::: ма::::ють [hhh] і прожили великий час в Україні,
23. [hhh] в них є родичі в Україні, вони все ще мають зв'язок
24. через цих родичів з Україною [hhhhh] так, ось так.
25. М : Угу, добре. Чи означає для вас українська діаспора як якийсь

26. такий обов'язок, самообов'язок підтримувати оцю мову і
27. культуру, вже будучи за кордоном?
28. І : [hhhh] (1) Ну, мабуть, обов'язок, так.
29. М : Окей, а чи є якісь можливості у вашому місті, у вашому
30. середовищі, навколо вас таких спільнот людей? Можливо для
31. ваших дітей є окремі якісь групи, організації?
32. І : Так, є. Зараз у нас все закрито. У нас є (.) українська
33. спільнота, у нас є український центр, і там проводяться різні
34. заняття, там є танці і ще щось, є (1) якісь вони проводять
35. заходи, святого Миколая вони робили ,але це все було, коли
36. це все було дозволено, зараз воно таке (.)
37. М : Так, я розумію, карантин дуже багато правок вніс в наше
38. життя.
39. І : Є українська церква
40. М : Угу, гуд. Скажіть, будь ласка, якими мовами ви володієте і на
41. якому рівні.
42. І : Російською, українською - рідна, англійська вільно, (1)
43. початки німецької.
44. М : Добре. Тоді про якісь такі сфери застосування цих мов, які ви
45. знаєте. Тобто якою мовою ви розмовляєте вдома, там за
46. вечерею, за обідом, з дітьми, з чоловіком?
47. І : Російською ми розмовляємо вдома, (.) англійською на роботі, і
48. якщо я десь там, наприклад, у нас там український стоматолог,
49. я з ним говорю українською, ріелтор в нас український, то ми
50. теж спілкуємось українською. Якщо хтось говорить
51. українською, я говорю українською.
52. М : Окей, супер, добре. А якщо би я вам сказала два питання - вони
53. будуть суто на такі асоціації ваші. Тобто якщо я скажу
54. “українська мова”, з чим воно перше у вас асоціюється? Це

55. може бути якась фраза, якісь слова, ситуація, сфера діяльності.
56. І : Ну добре, школа (сміється).
57. М : Добре.
58. І : Потім бабуся.
59. М : Угу, супер! А якщо так само, але щодо англійської?
60. І : [hhh] Робота.
61. М : Багато хто каже “бізнес” - я думаю “Угу, окей, добре”. І тоді
62. така штука щодо, власне, от наприклад, коли ви розмовляєте з
63. якимись колегами або з (.) людьми певної професії
64. українською мовою, чи буває у вас таке, що ви мови між собою
65. змішуєте, тобто, наприклад можете забути якесь одне слово
66. англійською і (його) використовуєте українською, чи такі
67. ситуації трапляються?
68. І : Ну так.
69. М : Тобто яких саме слів це стосується, чи може це якісь терміни
70. чи може це власні назви, чи може слова паразити? Можете
71. навести якісь такі приклади?
72. І : [hhh]Ну зазвичай то будуть слова пов’язані з реаліями того
73. місця, де я живу. [hhh]Я можу забути там наприклад сказати
74. слово restrictions тому що це про те, що ми говоримо, так я чую
75. це з ЗМІ канадських. Тобто то буде пов'язано з тими реаліями,
76. якими ми живемо. Деякі (.) речі мені легше сказати
77. англійською аніж іншою мовою, тому що (.) ну як, front yard, я
78. так і кажу, back yard, я теж так кажу, тому що так зручно, це
79. одне слово, яке зразу пояснює все.
80. Ну ось так.
81. М : А, наприклад, чи це може стосуватися якоїсь там їжі,
82. наприклад, чи якісь страви ви суто з української кухні готуєте
83. чи російської кухні?

84. І : Ні.
85. М : Не стосується, угу.
86. І : Ні:::, якщо то страви, які ми готували в Україні і готуємо тут, то
87. це буде наша мова, якщо якісь страви, які ми вже дізналися про
88. них тут (.), то мабуть це буде англійська.
89. М : Угу, зрозуміло, логічно. Супер, дуже дякую! Якщо маєте ще
90. щось доповнити до цього, що ви вже сказали, то буде супер,
91. якщо ні, то це теж супер.
92. І : Ну так наче ні, я не можу сказати, що я дуже за собою слідкую.
93. Так, коли в якихось ситуаціях я говорю англійською чи
94. вставляю англійські слова, я знаю, що ми це робимо, але я
95. ніколи.
96. М : Це нормально, це просто ваше мовлення, і в мене, просто якраз
97. моє завдання змусити людей задуматись над тим, що вони
98. роблять кожного дня. Супер, дуже дякую! В принципі це все.
99. Дякую вам, бажаю гарного дня!
100. І : Дякую вам також!
101. М : Щасливо! До побачення!
102. І : До побачення!]

ДОДАТОК 10

Інтерв'ю з Юлією

1. М : [Тоді почнемо з соціально-демографічної вибірки. Скажіть,
2. будь ласка, як вас звать. Як можна до вас звертатися?
3. Ю : Я називаюся Юлія, (1)так до мене звертайтеся, мої діти
4. кличуть мене пані Юлія, але то є трошки заофіційно, (1)
5. пані Шевченко вони мене ще називають, але то не має
6. значення. Юлія Шевченко, народжена в Україні ще в
7. минулому столітті, д.:уже давно, в Канаді живу 17 років, до
8. того жила 8 років в Америці, ціле своє життя працюю
9. вчителькою.
10. М : Угу. Вчителькою чого ви працюєте зараз? Яка ваша
11. посада?
12. Ю : Я працюю в Canadian канадська public(1)тобто є
13. громадська школа, це не є
14. приватна українська школа, це не є католицька школа,
15. тому що система, шкільна система в Україні дещо
16. відрізняється від української. Я ще встигла попрацювати в
17. Україні в школі, але я працюю в громадській школі в одній
18. із шкіл Вінніпезької шкільної дивізії, і в нашій школі
19. українську мову вивчають як іноземну мову, тобто це не є
20. уроки для дітей з України, це є програма для дітей вчити
21. українську мову як іноземну.
22. М : Угу, супер! Скажіть, будь ласка, ваше місце проживання
23. теперішнє.
24. Ю : Місто Вінніпег, Канада, Манітоба.
25. М : Угу. Чи ідентифікуєте ви себе як членкиня української

26. діаспори?
27. Ю : Абсолютно.
28. М : Угу. Чим вона для вас є? Тобто не в такому визначенню з
29. Вікіпедії, а особисто для вас, як ви її ідентифікуєте?
30. Ю : Ну::: знаєте, для людини, яка живе за кордоном, це як все.
31. Тому що як ти приїжджаєш, (1)у моєму випадку я ціле життя
32. вивчала німецьку мову, і коли ми перебралися на цю
33. частину світу, я знала три слова по-англійськи, що було
34. I don`t know, і [hhh] ти починаєш з самих низів. Звичайно,
35. дякувати Богу, що є люди добрі на цьому світі, які тебе
36. підтримують і допомагають, незалежно від
37. національності, але все ж таки як зустрічаєшся з людьми з
38. України, зо::: всім інші відчуття - деколи дуже хороші
39. відчуття, деколи не зовсім, залежно від ситуації. Але
40. діаспора в моєму житті зіграла величезну роль. Я дуже
41. вдячна, тому що ці люди є на світі і, безперечно, це велика
42. підтримка для всіх нас.
43. М : Угу, скажіть, будь ласка, чи може ваші родичі або ваші
44. батьки або, тобто (1) яким чином ви перебралися до
45. Канади? Чи це було пов'язане з вашою родиною?
46. Ю : В деякому випадку так, історія дуже давня - мій прапрадід
47. виїхав в Америку на початку століття, власне в Америку,
48. для того, щоб заробити грошей і мати можливість
49. женитися на доньці священика, тому що він був з бідною
50. сім'ї, там де було 14 дітей. Звичайно, ні землі, ні грошей не
51. було, і одного разу в родині така легенда ходила, що одного
52. разу дідо поїхав по дзигарі і спинився в Сіракузах в
53. Нью-Йорку, так що трохи далеко. Він заїхав, він там
54. пробув 5 років, повернувся додому, одружився на тій

55. дівчині, яка його чекала. Вони побудували ферму, вони
56. створили свою родину, і коли жили вони на Лемківщині,
57. якщо ви знаєте в 45 році, вони були всі виселені на Сибір
58. через те, що вони були куркулі, і багаті. І фактично (1) тут
59. трагедія страшна була діда мого, тому що бабця моя була
60. найстарша донька в родині, і вона вже була заміжня,
61. чоловіка, діда мого, від неї забрали, і більше вона його
62. ніколи не бачила. Мама моя фактично тата свого ніколи й
63. не знала, тому що бабуся народила в полі, все казала, що
64. Марічка родилася під липою. Вони пішки верталися
65. назад, тому що дідो вірив, що все перетреться і минеться, і
66. вони повернуться там, де вони були, але, звичайно, нічого
67. такого не сталося. Тому це родина спинилася на заході
68. України, на Франківщині і дідо, прапрадід мій, виростив
69. фактично мою маму, і вона завжди розказувала, як дідо
70. вчив її англійської мови, він розказував про Америку, і це
71. було в родині постійно. Прапрадід мій помер у лютому
72. 68-го року, а я народилася в квітні 68-го року, і, звичайно, я
73. ці історії знала і чомусь в моїй підсвідомості це
74. відклалося. Знаєте, так, я дуже хотіла бути в Америці, я
75. закінчила університет у Франківську, Івано-Франківський
76. педагогічний інститут, правда, вчила я німецьку мову.
77. Вийшла заміж, і чоловік мій працював у
78. сільськогосподарському відділі обласної адміністрації
79. певний час. У 90-х роках комусь він там не вгодив з
80. вибором партії, в яку він вступив, і вони його просто
81. вирішили не звільнити, а послати на навчання. І він
82. спинився на штаті Вісконсін в Америці, він там проходив
83. сільськогосподарську практику, типу, щоб навчитися. І під

84. тим соусом вони його звільнили, що його не було на місці.
85. Так склалася доля, потім ми виїхали до нього, і 8 років ми
86. прожили в Америці, в Сполучених Штатах в штаті
87. Вісконсін, але тому що чоловік мав тимчасову робочу візу,
88. а я мала тільки гостьову візу і не вдалося нам після
89. вересня 11, (1) September 11, той терористичний акт, що
90. стався, вони припинили всі наші імміграційні запити і не
91. вдалося нам отримати зелену карту. Але чоловік мій,
92. будучи по житті позитивним, життєрадісним
93. авантюристом, вирішив подивитися, як люди живуть в
94. Канаді і йому вдалося оформити документи на виїзд до
95. Канади і ми просто переїхали 8 годин їзди між
96. Вісконсеном і Манітобою сюди.
97. Напевно. А тут є, от їдеш буквально цими їхніми степами,
98. нізвідки на перехресті доріг стоїть телефонний апарат,
99. такий синій, як то колись було, як ми з двома копійками
100. дзвонили. Ви то ж не будете знати. І грубезна книжка
101. висить, що мені цікаво, що вона не помальована, з неї не
102. вирвані сторінки, вона там висить така тонажна і в тій
103. книжці шість сторінок Шевченків. Я пам'ятаю, як я казала
104. і чоловікові в своєму : “Дивися, тут скільки Шевченків, і
105. тут жодний з них не є моїм родичем, що я тут роблю?” Але
106. напевно так мусить бути. І в такий спосіб ми приїхали до
107. Канади, то не був мій свідомий вибір, то фактично, що я
108. тут побула місяць, мені тут нічого не подобалося, але то,
109. знаєте, були свої причини на то. В Америці я хотіла бути,
110. я була дуже, як то кажуть, розчарована, і в якійсь, навіть
111. можна сказати, депресії, що нам не вдалося там
112. залишитися. Тому що 8 років життя, це є 8 років життя, і

113. кожного півроку отримувати попередження, про те що за
114. 24 години ви повинні бути готові залишити країну, знаєте,
115. то, як то кажуть, не для слабонервних. Як то колись
116. казали, ні можливості вчитися, ні можливості мати якусь
117. власність, це не дай Бог нікому. То таке, то вже інакша
118. історія. Ми опинилися в місті Вінніпег. Місяць я тут
119. побула і, як я казала, мені абсолютно нічого не
120. подобалося. В той час це був 2004 рік, сталася знаменита
121. Помаранчева революція і ситуація була дуже неозначена,
122. наш син там був тоді з моєю мамою, і я сказала
123. чоловікові, що я не хочу тут бути, я їду в Україну. От і
124. знову ж таки він потурбувався, щоб ми здали всі екзамени,
125. необхідні принаймні. Він каже : “Отримаємо принаймні
126. тут постійний документ, що ми можемо сюди повернутися
127. от без проблем, а там буде видно”. І ми поїхали в Україну.
128. мені було дуже цікаво, що мені запропонували купити
129. роботу без зарплати, тобто місце вчителя в
130. Івано-Франківську. Дуже речей було таких [було багато].
131. Взагалі життя емігранта, а я хочу сказати, я не нарікаю, я
132. дуже щаслива, я вважаю, в своєму житті, але китайці
133. кажуть “Не дай вам Боже жити в часи перемін і
134. відірватися від одного берега і не зовсім пристати до
135. другого”. Я не знаю, чи я відповіла на ваше питання.

136. М : Так-так, звичайно. Це добре. От скажіть, будь ласка,
137. якими мовами ви володієте і на якому рівні.

138. Ю : Я розмовляю польською (2)досить добре, я розумію
139. словацьку, дякуючи бабусі моїй. Знову ж таки ми жили під
140. Краковом, ці три мови постійно були вживані, і вона вдома
141. вчила їх мене.

142. М : Яку з них ви вважаєте своєю рідною?
143. Х : Українська, звичайно.
144. М : Ну кожен відповідає по-різному, я вже сьогодні мала 5
145. інтерв'ю, то кожен якось по-своєму говорив.
146. Х : Я вам вірю,(2) для мене дуже цікаво, що люди які прожили
147. ціле життя у Львові, приїжджають і кажуть, що в них
148. російська рідна мова, (2) але це таке.
149. М : Так-так. Добре, тоді щодо таких сфер застосування цих
150. мов, які перерахували. Якщо наприклад йдеться про ваш
151. побут, про ваш дім, про домашніх за обідом, за вечерю ви
152. сидите, якою мовою ви розмовляєте?
153. Х : Ми розмовляємо виключно українською. Я не є расист, я не
154. маю нічого проти російського народу, в мене дуже багато
155. хороших друзів росіян, але я принципово розмовляю
156. українською мовою з росіянами, тому що я вважаю, що
157. якщо вони хочуть, вони зможуть мене зрозуміти.
158. М : Угу, супер. Якщо йдеться про вашу роботу, про ваших
159. колег, наприклад, яка це мова?
160. Х : Я розмовляю українською, дуже багато вчителів
161. канадського походження, і які дуже добре розмовляють
162. українською, і я абсолютно, як то кажуть, захоплююсь цим.
163. Ну я знаю, я ще дуже часто мене питають вдома, в родині, і
164. так навіть тут в громадах в Канаді, як я тут зустрічаюся з
165. різними [людьми]. Чому дитина з Філіппін чи дитина з
166. Китаю хоче знати українську мову? Для чого воно їм
167. потрібно, тому що ті наші українці, які приїжджають тепер,
168. вони у багатьох випадках не реєструють дитину з
169. українською двомовною програмою. В Манітобі, (2)це
170. унікальна провінція, тому що в тому сенсі, що в 70-х роках

171. батьки з діаспори створили петицію-вимогу до уряду, щоб
172. така програма була зареєстрована, тому що вони хотіли
173. зберегти цю культуру, мову, і традиції свої. Якщо ця
174. програма є і батьки хочуть, то дитину привозять з інших
175. районів міста, але наші новоприбулі не завжди реєструють
176. дитину в українську двомовну програму, тому що прибулі
177. хочуть, щоб дитина навчилась на англійській мові, швидше
178. адаптуватися. Зрозуміло, чого багато з батьків не
179. розуміють, що вже через півроку дитина починає
180. використовувати половину-наполовину англійські слова з
181. українськими, і десь на протязі року-двох вони забувають
182. [українську]. Мій син, коли розмовляє з моєю мамою, вона
183. його слухає, і потім каже (.) : “Дай мамі трубочку, най вона
184. мені пояснить, що ти сказав”. В нього такі вислови
185. використовуються, що цікаво. Але мовна тема сама по собі
186. є дуже цікава річ. Це, напевно, то, як ми думаємо, воно
187. впливає на мислення. Так само знову ж таки, ти мислиш
188. англійськими термінами, це не то що ти думаєш
189. по-українськи, я не знаю, чи я розумію.
190. Я належу до тих динозаврів, що українською мовою
191. потрібно розмовляти, і старатись не використовувати
192. багато англійських слів. Знову ж таки, я кажу, що я
193. вважаю, що російська мова є чудова мова, я дуже багато
194. років її вчила і, як то кажуть, повага до тих людей, які
195. дійсно є патріотами своєї держави. Але в даній ситуації я
196. майже ніколи не використовую її в розмові, тому що люди,
197. які хочуть зі мною спілкуватись, вони розуміють на
198. українській мові. Люди, які в силу певних політичних
199. своїх переконань відмовляються мене розуміти, в мене з

200. ними спілкування так само немає.
201. М : Дуже дякую за це інтерв'ю, за ваш час! До побачення!
202. Х : До побачення!]

ДОДАТОК 11

Інтерв'ю з Романом

1. М : Давайте почнемо з такого простого, з ваших даних. Як вас
2. звати, як до вас можна звертатися?
3. Р : Роман.
4. М : Угу, скажіть, будь ласка, чим ви займаєтеся, рід вашої
5. діяльності, сфера?
6. Р : Логістика і закупівлі.
7. М : Угу. Скільки вам років?
8. Р : 32.
9. М : Угу, скажіть, будь ласка, де ви народилися, місце вашого
10. народження.
11. Р : Суми.
12. М : Добре. Коли ви переїхали до Канади?
13. Р : Вересень 2019 року.
14. М : Угу. Чи це було спричинено переїздом ваших родичів чи
15. ваших друзів, чи це ваша особиста ініціатива?
16. Р : Ні, (.) це особиста ініціатива.
17. М : Угу, добре. Чи вважаєте ви себе приналежним до української
18. діаспори?
19. Р : [hhh], ну це питання, на яке конкретно не відповіси. Якщо
20. коротко, то так. Але скажімо так,(1) я не приймаю активної
21. участі в розвитку або якихось там заходах. Ну по-перше,
22. зараз з ковід це, власне, неможливо зробити. А, по-друге, ми
23. тут півтора року і якби в нас були трохи інші пріоритети
24. після переїзду, але якщо... то так.
25. М : Добре, тобто немає правильних чи неправильних відповідей.

26. Р : (сміється) Я розумію.
27. М : Так-так, гуд, добре. Тоді скажіть, будь ласка, чим для вас є у
28. вашому сучасному середовищі українська діаспора, тобто
29. яким чином ви її бачите для себе?
30. Р : Ну:: скоріш за все найбільше я діаспору бачу у фейсбуці. І ось
31. наприклад через будинок від нас сусіди українці, біля 20-и
32. років, то от ми з ними спілкуємось так епізодично, коли там,
33. скажімо, проїжджаємо мимо, або вони виходять на
34. прогулянку, або ми вітаємось, можемо десь 10-15 хвилин
35. поспілкуватись. Ну і, власне, фейсбук, якісь новини.
36. М : Угу, супер.
37. Р : Якісь оголошення в такому дусі на даний момент.
38. М : Добре. Скажіть, якими мовами ви володієте і на якому рівні.
39. Р : Ну українська колись була абсолютно чудовою, там навіть
40. дітей навчав, але зараз за відсутністю спілкування десь може
41. 4, (.)4 з плюсом з 5. Російська мова, англійська і початкова,
42. початкова - середній рівень німецька і італійська.
43. М : Угу. Яку з цих мов ви вважаєте своєю рідною?
44. Р : Дві мови рідні - російська і українська. Абсолютно вони на
45. рівні, тому що родина російськомовна та повністю освіта, все
46. було українською.
47. М : Угу, добре. Скажіть, будь ласка, тепер щодо таких сфер
48. застосування мов, які ви тепер перерахували. Отже, якщо
49. йдеться про ваші домашні справи, родину там, не знаю, за
50. вечерею, за обідом, якою мовою ви там розмовляєте?
51. Р : Вдома ми спілкуємося російською мовою, і я, і дружина, ми
52. з російськомовних родин.
53. М : Угу, добре. Якщо йдеться про роботу, про ваших колег?
54. Р : Це виключно англійська мова.

55. М : Угу, супер.
56. Р : Ну як, (2) в мене є два чоловіка на роботі, ідентифікують
57. себе як українці, вони обидва народилися тут. Ну це дуже
58. типово для Канади, коли 100 років назад, як він каже “Баба,
59. моя баба переїхала там, ще від царя тікала”. От і вони
60. ідентифікують себе як українці. Вони знають, що таке борщ,
61. вони вміють його готувати, але там спілкуються на рівні там
62. “капустоголовий”, “привіт”, “гроші” (сміється). Але так, з
63. ними я безумовно спілкуюся англійською, але тим не менш
64. ми постійно чатимось з приводу того, (1) там жарти, ми ж з
65. України і так далі, тобто це присутнє.
66. М : Супер, окей, добре. Тоді чи є, наприклад, зокрема в
67. англійській, але так само й в українській мові, слова, які
68. використовуються тільки цією мовою, незалежною якою ви
69. будете говорити.
70. Р : Ні, такого, я подумав над вашим повідомлення вчора, є
71. transfer певних слів, але виключно з англійської мови в
72. українську або російську, не навпаки.
73. М : Так, розумію.
74. Р : Навпаки я взагалі, чесно кажучи, жодного прикладу не зміг
75. згадати, коли це було навпаки, просто тому щоб тебе тут не
76. зрозуміють.
77. М : Так, розумію.
78. Р : А от коли ти спілкуєшся, наприклад з друзями або з
79. родиною, та, безумовно. Там, скажімо, ну я б сказав, може,
80. там відсотків 10-15 це англійські слова через то що,
81. по-перше, багато слів більш зручні, ну (1)
82. там, скажімо “playground” замість дитячий майданчик, а,
83. по-друге, є дуже багато типових для Канади речей, прямого

84. перекладу яких на російську та українську мову немає.
85. М : Угу.
86. Р : Але навпаки, принаймні я не зміг згадати жодного
87. випадку, коли це було навпаки.
88. М : Угу, супер.
89. Р : Тобто коли я можу, от дивіться, я на роботі там кажу
90. що-небудь, там українською, то це не матиме сенсу.
91. М : Угу, так. Але якщо, наприклад, йдеться про ваше вживання
92. оцих українських слів несвідомо, тобто коли вони просто
93. там вискакують з мовлення, це можуть бути якісь
94. слова-паразити...
95. Р : Отак, дякую, за, скажімо так, наводку (усміхається). Єдине
96. - це слова-паразити, це єдине, що може, але зараз все
97. менше і менше. Раніше було, наприклад, там хочеш
98. сказати щось англійською, думаєш, половину фрази
99. сказав, а потім несвідомо “ну:::”. Можливо єдине оце
100. “ну:::”, коли думаєш російською чи українською і
101. намагаєшся що-небудь видати англійською, (.) І десь там
102. секунда-дві виникає така пауза, (.) ти думаєш, підбираєш
103. слово, і несвідомо так “нуу” і це дуже тупо звучить, але це
104. єдине. (сміється)
105. М : Добре, окей. Тоді давайте коротесенько сконцентруємся на
106. моменті, коли ви англійські слова застосовуєте в
107. українському мовленні. Тобто теж, яких сфер це
108. стосується? Може є якісь конкретні приклади? Це буде
109. дуже цікаво.
110. Р : Приклади я навіть вчора виписав.
111. М : Супер.
112. Р : Ну так, те, що мені прийшло в голову. Значить зараз

113. говоримо за англійські слова, які використовуємо в
114. українській або російській мовах в спілкуванні?
115. М : Так.
116. Р : Добре, значить я просто зачитаю списком.
117. М : Так-так, можете можете прокоментувати коротко.
118. Р : Угу, backyard, front yard, це як (2)ніби прибудинкова ділянка,
119. знову ж таки сказати backyard або задній двір набагато
120. зручніше, backyard. Тобто швидше, зручніше, property, tax,
121. appointment, take care, school bus, ticket - це не квиток, а
122. штраф.
123. М : Угу, окей.
124. Р : Park permit, technic ground, bonfire, cover letter, insurance, high
125. way, basement, playground, local, benefit - половина цих слів
126. просто зручніше так як backyard, шкільний автобус ну от
127. school bus звучить більш якби коротко і зрозуміло. А такі речі
128. як наприклад бенефіти, drive way, cover letter, park permit,
129. таких речей просто ми ніколи не користувалися цими
130. термінами, наприклад, коли жили в Україні. Тому,
131. безумовно, ми не будемо їх перекладати, ми будемо їх
132. використовувати так, як вони вживаються тут. Єдине, що я
133. хочу сказати з приводу дитини, бо ми приїхали сюди доньці
134. було чотири з половиною років, от вона міксувала мови. Я
135. зараз наведу декілька прикладів, вони можуть бути більш
136. цікавими. Ну наприклад вона російською мовою каже
137. “Мама, у меня есть идея” тобто це напряду як “Mom, I have
138. got an idea!”
139. М : Угу.
140. Р : Тобто, коли ти хочеш сказати “В мене є якась думка”
141. англійською мовою це, мама “I have got an idea”.

142. Російською, українською, це “Мама, в мене є ідея!”, так?
143. тобто це “ідея” трішки інше значення має.
144. М : Угу.
145. Р : Потім, наприклад, вона ще каже “это почему это случилось”,
146. тобто “от чому це сталося”, знову ж таки “that's why it
147. happened”. Знову ж таки, ми не кажемо так українською,
148. російською, але в англійській мові це є. Або коли помагала
149. мамі на кухні, то ми запам’ятали “когда я устаю от mixing, я
150. changing my рукс”.
151. М : Так, супер, це дуже цікаво. Тоді я маю запитання, таке дуже
152. практичне. Власне от, наприклад, коли ви говорите
153. англійською, ви використовуєте ймовірно, я й чула щойно
154. англійською, це англійська вимова, так? Тобто якісь ось ці
155. backyard, тобто так воно виглядає? Але коли ви переносите
156. це слово в українське речення, чи воно тоді виглядає таким
157. російсько-українським акцентом “бекярд”?
158. Р : Безумовно, так. Ти кажеш “бек ярд”, ти кажеш там
159. “бенефіти”.
160. М : Так, і ви тоді його відмінюєте так само за українським чи
161. російським, тобто ви додаєте закінчення, відмінки, особи?
162. Р : Так-так, абсолютно. Тобто якщо ти переносиш певне слово з
163. англійської на українську чи російську, ти його потім за
164. українськими чи російськими правилами вимови, починаєш
165. використовувати. Це безумовно так.
166. М : Супер, це дуже цікаво!
167. Р : У дітей є з цим проблеми, ну не те що проблеми, але звучить
168. більш так фаново в їх, це більш типово дітям правила
169. використовувати, переносити в тому вигляді, в якому вони є в
170. оригінальній мові, дорослі ні. Це цікаве запитання, якщо це

171. бек ярд, то він буде бек ярдом, бек ярді і так далі.
172. М : Угу, це дуже цікаво. Дуже дякую за приклади, насправді
173. цінно. Я їх використаю однозначно в себе. Якщо маєте ще
174. щось додати, то супер, якщо не маєте, то теж супер.
175. Р : Ну з такого, в принципі, деколи є таке відчуття, що ти вже
176. встиг забути російську й українську, але ще не встиг вивчити
177. англійську, і в цьому емігрантська доля, і в цьому разі якби ти,
178. от навіть зараз дуже багато пауз роблю через те, що я
179. намагаюсь підібрати слово.
180. М : Вам вдається добре.
181. Р : (сміється) Дякую! При цьому, якщо б я з вами зараз
182. спілкувався виключно англійською, це б були такі самі паузи,
183. тобто постійно в голові оцей мікс мов, crazy mix, і багато
184. калорій мозок витрачає на просте, елементарне спілкування. Я
185. до одного висновку приходжу - якщо ти народився в
186. англійській країні, це, в принципі, вже 50 відсотків успіху в
187. житті. В принципі роботу, от наприклад так, якщо ти шукаєш
188. роботу, мало мати кваліфікацію, треба мати відповідний
189. рівень володіння мовою. Тоді, скажімо, якщо ти народився в
190. Канаді чи Штатах, в принципі та, 2 плюс 2 вивчив, і в тебе
191. вже там англійська є. Тобто дуже важко на правильній мові
192. думати. От дитина, наприклад, їй 4.5 роки - це може для
193. вашого дослідження цікаво - вона, наприклад, в 4.5 роки, ми
194. приїхали сюди, вона десь рік вивчала англійську чи 2, на
195. дитячі курси ходила, але цікава річ, коли вона грається сама в
196. кімнаті, вона виключно англійською мовою спілкується з
197. іграшками, там ну якісь там в неї рольові ігри, ну там якась
198. собачка кудись поїхала, виключно англійська мова. І це
199. почалося буквально на 2-3 місяць після переїзду, тобто

200. моментальний цей switch, тобто моментально просто вона на
201. англійську мову переключилась, і уві сні часто розмовляє
202. англійською мовою, і всі ігри на англійській мові. При цьому
203. з нами вона автоматично переключається на російську, і
204. навіть коли ми кажемо там щось англійською, вона каже “Ні,
205. давайте говорити по-російськи!”. При цьому вона робить
206. деякі помилки в англійській мові, такі ну, наприклад, ну
207. елементарні там “is”. Ну там, здавалося, б це елементарна річ
208. he she it - is це зі школи, але от при тому, що вона в принципі,
209. я б сказав, набагато краще нас, спілкується англійською
210. мовою, в неї час бувають елементарні помилки, але вона вже
211. повністю, мені здається, думає англійською мовою і
212. спілкується англійською мовою.
213. М : Так, це справді цікаво. Я просто минулого року якраз
214. досліджувала цю річ, коли в якому віці дитина або підліток
215. можуть вивчати другу мову таким чином, щоб засвоїти її як
216. рідну. То до 17 років є можливість, тобто якщо в 16-15 таким
217. чином почати вивчати мову, є можливість її засвоїти як другу
218. рідну. Якщо пізніше, то там уже трохи складніше.
219. Р : Тобто в порі 16-17?
220. М : Так
221. Р : За моїм відчуттям, я б сказав десь до 10, ну це я не вивчав з
222. наукової точки зору це питання безумовно, і це дуже цікаво.
223. М : Насправді піковий рівень - 7-9 років, тобто від 3 до 9 там, а
224. максимальний критичний період це до 16-17 років.
225. Р : Це дуже цікаво, але можу підтвердити, що 3.5 роки ми
226. переїхали, і, безумовно, я думаю, це через те, що коли ти вже
227. знаєш якийсь термін українською чи російською, ти потім
228. вчиш переклад тоді як в 4 роки неможливо знати всіх слів і їх

229. вже вчиш оригіальною мовою, але це цікаво, що до 17 років.
230. М : Дуже дякую за ваш час і за ваші приклади, це все дуже і дуже
231. корисно. Гарного вам дня!
232. Р : Взаємно!
233. М : Щасливо!

ДОДАТОК 12

Інтерв'ю з Вірою

1. М : [Отже, почнемо, мабуть, з соціодемографічної вибірки, тобто
2. дані ваші. Скажіть, будь ласка, як вас звать.
3. В : Віра.
4. М : Добре, скажіть, будь ласка, який зараз на даний момент є
5. ваш вид діяльності.
6. В : В мене є дві види діяльності - (.)є в в нашій єпархії,
7. і я також вчителька в католицьких школах, і є таке
8. поняття як вчитель на змінах, тобто::: я є в різних школах в
9. різних класах, де мене покличуть.
10. М : Добре. Скажіть, будь ласка, де ви народилися.
11. В : В Україні.
12. М : В якому місті?
13. В : Самбір.
14. М : Угу, тепер де ви зараз проживаєте?
15. В : Саскатун.
16. М : Скажіть, будь ласка, чи ідентифікуєте себе з українською
17. діаспорою?
18. В : Так.
19. М : Добре. Чи могли б ви описати якимось коротко, чим вона для
20. вас є? Тобто це не мусить бути якийсь визначення офіційне
21. але апріорі, що ви бачите під українською діаспорою?
22. В : Перше, що мені спало на думку, це приналежність до
23. української спільноти. Тобто це українська спільнота, (.)
24. передусім релігійна церковна спільнота. Для мене особисто
25. можливо для інших це щось інакше, для мене це належність

26. до церковної спільноти, яка працює над розвитком
27. української духовності, і культури, і традиції та тд. Тобто це
28. охоплює все.
29. М : Добре. А можна запитати, скільки часу ви вже в Канаді?
30. В : 4 роки.
31. М : Угу, гуд. Ви сказали, що, власне, такий сукупний сенс
32. діаспори є якісь такі середовища або спільноти, які оцю мову
33. і культуру розвивають. Чи є в місті вашого теперішнього
34. проживання або в принципі знайом вам таке середовищі,
35. може для дітей, підлітків та дорослих людей? Чи могли б
36. якось коротко про це розповісти?
37. В : Угу, є такий найбільший - це осередок, це Конгрес українців,
38. які займаються підтримкою емігрантів з України, і
39. поселеннями, і мовою і все. Тобто адаптація до канадського
40. середовища. Також є українська школа двомовна, від віку
41. трьох років і до класу 8-го. Є також програма
42. українська в high school і також є дитячі садочки, але
43. це не називаємо дитячі садочки, а ми називаємо це day care,
44. якими опікуються українські жінки, і це вдома в них
45. організовано (.) таке середовища для дітей.
46. В мене є дитина, 4 роки, то він
47. відвідує такий садочок також. Це таке в загальному, основні
48. такі речі, але також є церкви, які мають свої спільноти. Є
49. організації українські, такі як UCWLC, жінки, жіноцтво,
50. яке займаються розвитком і підтримкою традиції, утриманням
51. фінансовим церкви української через різні фандрейзинги Ось
52. є Братство церковне, також до яких відносяться чоловіки, які
53. підтримують і розвивають нашу українською мовою культуру.
54. М : Угу, супер. Скажіть, будь ласка, якими мовами володієте і на

55. якому рівні.
56. В : Fluent English Я трішки володію elementary німецької ,
57. польською, (1) настільки сприймаю її, розумію все як на
58. українській мові, але говорити трішки важко, бо втратила ці
59. здібності. Ось польська, російська.
60. М : А яку би ви визначили рідною для себе?
61. В : Українська.
62. М : Угу, добре. Скажіть, будь ласка, щодо таких сфер володіння,
63. власне тими мовами, які ви назвали, якщо йдеться про вашу
64. родину, про ваш побут, за обідом, за вечерею, вдома з дітьми,
65. якою мовою ви розмовляєте?
66. В : Українською.
67. М : А якщо йдеться щодо ваших друзів? Ну я розумію, що друзі
68. можуть бути різними і різною мовою говорити, але якщо так
69. відсотково принаймні, тобто якою мовою з друзями?
70. Дивіться я, (.) для мене друзі це молодь, це ргітагу це основні,
71. основні мої друзі, а молодь тут спілкується англійською
72. мовою, тому я виключно англійською. Знову ж таки в мене є
73. двоє-троє людей, які спілкуються українською, з друзів, то ми
74. з ними українською, але переважна більшість англійська мова.
75. М : І чи правильно я розумію, що робота у вас пов'язана з
76. українською мовою? Тобто там ви спілкуєтесь українською?
77. В : Ні, виключно англійською.
78. М : Окей, зрозуміло, добре. Тоді ще два питання, які будуть
79. стосуватися загалом ваших асоціації. Тобто перше, що спадає
80. на думку, або якась ситуація, слова, тобто може бути якась
81. сфера діяльності, ви називаєте, якщо я скажу “українська
82. мова”. Перше, що спадає на думку?
83. В : Тобто, що ви маєте на увазі?

84. М : Що вам асоціюється з цим? Тобто скажем, я можу навести
85. приклад, коли я, наприклад, казала “українська мова”, хтось
86. казав “мені асоціюється бабуся, мені асоціюється традиції”.
87. В : Українська мова - Україна. Це перше, що спадає мені на думку.
88. Українська мова, я не знаю, мені зараз не канадському
89. вареники, pirogі, (1) це те що мені спадає на думку.
90. М : Супер, добре. А якщо таке саме, але з англійською мовою?
91. В : Англійська мова, тобто English? (3) (hhh) Школи, я не знаю, як
92. Канада.
93. М : Супер! Хтось каже, що асоціюється з бізнесом з англійською.
94. В : Ну у кожного своє. Ну у кожного асоціації відповідно до праці.
95. М : Добре, ще скажіть мені, будь ласка, чи є, наприклад, у вашому
96. мовленні слова, які ви використовуєте суто англійською або
97. суто українською, незалежно якою мовою ви говорите. Тобто
98. теж може з якоюсь сферою діяльності пов'язано або ви не
99. можете знайти якийсь правильний відповідник. От напри:::клад
100. зараз ми з вами говоримо і ви кажете preschool, high school,
101. тобто не замінюючи це на відповідники.
102. В : Так, я думаю, є таких багато слів, які я навіть не зауважую, що
103. я їх говорю. Але так зразу я навіть не знаю, мені важко
104. сказати. Якщо, наприклад, записати словами, ну я дуже часто
105. говорю chanceгу office тобто замість канцелярія. Тобто це мені
106. вже в голову зайшло, fundraising, (hhh) ну це ми говоримо в
107. Україні так само, але це знову ж таки, це англійське слово. Ось
108. це те, чим я в принципі займаюся.
109. М : Тобто, власне слова, які пов'язані з словами вашої професії,
110. використовуватимете їх в українській мові.
111. В : Так-так.
112. М : Угу, супер. А може є, там ви казали щодо страв, може там є

113. якісь українські?
114. В : Ми говоримо дуже часто навіть в буденному житті, я щойно
115. собі нагадала “backyard” оце тут стабільно ми говоримо
116. “backyard”. Ми не говоримо “подвір'я”, ми говоримо саме це
117. слово.
118. М : Але чи “backyard” він передбачає, що це було саме за домом,
119. чи це мається на увазі також і перед?
120. В : Тому що реалі тут такі, що перед домом зазвичай немає
121. подвір'я, це відкрите, немає паркану, брами, огорожі. Це йде
122. все на відкритому, тому як такого подвір'я на переді немає, але
123. ззаду практично кожна будівля має невеличкі подвір'я, і тому
124. це нормально говорити “backyard”.
125. М : Супер, добре. А якщо, наприклад, пов'язане з стравами, чи ви,
126. може, готуєте якісь українські страви в себе вдома і називаєте
127. їх так, тобто українською?
128. В : Так, я готую українські страви. Зараз в мене голубці, а тут
129. говорять на вареники “пірогі”, не говорить “вареники” зовсім.
130. Ну українські страви і борщ, все варю. Практично перестали
131. пекти торти, тому що не вигідно, і час, і кошти, і тут краще
132. купити набагато дешевше.
133. М : Супер! В принципі з мого боку все, якщо маєте ще щось
134. додати, згадати, доповнити, то буде супер. Якщо ні, то теж
135. супер.
136. В : Я не знаю, чи це вам пригодиться. Але дивіться, я мала такі
137. смішні випадки в школах, пов'язані з моєю вимовою. І знаєте
138. ці звуки, такі, які англійської мови ee uu широкі. І це був
139. шостий клас, і вже під кінець дня мені було важко розмовляти
140. англійською, як це, артикуляційний апарат. І я роздавала
141. листки і замість слова sheets (1) я сказала погане слово і вони

142. засміялися. Вони зрозуміли, але ніхто не осуджував. Нічого,
143. але для них це було якби не дуже добре слово, тому випадки
144. стаються, особливо при вимові. Особливо при вимові, коли не
145. так зі звуковим або, наприклад погане слово як
146. берег(сміється), але деколи щось читаєш дітям чи ще щось і
147. буває через вимову.
148. М : Супер, велике спасибі за те, що ви цим поділись. То мені дуже
149. корисно, спасибі! Гарного дня!
150. В : Вам також, і успіхів, щасливо!
151. М : До побачення!]

ДОДАТОК 13

Інтерв'ю з Олесею

1. М : [Отже почнемо ми просто - ваші дані, інформація про
2. вас. Як вас звать, як до вас можна звертатися?
3. О : Олесья, можна звертатися Олесья, Лесья, як хочете.
4. М : Угу, супер, скільки вам років?
5. О : 32.
6. М : Угу. Яка ваша посада або сфера діяльності, рід
7. діяльності?
8. О : Так, у мене кілька (.) - я художниця, фермер,
9. перекладач.
10. М : Клас, супер! А скільки часу ви вже є в Канаді?
11. О : Я тут народилася.
12. М : Клас! У вас класний акцент!
13. О : Дякую!
14. М : Супер! Чи, власне, ваше вивчення української мови,
15. ваша розмова українською мовою пов'язана з тим, що
16. ваші батьки або діди навчали вас цього?
17. О : Так-так, я теж жила у Відні, але я виросла в тому
18. середовищі, де ми говорили постійно українською.
19. М : Супер, окей. То можете трошки детальніше розповісти
20. мені про якісь такі середовища або спільноти людей в
21. Канаді, які, власне підтримують всю цю мову і культуру.
22. О : А, ну в моєму районі, якщо чесно, немає. Я єдина з мого
23. покоління, яка ще говорить українською.
24. М : Ого, клас.
25. О : Так, я тут четверте або (1) п'ята покоління і тут взагалі

26. майже ніхто не говорить вже українською.
27. М : А де саме ви живете зараз?
28. О : Я в містечку, ну село називається Gorvens(.), це в
29. Манітобі
- 30.М : Угу, окей.
31. О : Тому що моя родина переїхала з першою хвилиною
32. еміграції в Канаду з Тернопільщини, і коли переїхали, ну
33. то ціле село переїхали і всі говорили українською між
34. собою. Вже покоління моєї баби всі говорили
35. українською, і покоління мого тата говорили українською
36. з своїми батьками, але між собою вже говорили
37. англійською. І коли вже почалось моє покоління, батьки
38. вже майже не говорили української з своїми дітьми, але
39. моя мама, яка не українка, вона сказала обов'язково
40. моєму татові, щоб він говорив українською зі мною.
41. М : Клас, так дуже гарно і вас прекрасна українська.
42. О : (усміхається)Дякую!
43. М : Вражаюче просто, супер. Чи ви, власне, вважаєте себе
44. членкинею української діаспори чи ви вважаєте свою
45. приналежність до неї?
46. О : Так, я діаспора.
47. М : Угу, а чим вона для вас є? Тобто не по визначенню,
48. знаєте, як у Вікіпедії, а просто як ви відчуваєте, чим для
49. вас є діаспора.
50. О : Ну тобто? (.) Я не повністю зрозуміла.
51. М : Тобто це може просто люди чи це, може, якісь події,
52. тобто що вона для вас складається, який вона має
53. вплив на вас?
54. О : Так, культура. Наприклад різні місцеві штуки, я завжди

55. займалася танцями.
56. М : Клас! Це, може, класичними чи народними?
57. О : Народними танцями і в мене хресна мама дуже
58. пов'язана була з цією культурою, і вона мене все
59. навчила, наприклад, писанки писати, всі такі місцеві
60. штуки, бо я не завжди займалася традиціями.
61. М : А скажіть, будь ласка, які мови ви знаєте, крім
62. української, і на якому рівні.
63. О : Я говорю вільно французькою, іспанською теж,
64. англійською звичайно, і в мене російська більш-менш, я
65. б сказала (1) середнього рівня.
66. М : Угу, супер. Тоді чуть детельніше про сферу
67. застосування цих мов, які ви перерахували. Якщо
68. йдеться, наприклад, про там вашу родинну вечерю чи
69. родинний обід, якою мовою ви розмовляєте між собою?
70. О : З бабцею українською, з татом говоримо half-на-пів -
71. суміш англійської і української.
72. М : А якщо йдеться, наприклад, про роботу, про ваших
73. друзів або колег?
74. О : Залежить з ким я говорю. Якщо українськомовні друзі,
75. я, звичайно, буду говорити українською, а з колегами
76. англійською, але якщо ми про якусь, не знаю, щось про
77. французькою, то можемо говорити французькою. Але в
78. мене дуже багато друзів по світу, залежить, з ким я
79. говорю.
80. М : Клас! І мене от цікавить за річ, яку ви сказали, за
81. half-на-пів, тому що кожен по-різному називає цей
82. момент - "перемішування мов", тобто хтось каже, що
83. це "юкіш", що це "укрінгліш", навіть якось мені навіть

84. казали “перекидати мовами”. Яким чином ви це робите
85. і які слова ви здебільшого застосовуєте англійською в
86. цьому українському мовленні?
- 87.О : Тут дуже специфічна мова у нас. Бо коли родина моя
88. переїхала сюди, наприклад, їх не було машин і вони
89. завжди називали машина гара.
- 90.М : Угу.
- 91.О : Наприклад, я не знаю звідка, бо може car, гара, але
92. вони говорили такі слова що вони не знали як вони
93. називаються українською і вони просто їх створили, це
94. не half-на-пів, але це більше, я не знаю.
- 95.М : Це дуже цікаво, але от, власне, якщо йдеться саме
96. щодо таких англійських слів, якісь власні назви або так
97. само терміни, які ви не перекладаєте. Саме їх
98. використовуєте, так як є?
- 99.О : Я не знаю, чи є такі слова. В мене баба() часто, вона не
100. каже, що вона дивиться телевізор, вона вочує ТВ
101. М : Клас, це цікаво.
102. О : Вона переводить англійські слова на український
103. манер, або вона “говорить з своїми френдами”, такі
104. речі.
105. М : Клас, це дуже цікаво. А от, наприклад, коли ви
106. використовуєте ці англійські слова в українському
107. мовленні, ви тоді кажете з таким українським акцентом і
108. ви змінюєте їх відповідно до української граматики,
109. так? Ви додаєте закінчення, відмінки, особи?
110. О : Так-так.
111. М : Супер, це дуже цікаво.
112. О : Ну я стараюсь це не робити, але просто коли вони

113. говорять, вони старенькі і вони так звикли.
114. М : Клас, це дуже цікаво. От, власне, з мого боку, з боку
115. питань, це все. Тобто якщо ви можете додати
116. якимись ситуаціями чи прикладами доповнити, то буде
117. чудесно, якщо ні, то це теж супер.
118. О : Я не знаю, які ще приклади.
119. М : Як вам щось спаде на думку, то ви можете просто мені
120. написати впродовж тижня.
121. О : Добре.
122. М : Щось згадаєте, то буде супер, якраз такі цікаві штуки є
123. класними.
124. О : Добре, якщо у вас є якісь ще теж питання, напишіть мені
125. теж.
126. М : Обов'язково. Дякую вам величезне!
127. О : Угу, до побачення!
128. М : Щасливо!]

ДОДАТОК 14

Інтерв'ю з Христиною

1. М : [Отже, скажіть, будь ласка, як вас звать.
2. Х : Так, мене звати Христина.
3. М : Скільки вам років?
4. Х : Мені 37.
5. М : Скажіть, будь ласка, вашу професію, або ваш
6. діяльності. Чим ви займаєтесь?
7. Х : Моя професія завжди була і є вчителем початкових
8. класів. Я до цього в Канаді дуже довго йшла всі шість років,
9. відколи ми тут приїхали. [hhh] Я шість років робила
10. документи,
11. але дуже добре, що почала робити і закінчила. Мені
12. підтвердили мого магістра тут, тому і далі я вчу початкові
13. класи. Але між тим як тільки приїхала, півроку десь
14. працювала у фаст фуді, (1) звичайно.
15. М : Це звичайна справа, та. А ви кажете, що ви переїхала, тобто
16. це хто з вашої родини чи ваші друзі, тобто як саме ви
17. потрапили до Канади?
18. Х : Ми мали завжди ідею жити в англійській якійсь країні. Я
19. взагалі з 16 років знала, що буду жити в англійській країні,
20. хоч англійську не любила, ніколи не вчила її. І тут якось так
21. склалося, друзі порекомендували моєму чоловікові, хоча він
22. викладач у педагогічному коледжі також був, але ми
23. переїхали до Канади, але працювати так драйвером. І він
24. погодився, бо він хотів, (1) ну звичайно і як кожні батьки,
25. хочуть кращого майбутнього для дітей і взагалі якогось

26. такого стабільного кращого життя. Хоча дуже сумую за
27. Україною, тому дуже раді, що в Канаді тут є велика діаспора
28. і інколи навіть не відчувається, що ти в іншій країні. Тому
29. він переїхав перший, зробив документи, тобто (1) permanent
30. resident. І ми переїхали через рік до нього вже всією сім'єю,
31. тобто я і наших двоє дітей.
32. М : Клас, а де ви народилися?
33. Х : Я народилася, можливо чули, в Коломиї.
34. М : Клас, я теж. А де зараз ви живете, на даний момент, яке це
35. місто?
36. Х : Ми живемо, це провінція Саскачеван, дуже провінція
37. сільськогосподарська, дуже багато тут ферм, тому мені
38. тут дуже близько до душі, як дома. І в нас є
39. дуже багато знайомих, до яких ми їздимо на ферми ,
40. дивитися, як вони працюють тут. Провінція
41. Саскачеван, місто Реджайна.
42. Х : Супер, добре. Тоді скажіть, будь ласка, що ви маєте на
43. увазі, коли кажете “українська діаспора”? Тобто що це є
44. для вас?
45. М : Для нас це сукупність, це не тільки є щось одне, це
46. сукупність багатьох чинників. Це сукупність релігії,
47. церква, це сукупність людей, не тільки новоприбулих
48. українців, але й знайомство з тими старими, дізнаватись
49. як, яку культуру вони принесли, тоді яку культуру ми
50. маємо тепер, які нововведення ми привезли як емігранти.
51. Бо я кажу, ми тут тільки шість років і наші знайомі() вони
52. так само 10-15 максимум. Найбільша хвиля прийшла це
53. 150 або 100 років тому, це от найбільша еміграція
54. прийшла сюди до Канади. Це тобто тримати наші

55. українські звичаї, традиції - ми завжди печемо паски, ми
56. завжди пишемо писанки, ми завжди, мені дуже цікаво,
57. особливо молоді, ми не хочемо ті старі. Вони все роблять,
58. вони закручують помідор, вони крутять закрутки з перцю,
59. вони наробляють голубців у морозилки на півроку
60. наперед, вони роблять вареники, вони готують такі
61. заготовки для борщу. Ми навіть в Україні так не робимо,
62. як вони. Мені ще подобається()як ви кажете, діаспора. Тут
63. є навіть такі великі фестивалі, який називається
64. “Мозаїка” щороку у червні місяці. І ми маємо як
65. українська діаспора, ми маємо свій павільйон. Три дні
66. поспіль танці, їжа, звичайно алкоголь. Це все в такій
67. формі тут, не тільки там напитися і погуляти, а
68. відпочити. Наскільки вони красиво, і гарно, і розумно
69. відпочивають, це просто душа радіє деколи. Тому от ця
70. культура, бо в кожній школі канадській всі знають, що є
71. українська програма. В кожній школі є половина
72. вчителів, які мають українське коріння. В українській
73. школі, навіть канадській, є державною програма
74. називається Ukrainian program (.), діти в другій половині
75. дня, їх привозить шкільний автобус на цю програму,
76. знову ж таки, як релігія вивчається, культура, мова, і
77. звичаї наші, і це підкріплено до державної, до канадської
78. державної школи.
79. Вау! А може ще є якісь такі речі, які ваші діти або ви
80. використовуєте для того, щоб мову розвивати? Може це
81. якісь організації, гуртки або щось в тому дусі?
82. X : Організацій є море - є українська Ukrainian Women's
83. Association, Orthodox ukrainian man association, Youth

84. organisation в нашому місті. Є, наприклад, є тільки 6
85. українських групів танців.
86. М : Нічого собі!
87. Х : Вони колосальні, величезні! Кожного року це роблять
88. Маланку, це таке видовище, і приходять вони, завжди
89. наймають band, який грає живу музику - скрипка,
90. барабани, (2) оце все. І вони грають нашу польку, як наші
91. коломийки, ці групи, тобто танцювальні колективи. Це, як
92. я вам казала, українська програма в загальній школі, в
93. канадській. Українська програма тобто суботня школа,
94. тут де я викладаю і це українська програма, де я
95. ввечері працюю. Потім є УСС в кожній провінції, є
96. Український конгрес, і є загально канадський
97. Український конгрес. Тобто дуже багато куди не підеш,
98. всюди про Україну знають.
99. М : Вау! Окей. Тоді якщо перейти більше до української
100. мови, отже є якісь сфери вашого життя, там, наприклад,
101. родина, вдома чи ви там за обідом, за вечерею з своєю
102. родиною, з чоловіком, дітьми, якою мовою ви
103. розмовляєте?
104. Х : Ми розмовляємо тільки українською, це в зв'язку з тим,
105. що перше, коли ми переїхали, ми дуже переживали, щоб
106. діти вивчили англійську. Як завжди всі батьки думають,
107. що діти і не вивчать ніколи англійську. І коли після
108. першого року перебування тут, вони почали вже дома
109. гратися і почала розмовляти англійською мовою, а не
110. українською, ми сказали, що все, в нас правило - вдома в
111. нас підключене українське телебачення, ми дивимося
112. українські там 1+1 новини чи будь-які інші канали, їх

113. обговорюємо, ми дивимося українські передачі, дивимся
114. українські фільми, щоб тримати українську мову вдома.
115. До нас приходять гості, навіть такі діти, які приїхали
116. раніше в Канаду. Ми кажемо “Ви вдома розмовляєте, як
117. хочете, але в нас правило, ви говорите по-українськи”.
118. Тобто всі знають, знайомі діти, що в нас вдома ми
119. розмовляємо українською. Звичайно, вони як самі
120. залишається, вони тільки раді, вони говорять
121. по-англійськи. Але ми ось так, відтоді як ми почули, що
122. вони переходять на англійську навіть вдома, то ми,
123. звичайно, що (2) Ми коли говоримо в сім’ї, ми там, окей
124. там, і швиденько на англійській мові, тому що більше
125. коли ти цілий день говориш на англійській мові, тобі
126. простіше на англійській відповісти. А потім ти ловиш
127. себе на думці, що не треба і ось так.
128. М : Можна запитати, скільки було вашим дітям, коли ви
129. переїхали до Канади?
130. Х : Яринці було, вона була в першому класі, було шість
131. років. Андрієві було 10 років.
132. М : Угу, ясно. То якраз такий вік, коли хапається дуже друга
133. мова.
134. Х : Так, дуже швиденько. Я вам хочу сказати, що ми
135. переїхали в жовтні, це було початок четвертого класу
136. для нього, для Ярини був початок першого класу, то до
137. кінця четвертого класу вчителька була дуже сильно
138. шокована, наскільки він як свій у нашому класі.
139. М : Я просто минулого року досліджувала, власне, якраз вік
140. підлітків, дітей або дорослих, у якому віці вони можуть
141. освоїти другу мову як, власне, свою практично рідну. То

142. от до 17 років, якщо почати там в 16 і до цього віку, то
143. можна і освоїти як другу рідну, це не дивно.
144. X : Так для нас це вже так тяжко.
145. M : Я розумію. А якщо йдеться, наприклад, про ваших
146. друзів? Тобто я розумію, що це залежить, якою мовою
147. друзі говорять, але так, може, в якомусь відсотковому
148. відношенні.
149. X : У відсотковому? Ну::: я вам хочу сказати, що 70% друзів у
150. нас україномовні або, звичайно, російськомовні, якщо
151. залежно з якого району вони приїхали. Але вони вже
152. знали, вони кажуть нам, що ви настільки сильні там в
153. своїй мові, там на заході [України], що ми вже
154. перейшли на українську мову, ми української мови не
155. знали дома, а тут вивчили в Канаді.
156. M : Клас!
157. X : Тому 70%. Тому що є в нас дуже хороші знайомі, з
158. якими, і вона вже в 3-й генерації, вона взагалі не
159. розмовляє українською, то ми з ними так дуже добре
160. дружили, але просто, щоб це як відпочинок з друзями,
161. ти хочеш розслабитися і не думати, що ти говориш. Ми
162. зустрічаємося з ними раз на місяць, я з нею трішки
163. частіше. Чоловік каже, що то у тебе такий прогрес
164. великий, тому що мені завжди все треба, і я дуже
165. люблю, особливо коли мені це не в напруг, я дуже
166. люблю вчитися, дуже.
167. M : Клас!
168. X : Тому в мене non stop, завжди, (сміється) всі шість років.
169. M : Боже, я б не сказала насправді, говорячи з вами, що ви
170. живете в Канаді. Тобто дуже багатьох чіпляється всякі

171. акценти.
172. Х : Напевно тому що, по-перше, українську мову я мушу
173. викладати, я мушу також завжди бути в курсі подій. Я
174. стараюсь десь і перечитувати якусь українську
175. літературу. Я зловила на думці, що останнім часом мені
176. більше подобається читати англійські твори, особливо
177. Данієли Стіл, але на англійській більше, ніж на
178. українській.
179. Але ти мусиш, коли в тебе такий рід діяльності,
180. ти мусиш. І так, звичайно, ми тільки тут 6 років, тому
181. ще немає ні 10, ні 15. Вже кажуть, що після 15, вже є
182. якісь такі акценти, діалекти. Ми ще, я рахую, що ми ще
183. дуже мало, тому(2)Але я дуже рада, що нема акценту, хоч
184. не дуже рада, коли вони кажуть, що акцент є там на
185. англійській, але що робити.
186. М : Я дуже думаю, що то залежить.
187. Х : Хоча кажуть “У вас дуже гарна англійська”. Я кажу
188. “Добре, ви би розуміли чотири мови і знали дві, майже
189. три, майже досконало”. Вже так. Тому що я думаю, що
190. англійську я знаю вже більш-менш досконало. То кажу
191. “Ви ще не з таким акцентом говорили”, бо я завжди собі
192. знаю ціну.
193. М : Звичайно.
194. Х : Бо є, особливо між канадцами, ну звичайно, що вони
195. ставлять себе вище, тому що вони ж корінні, а ми так
196. собі емігранти. І я кажу : “Ви би знали, через скільки ми
197. пройшли, і ви би таке враження, що зайшли в пекло і
198. вийшли з нього. Тому я себе поважаю і ви мене
199. поважайте”.

200. М : І останні три питання. Отже 2 з них коротенькі, просто
201. так на ваші асоціації. Наприклад, якщо я вам просто
202. скажу “українська мова”, якісь першого асоціації, які у
203. вас виникають? Це може бути якась ситуація, слово,
204. якась подія, щось таке, що перше спадає на думку.
205. Х : Ну українська мова, це зразу церква чомусь, я не знаю.
206. М : Так, це окей.
207. Х : Це церква, сім'я, напевно, і зразу якісь такі українські
208. наші традиції, напевно, танці, оце все одно... Якось
209. українська мова мені до того співзвучна з танці, церква і
210. сім'я.
211. М : Клас, це гарно. Тоді англійська.
212. Х : Англійська мова це робота, можливості, напевно завжди
213. банківська сфера, я думаю, і медицина. Мені таке прийде
214. в голову, тому що дуже завжди банківська сфера, ти
215. маєш знати якісь специфіки, ті слова, так само в
216. медицині. Тому це напевно найважче для мене би було.
217. М : Угу, супер. І остання штука - це те, що вас змусить
218. згадати якісь такі ситуації. Хтось називає це
219. перемиканням мов, хтось перестрибування, хтось
220. half-на-пів називають. Сьогодні мені навіть сказали
221. “укр інгліш”, тобто оцей такий мікс.
222. Х : Так. Завжди є такі ситуації. Я буду говорити вам
223. half-на-пів, так. Є такі ситуації, особливо з моїми
224. студентами, вони говорять “Я пішла нині до стору і
225. купила собі дресу. Вони думають, що якщо вони змінили
226. dress поставили букву у, вони думають, що вони сказали
227. сукенка або вони сказали, що я пішла до магазину, або
228. так само, як вони кажуть wywersa, і так само навпаки.

229. Оце я кажу “Ярина, іди вдінь свої шуси!” тобто якщо я
230. поклала букву и в кінці я думаю, що я 17:00 сказала
231. по-українськи. Тобто таких ситуацій дуже багато. Я,
232. наприклад, цього тижня я клінувала хату, тобто не
233. чистила, не прибирала, але ну тобто є clean, якщо кладеш
234. закінчення, чи студенти, по-українськи, то це вже слово
235. українське.
236. Х : Мені дуже подобається з ними працювати, мені здається,
237. що я кожного разу щось якесь нове, що ми вчимося один
238. від одного.
239. М : Клас! Дуже дякую! Якщо маєте зараз ще щось таке
240. згадати, то буде супер. Якщо ні, то це ж супер.
241. Х : Поки що ні, я вже, що я там щось собі думала. Поки що
242. немає нічого такого.
243. М : Тоді якщо будете мати якусь хвилинку і згадайте щось
244. таке з прикладів конкретних, то буду дуже рада, якщо ви
245. мені напишете.
246. Х : Я напишу, я напишу.
247. М : Дякую.
248. Х : Але я кажу, ви б бачили той масштаб тої “Мозаїки” в
249. червні місяці. Три дні підряд, це як українське весілля, це
250. і танці, і співає хор український і церковний, і діти з
251. різних шкіл виступають, і це кожний має українську
252. вишиванку. Це мозаїка - тобто це різне, різні країни
253. представляють свою культуру. Наприклад, в одному
254. приміщенні українські павільйони, в іншому приміщення
255. італійський павільйон, і ти купляєш такий паспорт, і
256. ходиш з тим паспортом, і всюди тобі ставлять печатку, де
257. ти була. Тобто ти можеш відвідати всі країни і

258. попробувати їхнього національну їжу і купити їхні
259. сувеніри, будь-що. Оце так три дні такого буває, навіть
260. автобус, хто має куплені паспорти, автобус буде
261. безкоштовно по цілому місті розкидано. Ти в паспорті
262. дивишся адресу, куди ти хочеш їхати і все. Тому дуже
263. цікаво і всі, навіть канадці чи якісь філіппінці, вони
264. заходять where is garlic, where is onion вони зразу знають,
265. це про Україну, і інколи такі дивні, і вони дуже люблять
266. нашу їжу.
267. М : Дуже гарно! Клас! Дуже вам дякую! Це дуже цікавим є в
268. принципі, в моєму
269. контексті дослідження, тим більше. Але дуже дякую за
270. ваш час, за всі історії. Якщо щось згадаєте, такі якісь
271. моменти, то напишете.
272. Х : Мені дуже приємно допомогти, бо мені самій цікаво
273. навіть бути до цього причетній, якщо лиш згадаю чи яка
274. складається ситуація, зразу напишу.
275. М : Дякую велике! Гарного дня!
276. Х : Нема за що, дуже приємно було вас бачити.]

ДОДАТОК 15

Інтерв'ю зі Світланою

1. М : [Як вас звати? Як до вас можна звертатися?
2. С : Світлана, мене звати Світлана.
3. М : Угу, скільки вам років?
4. С : Я мушу говорити?
5. М : Це просто соціодемографічна вибірка.
6. С : Мені 43.
7. М : Яка ваша посада або ваш рід діяльності, сфера діяльності?
8. С : Я зараз є директором cooperation, це називається long care
9. pure home.(.) Ви знаєте, що це є? Якщо українською мовою
10. перекласти. Я живу в Канаді. Про себе що я можу розказати
11. - то я народжена у Львові. Я закінчила Львівський
12. університет, факультет журналістики. Я працювала, до речі,
13. викладала в кооперативному коледжі економіки і права
14. якийсь там час. Я пізніше працювала HR довший час і коли
15. я вже приїхала до Канади, я хотіла продовжувати також
16. працювати в HR. Очевидно, що мені це треба було і я ще
17. раз вчилася(1)Так що я закінчила teacher's college, в Україні
18. так би педагогічний коледж. Закінчила університет і я
19. подалася на свій Master, я зробила половину мастера і
20. приїхала до Канади. В Канаді я знов вступила до коледжу, я
21. закінчила HR в коледжі, два роки вчилась full time на
22. постійному навчанні, тоді я взяла трошки перерву, і я
23. минулого року закінчила master вже в Канаді. Я зробила
24. master в healthcare administration, тому що я працюю health
25. care, так, (2) тобто медична така сфера, але мій такий

26. background був як HR. Ну ви знаєте, так, HR?
27. М : Так, звичайно.
28. С : По роботі з персоналом, чи як це перекласти українською
29. мовою. І чому я так хотіла вам допомогти, тому що я
30. думаю про свій PhD (1), до речі, я думаю в якій агеа я буду
31. робити. І я дуже підтримую людей, які вчаться, які
32. розвиваються, і тому я маю такий дуже великий респект. І
33. переважно я взагалі на Facebook я так рідко, коли відписую
34. і взагалі я майже там не буваю, бо я не маю часу, в мене
35. ще крім того троє дітей, я, знаєте, є людина занята, і я ще
36. зараз працюю над свій designation, які я роблю, такі
37. healthcare. Так що я дуже багато маю, (1) але я маю дуже
38. велику повагу до людей, які вчаться і дуже маю велику
39. повагу до Українського католицького університету. Тому,
40. коли я прочитала, я була, мабуть, перша, яка відписала,
41. тому я хотіла вас підтримати. Знаєте, хоча я також не
42. дуже багато маю часу, і все, але мені дуже подобається це.
43. І ще інше, я колись, коли я тільки емігрувала до Канади, от
44. питання мови то таке було трошки також, і я навіть колись
45. написала статтю, я навіть не знаю, де та стаття, якщо ви
46. може би хотіли, це була різниця між, бо в Канаді старші
47. люди, старше покоління вони говорять більше за
48. правописом Голоскевича “кляса”, “заля”, (1) таке. А ми тут
49. приїхали, “клас”, “зал”. Таке, знаєте, думаєм, що ми добре
50. знаєм українську мову. І тоді трошки були такі конфлікти
51. тих двох світів. Що я ще хотіла додати? Ага. Я ще крім
52. того є продюсером української радіопрограми, яка є в
53. Торонті. І якийсь період такий на початках, я думаю, що
54. я також висвітлювала цю мовну тему. Я тепер я вже

55. трошки заспокоїлася, і вже якось бачу чому я погодилась
56. якщо вас таке цікавить.
57. М : Так. Якщо чесно мені дуже цікаво, дуже дякую вам
58. велике. І я насправді маю чим пишатися, тому що мій
59. університет допомагає мені знаходити таких людей.
60. С : (показує бейдж).
61. М : Клас.
62. С : Це є мій, хто я є, вибачте, що я вас перервала. І я тільки
63. скажу, що таке long care риге home, (1) це такий як дім для
64. старших, напевно. Але тут в нас так трошки вони є інші,
65. бо в нас є такий якби між є посередники між хатою і між
66. шпиталем. Тут у нас є люди, які не можуть бути вже
67. вдома, але вже шпиталь не хоче їх тримати, і ми тримаємо
68. в нас переважно більшість людей. В нас є 85 ліжок, це
69. називається “Пансіон Івана Франка” українською мовою.
70. І ми маємо (1)
71. деколи, до нас попадають молодші, хто має МС -
72. розсіяний склероз українською мовою, або такі різні
73. захворювання, переважно старші люди. Тут у нас
74. доктори, медсестри, таке. Це про мене.
75. М : Дякую велике, що ви так представилися вповні, тому що
76. це так цікаво знати, ким є мої респонденти. Наступна
77. річ - скільки часу ви вже проживаєте на даний момент в
78. Канаді?
79. С : Я думаю, що я проживаю 16 років.
80. М : Окей, гаразд. Чи ідентифікуєте ви або чи протягом
81. цього часу ви ідентифікували себе з українською
82. діаспорою?
83. С : Я є частиною української діаспори.

84. М : Ну бо знаєте, кожен по-різному відповідає, тому мені
85. важливо запитати. Гарзд.
86. С : Я, до речі, є на комітеті в Конгресі українців Канади, тут
87. в Торонті, я активну участь приймаю.
88. М : Скажіть, будь ласка, якими, власне, мовами ви
89. розмовляєте або якими володієте, і на якому рівні?
90. С : Українською, англійською. Ну я також знаю ще одну
91. мову, яку, я її розумію, можу неї говорити, це є
92. російська мова, але я їй не вживаю. Якщо б сталося так,
93. життя, що мені треба було говорити, я напевно би
94. говорила, але я принципово зараз, якщо навіть тут з
95. росіянами, я переходжу на англійську. І в мене таке
96. сталося, що якщо я говорю українською, я говорю
97. українською, як мені треба на якусь іншу мову перейти,
98. я також польську мову розумію, я зі Львова, і я розумію
99. польську, можна щось трошки легенько говорити, але в
100. мене зразу якось так автоматично, коли ви мусите
101. перейти на якусь іншу мову, я переходжу зразу на
102. англійську, тому....
103. М : Так, я розумію. Скажіть, будь ласка, яка мова є вашою
104. рідною, яку ви вважаєте рідною?
105. С : Українська.
106. М : Угу, гарзд тоді скажіть власне щодо застосування
107. української і англійської мови тобто якщо ви є вдома з
108. вашим чоловіком, з вашими дітьми, яку мову ви
109. застосовуєте?
110. С : Ви знаєте, коли я раніше, коли я тут ще вчилася, я
111. завжди казала до чоловіка, що мені треба говорити
112. англійською вдома, тому що мені треба

113. практикуватися, а мій чоловік, він хотів говорити
114. українською, тому що він хотів покращити свою
115. українську мову. І він завжди казав : “ну::: діти мусять
116. говорити українською”. І це так, ніби ми такі патріоти.
117. Ну якось я так трошки боролась там за англійську,
118. боролась, ну одним словом ми говорим українською
119. мовою, мій чоловік дуже добре відшліфував свою
120. українську мову, діти також спілкуються. Хоча з дітьми
121. тепер я відчуваю проблему, тому що я говорю взагалі
122. українською мовою весь час, мій чоловік, при тому
123. що він боровся, він все таки перескакує, тобто він
124. відповідає, якщо англійською звертаються, він
125. англійською часами відповідає. І я бачу те, що тут в 4
126. роки діти йдуть до школи, і мої діти purely Ukrainian
127. speaking children, вони говорили українською мовою, моя
128. Аня навіть не знала англійських слів, тому що вона
129. ходила в дитячий садочок український, і була повністю в
130. українському оточенні, і так гарно говорила українською
131. мовою, настільки в неї була багата
132. ця мова, ми багато читали, все. І як тільки діти йдуть
133. до школи, а їй зараз вже 6 років, ви знаєте, що я бачу,
134. що вона вже, їй важко вже говорити, вона вже не може
135. слів знайти, тому що діти більшість часу в школі
136. проводять. Я думаю, що це повинно бути в Україні
137. також зроблено, (.)просто примусового від чотирьох
138. років українською мовою вчити, тоді всі вивчать
139. українську мову. Так, тому вдома я вдома говорю
140. українською мовою тепер тільки тому, щоб мої діти
141. знали українську мову. І мої 2 старші сини вони краще

142. говорять, а наймолодша вона, при чому, що я говорю,
143. вона розуміє все, ну відповідає вже деколи
144. англійською. Це така проблема для нас.
145. М : Так, розумію. Я просто минулого року досліджувала,
146. власне, ці критичні періоди у вивченні другої мови
147. дітьми підлітками. То от, власне, такий молодший
148. шкільний вік, дитячий садочок він такий найбільш,
149. такий найбільше чіпляється українська мова, отже її
150. відразу можна вчити як другу рідну мову. Тому я
151. розумію, це гаразд. А якщо йдеться про роботу або
152. про ваших колег? Я розумію, що це залежить, може,
153. якої національності або якою мовою розмовляють, але
154. може у відсотковому відношенні українська -
155. англійська.
156. С : Я би сказала, що я працюю все-таки в українській
157. організації, я думаю, що 50 на 50 напевно у нас тут.
158. М : Угу, супер. І, напевно, моя якась така ключова якась
159. штука. Було б круто, якби ви могли надати якісь такі
160. прикладі, власне, перескакування поміж двома
161. мовами, або таке свідоме чи несвідоме застосування
162. слів однієї мови в інші, тобто в українському реченні
163. англійських слів або навпаки, якщо у вас так
164. відбувається. Може є слова, які ви не перекладаєте
165. принципово, бо вам здається, що вони краще
166. англійською там сенс переносять?
167. С : Ви знаєте, якщо ви запитаете, ну ми деколи там вже
168. говорили між собою, навіть є такі два слова як
169. appointment і “канцелювати”. Я пам’ятаю, що коли я
170. приїхала в Україну, я рідко буваю в Україні, але коли я

171. була в Україні, і я почала говорити, і там з родичами чи
172. ще з кимось за appointment я не могла цього слова
173. перекласти. В мене таке враження, що це українське
174. слово, тобто у мене вже настільки що appointment це
175. українське слово. Я навіть не знаю, як це перекладається
176. слово, це як...
177. М : Це призначати зустріч.
178. С : Але зустріч це трохи інакше, зустріч це таке, ніби (2) А
179. це appointment до дантиста, appointment до лікаря.
180. М : Запис.
181. С : Ну запис це теж якось, тоже якесь не таке. Запис це,
182. знаєте, вас записують, ви собі можете і самі зробити
183. той appointment. Оце слово я не можу перекласти, і я
184. його уживаю, тепер тобто appointment. Також я
185. пам'ятаю, що коли я прийшла, коли я тут
186. працювала, у мене перша робота була і прийшов
187. якийсь пан, такий старший українець, він каже
188. “сканцелюйте мені там”.
189. М : (сміється)
190. С : Для мене це було якось дуже, я розуміла, що це
191. якась така мова дивна. “Сканцелюйте” - це що таке?
192. Щоб ви знали, що пройшло пару років і для мене це
193. слово “сканцелюйте”, я його вживаю завжди тобто
194. “cancel”, “сканцелюйте”. Тобто ми навіть в праці
195. між українцями це канцелюємо, ми вживаємо це
196. “канцелювати”, оце таке слово, ми вже маєм їх ввесь
197. час між собою.
198. М : Дуже круто! Так, може є ще якісь приклади з дому в
199. тому руслі.

200. С : Я думаю, що також манера така, знаєте, як ви
201. спілкуєтеся в українській мові. Ну, наприклад, коли
202. я раніше в Україні жила, я говорила там “Привіт!”,(1)
203. чи що ви маєте, українці, мають якусь інакшу
204. манеру. А тут, і навіть ввесь час, навіть коли ви
205. дзвоните, ви там кажете : “Добрий день! Як ви?”
206. Оце переважно якось так не питаються, ну
207. принаймні, коли я там була, тоді про це якось ще так
208. не говорили. Завжди вони питаються “How are
209. you? like how are you?”, ви перекладаєте це в
210. українську мову, це ваша звичка. Тоді ви вже просто
211. дзвоните і кажете “Як ти?”. Деколи я можу
212. подзвонити до якоїсь своєї приятельки і сказати
213. “Привіт! Як ти?”, яку я не бачила там 2 роки. І
214. “Привіт! Як ти?” то трошки як заскочила, як я зараз
215. тобі список розкажу, а то так ніби “Як ти?” “Все
216. добре”, і далі продовжуєте розмову. Ну також
217. слово “окей”.

218. М : Угу.
219. Окей. Це, взагалі, ви знаєте, що я зрозуміла? Я би
220. сказала, що моя українська мова досить на
221. непоганому рівні. Я закінчила факультет
222. журналістики, знаєте, якось я викладала українську
223. мову у коледжі. Ну я, якось був певний рівень, і
224. тепер, коли я вже переїхала і я почала англійською
225. більше концентрувати, тому що мені треба вчитися,
226. так далі, я тепер зрозуміла, що коли тепер мене
227. питають, яку я мову знаю, в мене таке враження,
228. що я не знаю ні одної, ні другої. Ви знаєте, тому що

229. коли я деколи ловлю себе на думці, що коли я
230. говорю українською мовою, можливо, не так як ми
231. зараз маємо, а щось таке...
232. М : Офіційне.
233. С : На професійному рівні, коли ви мусите якісь певні
234. речі в плані навіть роботи. От ми десь пів року тому
235. мали з Міністерством охорони здоров'я України, ми
236. мали такі зум meeting, і я зловила себе на думці, що
237. певні ці всі речі, які пов'язані з моєю роботою, вони
238. вже настільки в мене вкорінилася англійською
239. мовою, що коли я говорила вже з ними, мені було
240. дуже важко їх перекласти. Яюсь я була сама
241. здивована за себе. Мені було важко перекласти там
242. наприклад public health чи та ministry long care. Я не
243. знаю, це взагалі не перекладається. Мені здається, я
244. взагалі мала проблему пояснити, чи яюсь трохи
245. треба напружуватися, знаєте, і думати.
246. М : Я розумію. Супер! Насправді дуже мені корисно те,
247. чим ви поділились і я 100 відсотків це застосую в
248. дипломній роботі. Ви може несвідомо, але яюсь
249. застосували ті речі, які перед вами вже казали моїй
250. респонденти, зокрема вивчаючи і одну і іншу мову
251. яюсь, можна розсіятись і боятися, що ти не вивчиш
252. добре ні одної, ні другої.
253. С : Я вже зрозуміла, що я не знаю ні одної, ні другої.
254. М : Так от дослівно, так сказали перед вами. Це дуже
255. цікаво аналізувати буде це все. Дякую велике за час,
256. який ви приділили і за ці розповіді, і мені справді
257. дуже корисно.

258. С : Дякую, дуже приємно, якщо вам буде щось потрібно
259. то...
260. М : Дякую! Гарного дня!]

ДОДАТОК 16

Інтерв'ю з Анастасією

1. М : [Як вас звать, як до вас можна звертатись?
2. : Мене звати Анастасія. Можете звертатися просто Настя.
3. М : Скільки вам років?
4. Н : 21.
5. М : Мені так само. Окей, звідки ви? (.)Тобто давайте так, де ви
6. народились, спершу?
7. Н : Народилася я в Києві і прожила в Києві до::: 17-и років, потім
8. приїхала в Канаду і тут вже живу 4 роки.
9. М : Угу, де саме ви живете? Тобто яка це провінція?
10. Н : В Торонто, (.) в центрі міста.
11. М : Угу, гуд. Чи ваш переїзд до Канади він спричинений переїздом
12. ваших батьків або родичів чи це ваша особиста ініціатива?
13. М : Який є зараз рід вашої діяльності або вже професія? (.)Чим ви
14. займаєтесь?
15. Н : Я зараз працюю в::: банку financial adviser, так,(.) працюю в full time,
16. це моя діяльність зараз.
17. М : Супер. Чи ідентифікуєте ви себе з українською діаспорою в Канаді?
18. Н : Повторіть, будь ласка.
19. М : Чи ідентифікуєте ви себе з українською діаспорою в Канаді?
20. Н : Звичайно, так. (.) 100 відсотків.
21. М : Угу. Чим вона для вас є? Тобто не по визначенню, а просто по
22. відчуттях. Яким чином вона вам допомагає, впливає на вас?
23. Н : Якщо бути чесною, перші два роки мені було взагалі байдуже::: Я
24. намагалася бути: ближчою до канадців, потім з часом я зрозуміла, що
25. наша діаспора все ж таки допомагає якось відчувати мій [hhh] home

26. away from home. Навіть там в нас є такі магазинчики з українською
27. їдою, там українські продукти завжди. Коли туди ходжу, в мене таке
28. відчуття, що я телепортуюсь в Україну. Навіть характер людей [.]
29. набагато ближчий до мене, ніж там характер канадців чи будь-яких
30. інших людей. Просто відчуваєш себе якось тепло, відчуваєш себе
31. вдома. Така є щирість в наших людей, [hhh]тому я просто обожаю
32. ближче до наших людей. Тут дуже є багато communities, в нас навіть
33. є (.)церкви українські, де можна дуже багато українців зустріти, тому
34. думаю, що це важливо.
35. М : Так, 100 відсотків, це дуже круто! Якими мовами ви володієте і на
36. якому рівні?
37. Н : Еее:::, володію англійською, українською, російською fluent.
38. М : Угу. Яка з цих мов є вашою рідною?
39. Н : Українська.
40. М : Угу. Тепер коротко про сферу застосування цих трьох мов. Тобто,
41. якщо ви є наприклад вдома з вашими рідними, там не знаю, чи
42. ви з ними живете, тобто чи вони залишились в Україні. Тобто якою
43. мовою ви розмовляєте вдома?
44. Н : Це цікаве питання, (.)тому що мій хлопець він з Росії. Ми
45. розмовляємо російською мовою, але в нас мова комбінація
46. російської та англійської. [hhh]В нас буває, ми там заходимо
47. магазин, розмовляємо англійською мовою, ідемо додому,
48. продовжуємо розмовляти англійською, а потім “Чому я розмовляю
49. англійською? Ми ж розмовляємо російською”. Тобто::: ми це навіть
50. не думаємо про це, і якось мікс - я б сказала там 70 відсотків
51. російською мовою, 30 англійською.
52. М : До цього повернемося, це дуже цікава штука. Добре, якщо це,
53. наприклад, про роботу, тоді яка це мова?

54. Н : Англійська, 100-відсотково.
55. М : Угу. Можливо у вас є друзі україномовні або російськомовні, з
56. якими ви спілкуєтесь?
57. Н : Так, у мене така сама історія як з українською, коли я приїхала в
58. Канаду. У мене всі друзі були там канадці чи з інших країн. Потім
59. з часом я стала ближче до наших українських людей і зараз всі мої
60. друзі, ну не всі, більшість моїх друзів вони україномовні чи
61. розмовляють російською мовою, там з Росії та України.
62. М : Угу, гуд. Тоді два наступні питання вони чисто на асоціації.
63. Перше, що вам спаде на думку, кажете, коли я скажу “українська
64. мова”. Що вам перше спадає на думку? Це може бути ситуація,
65. людина, слово, будь-що.
66. Н : Я не знаю чому, мені спадає на думку Львів, Львів, Western Ukraine,
67. тому що, я не знаю, просто там всі люди, які приїжджають з цієї
68. частини мови, я завжди думаю про них навіть в Канаді, коли я чую,
69. хтось людей, які живуть в Канаді, які народилися в Канаді, і
70. розмовляти українською мовою, я чую їх акцент, навіть вони
71. ніколи не були там у Львові чи в Карпатах, у них є цей акцент.
72. Тому я б сказала так, Western Ukraine.
73. М : Угу, супер! А так само, але щодо англійської мови. Які тоді
74. асоціації?
75. Н : Англійська мова... Емм, я б сказала, я навіть не знаю. Англійська
76. мова, якщо подумати в перші асоціації, я б сказала робота, якщо
77. якщо чесно (сміється).
78. М : Так-так, більшість так кажуть, це нормально, все окей. Супер,
79. добре. І тоді напевно що, власне, якісь такі моменти, коли ці мови
80. перемішуються. В яких ситуаціях так відбувається? Які слова ви
81. англійської, переносите в українську або російську, або не хочете

82. їх перекладати? Це може бути там от наприклад, якась технічна
83. лексика або лексика з роботи або якісь слова-паразити. Як це у вас
84. відбувається?
85. Н : Технічна лексика це стовідсотково. Тому що навіть коли я дзвоню
86. батькам, розповідаю щось, є деякі слова, які я знаю, що вони
87. означають. Я знаю, що це таке, але коли я своїм батькам
88. розповідаю якусь ситуацію чи історію українською мовою, я
89. просто не можу перекласти слова, мені просто доводиться йти в
90. онлайн та гуглити, як це перекласти чи використовувати інші
91. слова. Так само деякі слова мені більш подобаються казати
92. англійською мовою, тому що якимось більш комфортно себе
93. почуваю, коли я кажу це англійською мовою ніж російською
94. мовою. І інший приклад, це так дуже рандомна ситуація, коли
95. з моїм хлопцем сваримось, ми використовуємо англійську мову.
96. Я не знаю, як це виходить, але ми так переключаємось на
97. англійську мову (сміється).
98. М : Дуже цікаво, клас! Може теж спадають на думку конкретні слова,
99. які ви застосовуєте з англійської в російській чи українській
100. мові?
101. Н : З англійської на російську? Треба подумати. Зараз, секундочку
102. [hhh]
103. (згадує). Чесно, це дуже залежить від ситуації. Потрібно там
104. розмовляти і думати, але якісь такі конкретні слова як пригадаю
105. під час розмови, я скажу вам.
106. М : Супер, якщо є ще щось додати з цього всього, що було, то супер.
107. Якщо немає, то теж супер.
108. Н : Тоді додати на цю тему - я українка,(2) а в мене часто навіть в
109. Канаді питають, от кажуть: “Твій акцент на англійській мові він

110. вже починає пропадати, в тебе навіть не чути, що ти з України.
111. навіть не чути, що ти з України. В тебе англійська там дуже
112. добре звучить(.). Кажуть: “Ти вже майже канадка!” “Ні:::, - кажу,
113. не кажіть, що я канадка, я українка, навіть якщо я буду жити в
114. 10 років, я не буду канадкою, я буду українкою!”
115. М : Дуже велике дякую, що погодились! Дякую за ваш час і вдалого
116. вам дня!
117. Н : Дякую і вам вдалих вихідних!]